

Matthëus

Matthëus 1

1. Het boek des geslachts Dit is geslachtsregister, of boom der voorouders van *Christus*. Het is een Hebreeuwse wijze van spreken. Gen. 5. 1. van JEZUS CHRISTUS, den Zoon van David, den zoon van Abraham Deze twee, *David* en *Abraham*, worden hier vooraan gesteld, en *Christus* wordt bijzonder hun beider zoon genaamd, omdat dezen beiden bijzondere beloften waren gedaan, dat Hij uit hun zaad zou geboren worden. Gen. 22. 18; 2 Sam. 7. 12; Ps. 89. 30 en Ps. 132. 11. Waarom ook Matthëus dit geslachtsregister eerst van Abraham heeft willen beginnen, gelijk hij ook, Matth. 1:6, David bijzonder een koning noemt, omdat David de eerste koning uit den stam van Juda is geweest en een duidelijk voorbeeld van *Christus'* eeuwig koninkrijk. Luk. 1. 32..
2. Abraham gewon De andere overzetting heeft: *gegenereerd*, hetwelk, daar het een Latijns woord is, beter geacht is te behouden het woord *gewinnen*, hetwelk meest alle oude Nederduitse overzettingen hier gebruiken. Izak, en Izak gewon De andere overzetting heeft: *gegenereerd*, hetwelk, daar het een Latijns woord is, beter geacht is te behouden het woord *gewinnen*, hetwelk meest alle oude Nederduitse overzettingen hier gebruiken. Jakob, en Jakob gewon De andere overzetting heeft: *gegenereerd*, hetwelk, daar het een Latijns woord is, beter geacht is te behouden het woord *gewinnen*, hetwelk meest alle oude Nederduitse overzettingen hier gebruiken. Juda, en zijn broeders;
3. En Juda gewon Fares en Zara bij Thamar Gr. uit. Deze vrouw, alsook hierna Rachab en Ruth, Matth. 1;5, en Bathseba, Matth. 1:6, worden van den evangelist hier vermeld, omdat de Schriftuur van haar iets zegt, dienende tot den staat der vernedering van *Christus*, en ook omdat enige harer van heidense afkomst zijn geweest; opdat daarmede aangewezen zou worden dat ook grote zondaren, en de heidenen zelf, deel zouden hebben aan de vruchten der geboorte van *Christus*.; en Fares gewon Esrom, en Esrom gewon Aram;
4. En Aram Deze Aram wordt Ram genaamd Ruth 4:19. gewon Aminadab, en Aminadab gewon Nahasson, en Nahasson gewon Salmon;
5. En Salmon gewon Booz bij Rachab, en Booz gewon Obed bij Ruth, en Obed gewon Jessai;
6. En Jessai gewon David, den koning; en David, den koning, gewon Salomo Lukas stelt in plaats van Salomo en zijne nakomelingen Nathan, een anderen zoon van David, met zijne nakomelingen. De reden van deze verscheidenheid zie: Luk. 3. 31.n bij degene Namelijk Bathseba; bij welke David Salomo gewon, toen zij na de dood van haren man Uria met hem getrouwd was. 2 Sam. 11:3,27 en 2 Sam. 12:24., die Uria's vrouw was geweest;
7. En Salomon gewon Roboam, en Roboam gewon Abia, en Abia gewon Asa;
8. En Asa gewon Josafat, en Josafat gewon Joram, en Joram gewon Ozias; Hier worden drie koningen overgeslagen en voorbijgegaan, namelijk Ochosias, Joas, en Amasias, om het getal van veertien niet te buiten te gaan, Matth. 1:17. Zie van dergelijke uitlatingen een voorbeeld Ezra 7:3, verg. met 1 Kron. 6:7, en wordt deze Ozias ook Azaria genaamd, 1 Kron. 3:12 Ezra 7:3; 1 Kon. 6:7 1 Kron. 3. 12
9. En Ozias gewon Joatham, en Joatham gewon Achaz, en Achaz gewon Ezekias;
10. En Ezekias gewon Manasse, en Manasse gewon Amon, en Amon gewon Josias;

11. En Josias gewon Jechonias Enigen voegen hier bij *Jakim*; en *Jakim* gewon *Jechoniam*, hetwelk met het register der koningen van Juda, 1 Kron. 3:16, enz. en met het getal van veertien alhier, Matth. 1:17, niet kwalijk schijnt overeen te komen. Dat alsoo meest alle oude boeken en overzettingen dit bijvoegsel van *Jakim* niet hebben, zo wordt dit hier nagelaten; te meer omdat door *Jechonias* in het Matth. 1:11, verstaan kan worden de vader, die ook *Joakim* is genaamd, en door *Jechonias* in het Matth. 1:12, de zoon, die ook *Joachim* is genaamd, en aldus wordt hier het getal van veertien ook vervuld., en zijn broeders, omtrent de Babylonische overvoering Of *in*, of *ten tijde*; dat is, tegen den tijd van de gevankelijke wegvoering der Joden naar Babylonië..
12. En na de Babylonische overvoering gewon Jechonias Salathiel, en Salathiel gewon Zorobabel;
13. En Zorobabel gewon Abiud, en Abiud gewon Eljakim, en Eljakim gewon Azor;
14. En Azor gewon Sadok, en Sadok gewon Achim, en Achim gewon Eliud;
15. En Eliud gewon Eleazar, en Eleazar gewon Matthan, en Matthan gewon Jakob;
16. En Jakob gewon Jozef Dit geslachtsregister wordt gebracht op Jozef, omdat het bij de Hebreeën niet gebruikelijk was de geslachtsregisters te brengen op de vrouwen; nochtans kan daaruit blijken dat *Christus* is uit het geslacht Davids, omdat het bij de Joden gebruikelijk was te trouwen, en Mattheüs hierover Matth. 1:1, getuigt, dat hij hier het geslachtsregister van *Jezus Christus* verhaalt. Want dat *Christus* uit Juda en David afkomstig is, wordt doorgaans in de Heilige Schrift klaarlijk geleerd. Zie Luk. 1:32; Rom. 1:3; Hebr. 7:14., den man van Maria, uit welke geboren is JEZUS, gezegd Dat is, die toegenaamd wordt. Zie van dezen naam Joh. 1:42. *Christus*.
17. Al de geslachten dan, van Abraham tot David, *zijn* veertien geslachten De evangelist heeft ook maar veertien koningen en vorsten uitgedrukt, omdat van Abraham tot David maar veertien geslachten van voorvaders zijn geweest, waarom hij enige geslachten der koningen en vorsten heeft overgeslagen. Zie Matth. 1:8, en Luk. 3:24, enz.; en van David tot de Babylonische overvoering, *zijn* veertien geslachten De evangelist heeft ook maar veertien koningen en vorsten uitgedrukt, omdat van Abraham tot David maar veertien geslachten van voorvaders zijn geweest, waarom hij enige geslachten der koningen en vorsten heeft overgeslagen. Zie Matth. 1:8, en Luk. 3:24, enz.; en van de Babylonische overvoering tot Christus, *zijn* veertien geslachten De evangelist heeft ook maar veertien koningen en vorsten uitgedrukt, omdat van Abraham tot David maar veertien geslachten van voorvaders zijn geweest, waarom hij enige geslachten der koningen en vorsten heeft overgeslagen. Zie Matth. 1:8, en Luk. 3:24, enz..
18. De geboorte van Jezus Christus was nu aldus; want als Maria, Zijn moeder, met Jozef ondertrouwd was, eer zij samengekomen waren Dat is, eer hij haar tot zich genomen had, gelijk blijkt uit Matth. 1:20., werd zij *zwanger* Anders, *bevrucht*; echter het woord *zwanger* komt hier beter, alzo *Christus* eigenlijk geen vrucht des Heiligen Geestes, maar een vrucht des buiks van Maria; Luk. 1:42. bevonden uit den Heiligen Geest Dat is, door de werking des Heiligen Geestes, gelijk blijkt Luk. 1:35. Zo wordt het woordje *uit* ook elders genomen, gelijk Rom. 11:35, en 1 Joh. 5:1. Dit was Jozef toen nog niet bekend, maar wordt hem daarna door de engel geopenbaard, zie Matth. 1:20..
19. Jozef nu, haar man, alzo hij rechtvaardig was, en haar niet wilde openbaarlijk te schande maken Het Griekse woord betekent zoveel als iemand tot een voorbeeld openlijk tentoonstellen en

smaadheid aandoen., was van wil haar heimelijk te verlaten Grieks: *haar te ontbinden.*

20. En alzo hij deze dingen in den zin had, ziet, de engel des Heeren verscheen hem in den droom, zeggende: Jozef, *gij* zone Davids! wees niet bevreesd Maria, uw vrouw, tot u te nemen; want hetgeen in haar ontvangen is Grieks: *gegenereerd* of *geteeld is*; voor welke woorden, alzo het ene Latijn is en het andere duister, beter geacht is het woord *ontvangen* te stellen. Van deze generatie en ontvangenis, zie Luk. 1:35,42., dat is uit den Heiligen Geest;

21. En zij zal een Zoon baren, en gij zult Zijn naam heten JEZUS; want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.

22. En dit alles is geschied, opdat vervuld zou worden, hetgeen van den Heere gesproken is, door den profeet, zeggende:

23. Ziet, de maagd De Hebreeuwse en Griekse teksten spreken hier van een bijzondere maagd. zal zwanger worden, en een Zoon baren, en gij zult Anders *zij zal, of zij zullen*; dat is, men zal. Zijn naam heten Emmanuel Wordt alzo genaamd ten aanzien van zijn persoon en ambt, omdat Hij in één persoon beiden waarachtig God en mens is, en ons met God verenigt.; hetwelk is, overgezet zijnde, God met ons.

24. Jozef dan, opgewekt zijnde van den slaap, deed, gelijk de engel des Heeren hem bevolen had Grieks: *verordineerd had.*, en heeft zijn vrouw tot zich genomen;

25. En bekende haar niet, totdat Hieruit kan men niet besluiten dat Jozef haar daarna zou hebben bekend; want deze manier van spreken dit altijd niet medebrengt. Zie 2 Sam. 6:23 en Matth. 28:20. zij dezen haar eerstgeboren Zoon

gebaard had; en heette Zijn naam JEZUS.

Matthëus 2

1. Toen nu Jezus geboren was te Bethlehem, *gelegen* in Judea Dit wordt hier bij gedaan, omdat er nog een ander Bethlehem was, gelegen in den stam van Zebulon, of neder-Galilea. Zie #Joz.19:15., in de dagen van den koning Herodes Deze was Herodes de Grote, toegenaamd Ascalonita, een Idumeër, de eerste vreemde koning., *ziet, enige wijzen* Grieks: *magi*. Zo werden bij de Perzen en Meden genaamd de geleerden in allerlei wetenschappen, en voornamelijk in den loop des hemels. Die wel bij hen in groot aanzien waren; maar dat zij koningen zouden geweest zijn, is niet gelooflijk, gelijk hunne benamingen en al de omstandigheden uitwijzen. van het Oosten zijn te Jeruzalem aangekomen.

2. Zeggende: Waar is de geboren Koning der Joden? want wij hebben gezien Zijn ster in het Oosten, en zijn gekomen om Hem te aanbidden.

3. De koning Herodes nu, *dit* gehoord hebbende, werd ontroerd, en geheel Jeruzalem, met hem.

4. En bijeenvergaderd hebbende al de overpriesters Deze waren de hoofden van de ordeningen der priesters, uit Eleazars en Ithamars geslacht, en waren vier en twintig in getal, 1 Kron. 24:4, en 2 Kron. 36:14, van welken alleen de hogepriester het opperhoofd was. en Schriftgeleerden des volks, vroegde Dat is, vernam. van hen, waar de Christus zou geboren worden.

5. En zij zeiden tot hem: Te Bethlehem, in Judea *gelegen*; want alzo is geschreven door den profeet:

6. En gij Bethlehem, *gij* land Juda! zijt geenszins Het woord *geenszins* staat bij Micha 5:1 niet, maar wordt uit de zin daarbij gedaan. Want hoewel Bethlehem in grootte onder de kleinste steden was, nochtans was

het niet het minste in waarde en achting, omdat David daaruit was gesproken, Joh. 7:42, en *Christus* daaruit zou voortkomen. En daarom lezen sommigen in den grondtekst bij Micha *zijt gij de minste?* Doch zie hiervan breder de aantekening op Micha 5:1. *de minste onder de vorsten* Dat is, oversten over duizend, Micha 5. 1. van Juda; want uit u zal de Leidsman voortkomen, Die Mijn volk Israel weiden zal.

7. Toen heeft Herodes de wijzen heimelijk geroepen, en vernam naarstiglijk van hen den tijd, wanneer de ster verschenen was;
8. En hen naar Bethlehem zedende, zeide: Reist heen, en onderzoek naarstiglijk naar dat Kindeken, en als gij Het zult gevonden hebben, boodschapt het mij, opdat ik ook kome en Datzelve aanbidde.
9. En zij, den koning gehoord hebbende, zijn heengereisd; en ziet, de ster, die zij in het oosten gezien hadden, ging hun voor Hieruit blijkt dat zij geen gewone ster des hemels geweest is, maar een bijzonder geschapen licht, gelijk de vuurkolom was, die de kinderen Israëls door de woestijn leidde., totdat zij kwam en stond boven *de plaats*, waar het Kindeken was.
10. Als zij nu de ster zagen, verheugden zij zich met zeer grote vreugde.
11. En in het huis gekomen zijnde, vonden Anders, zagen. zij het Kindeken met Maria, Zijn moeder, en nedervallende hebben zij Hetzelve aangebeden; en hun schatten opengedaan hebbende, brachten zij Hem geschenken: goud en wierook en mirre. Dit waren de kostelijkste dingen, die in hun land gevonden werden.
12. En door Goddelijke openbaring vermaand zijnde in den droom, dat zij niet zouden wederkeren tot

Herodes, vertrokken zij door een anderen weg weder naar hun land.

13. Toen zij nu vertrokken waren, ziet, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, zeggende: Sta op, en neem tot u het Kindeken en Zijn moeder, en vlied in Egypte, en wees aldaar, totdat ik het u zeggen zal; want Herodes zal het Kindeken zoeken, om Hetzelve te doden.
14. Hij dan opgestaan zijnde, nam het Kindeken en Zijn moeder tot zich in den nacht, en vertrok naar Egypte;
15. En was aldaar tot den dood van Herodes; opdat vervuld zou worden hetgeen van den Heere gesproken is door den profeet, zeggende: Uit Egypte Hoewel deze plaats, Hos. 11:1, van de verlossing des volks Israëls uit Egypte ook verstaan wordt, nochtans moest hetzelve mede in *Christus*, als het hoofd van dit volk vervuld worden. heb Ik Mijn Zoon geroepen.
16. Als Herodes zag, dat hij van de wijzen bedrogen Grieks: *bespot*; namelijk naar zijn mening. Want eigenlijk hebben de wijzen hem noch bedrogen noch bespot. was, toen werd hij zeer toornig, en *enigen* afgezonden hebbende, heeft omgebracht al de kinderen Deze schrikkelijke kindermoord wordt ook door *Macrobio*, een heidens schrijver, verhaald, Saturnal.lib. 2, cap. 4., die binnen Bethlehem, en in al deszelfs landpalen *waren*, van twee jaren *oud* en daaronder, naar den tijd, dien hij van de wijzen naarstiglijk onderzocht had.
17. Toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet Sommige Griekse boeken hebben hier ook deze woorden: *van den Heere*. Jeremia, zeggende:
18. Een stem is in Rama Zie hiervan de uitlegging Jer. 31:15. gehoord, geklag, geweest en veel gekerm; Rachel

Dewijl Rachel daaromtrent begraven was, Gen. 35:19, zo worden alhier door haar verstaan de moeders van Bethlehem en daaromtrent. beweende haar kinderen, en wilde niet vertroost wezen, omdat zij niet zijn!

19. Toen Herodes nu gestorven was, ziet, de engel des Heeren verschijnt Jozef in den droom, in Egypte.

20. Zeggende: Sta op, neem het Kindeken en Zijn moeder tot u, en trek in het land Israels; want zij zijn gestorven, die de ziel Dat is, leven. Zie Exod. 4:19, dat is, die naar zijn leven stonden om dat te benemen. Anderszins wordt deze wijze van spreken ook in het goede genomen, Spreuk. 29:10. van het Kindeken zochten.

21. Hij dan, opgestaan zijnde, heeft tot zich genomen het Kindeken en Zijn moeder, en is gekomen in het land Israels.

22. Maar als hij hoorde, dat Archelaus in Judea koning was, in de plaats van zijn vader Herodes, vreesde hij daarheen te gaan; maar door Goddelijke openbaring vermaand in den droom, is hij vertrokken in de delen van Galilea.

23. En *daar* gekomen zijnde, nam hij zijn woonplaats in de stad, genaamd Nazareth; opdat vervuld zou worden, wat door de profeten gezegd is, dat Hij Nazarener zal geheten worden. Dit ziet of op de plaats Richt. 13:5,7, waar *Simson* als een voorbeeld van *Christus* gezegd wordt: *Hij zal een nazireër, dat is verloofde Gods, zijn;* of, hetwelk het waarschijnlijkst is, Jes. 11:1, en Jes. 60:21, waar *Christus netzer*, dat is, een spruit genaamd wordt, van welk woord de stad Nazareth haar naam heeft. God heeft gewild dat *Christus*, bij gelegenheid van deze zijn woonplaats Nazarene zou genaamd worden, als een spruit, die uit zijn plaats voor zijn Vader opwast, Jes. 53:2; Jer. 23:5, en Jes. 33:15; Zach. 6:12.

Matthëus 3

1. En in die dagen Namelijk in het vijftiende jaar van den keizer Tiberius, toen *Christus* omtrent dertig jaren oud was; Luk. 3:1,23. kwam Johannes de Doper Van Johannes, van zijn ouders, geboorte en ambt, zie Luk. 1, en Joh. 1. Hij wordt genaamd *Doper*, omdat hij de eerste is geweest, die den doop heeft bediend uit Gods bevel in het Nieuwe Testament. Zie Matth. 21. 25; Joh. 1:33., predikende in de woestijn van Judea Niet zulk een wildernis waar geen mensen woonden, maar een woest land van bossen en gebergten waar Zacharias, de vader van Johannes, woonde, Luk. 1:39, waarin zes steden geteld worden, Joz. 15:61,62, die dan ook haar dorpen of gehuchten gehad hebben.,
2. En zeggende: Bekeert u; want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.
3. Want deze is het, van denwelken gesproken is door Jesaja, den profeet, zeggende: De stem des roependen in de woestijn: Bereidt den weg des Heeren, Een gelijkenis, genomen van een prins of koning, tegen wiens komst de wegen bereid en geëffend worden. maakt Zijn paden recht!
4. En dezelve Johannes had zijn kleding van kemelshaar, Zodanige ruige klederen droegen eertijds de profeten in het Oude Testament. Zie Zach. 13:4; Hebr. 11:37, gelijk van Elia in het bijzonder betuigd wordt, 2 Kon. 1:8, in wiens geest en kracht Johannes de Doper gekomen was; Mal. 4:5; Luk. 1:17. en een lederen gordel om zijn lenden; en zijn voedsel was sprinkhanen en wilde honing. De sprinkhanen zijn in die landen groot en veel, en worden aldaar onder de geringe lieden gegeten, gelijk zij ook onder de reine spijzen gesteld worden; Lev. 11:22.
5. Toen is tot hem uitgegaan Jeruzalem en geheel Judea, en het gehele land rondom de Jordaan;
6. En werden van hem gedoopt in de Jordaan, belijdende hun zonden.

Deze belijdenis van de zonden is geen oorbiecht geweest, daar denzelve voor den doop, in het algemeen en in het openbaar geschiedde.

7. Hij dan, ziende velen van de Farizeen en Sadduceen tot zijn doop komen, sprak tot hen: Gij adderengebroidsels! wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn?
8. Brengt dan vruchten voort, der bekering waardig Dat is, betamelijk, of met de ware bekering overeenkomende..
9. En meent niet bij uzelfen te zeggen: Wij hebben Abraham tot een vader; want ik zeg u, dat God zelfs uit deze stenen Abraham kinderen kan verwekken.
10. En ook is alrede de bijl aan den wortel der bomen gelegd; De straf Gods is nakende, niettegenstaande gij roemt afkomstig te zijn van Abraham, tenzij gij Abrahams werken doet; Joh. 8:39. alle boom dan, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen.
11. Ik doop u wel met water tot bekering; Grieks: *in het water*. maar Die na mij komt, is sterker dan ik, Wiens schoenen ik niet waardig ben *Hem na* te dragen; Die zal u met den Heiligen Geest en met vuur dopen.
12. Wiens wan in Zijn hand is, en Hij zal Zijn dorsvloer doorzuiveren, en Zijn tarwe Of, *koren*, gelijk hierna dikwijls. in Zijn schuur samenbrengen, Anders, *korenzolder*; of plaats waar iets weggelegd wordt om te bewaren. en zal het kaf met onuitblusselijk vuur verbranden.
13. Toen kwam Jezus van Galilea naar de Jordaan, tot Johannes, om van hem gedoopt te worden.
14. Doch Johannes weigerde Hem zeer, Dat is, verhinderde Hem zeer, of stelde zich daar zeer tegen, zo met woorden als anderszins. zeggende: Mij is nodig van

U gedoopt te worden, en komt Gij tot mij?

15. Maar Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Laat nu af; Namelijk om mij zulks te verhinderen. want aldus betaamt ons alle gerechtigheid Dat is, al wat God ingesteld en bevolen heeft om Hem volkomen gehoorzaamheid te bewijzen. te vervullen. Toen liet hij van Hem af.
16. En Jezus, gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water; en ziet, de hemelen werden Hem geopend, en hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk een duive, Dat is, in lichamelijke gedaante gelijk een duif, Luk. 8:22 (?), in hoedanig een gedaante de Heilige Geest, die overal tegenwoordig is, zich hier op *Christus* heeft willen openbaren, om zijn onschuld, zachtmoedigheid, vriendelijkheid en oprechtheid te kennen te geven. en op Hem komen.
17. En ziet, een stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb!

Matthëus 4

1. Toen werd Jezus Terstond nadat Hij gedoopt was. Mark. 1:12. van den Geest weggeleid Dat is, door de drijving des Heiligen Geestes, die op Hem nedergedaald was. Zie Luk. 4:1. Of, *van dien Geest*. in de woestijn, om verzocht te worden van den duivel Dit woord komt van het Griekse *Diabolos*, hetwelk een lasteraar en vals beschuldiger is te zeggen. Zie Openb. 12:9,10..
2. En als Hij veertig dagen en veertig nachten gevast Dit is een wonderbaar vasten geweest zonder eten en drinken, gelijk ook geweest is het vasten van Mozes, Exod. 34:28, en van Elias, 1 Kon. 19:8, hetwelk daarom door ons, alsook de andere wonderen van *Christus*, niet kan nagevolgd worden. had, hongerde Hem ten laatste.

3. En de verzoeker Zo wordt de duivel genaamd, omdat hij de mensen zoekt te brengen tot zonden en afval. Zie Gen. 3,, tot Hem gekomen zijnde, zeide: Indien Gij Gods Zoon Namelijk gelijk de vorige stem in uwen doop betuigde. zijt, zeg, dat deze stenen broden worden.
4. Doch Hij, antwoordende, zeide: Er is geschreven: De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door den mond Gods uitgaat Dat is, van alle dingen, die God gelieft kracht te geven en te gebruiken tot voedsel en versterking der mensen..
5. Toen nam Hem de duivel mede naar de heilige stad Dat is, Jeruzalem; zo wordt zij genaamd, omdat God aldaar zijn dienst en heiligdom geplant had., en stelde Hem op de tinne des tempels Grieks: *vlerk*, of *vleugel*. Zo wordt genaamd een opgaande kant, die als een leuning of balie rondom het platte dak des tempels gemaakt was, om te verhinderen dat iemand lichtelijk zou afvallen. Zie Deut. 22:8.;
6. En zeide tot Hem: Indien Gij Gods Zoon zijt, werp Uzelven nederwaarts; want er is geschreven, dat Hij Zijn engelen van U bevelen zal, en *dat* zij U op de handen zullen nemen, opdat Gij niet te eniger tijd Uw voet aan een steen aanstoot.
7. Jezus zeide tot hem: Er is wederom geschreven: Gij zult den Heere, uw God, niet verzoeken.
8. Wederom nam Hem de duivel mede op een zeer hogen berg, en toonde Hem al de koninkrijken der wereld Namelijk òf in enig schijnsel, òf ook de gewesten derzelve aanwijzende, en met woorden hunne heerlijkheid verhalende., en hun heerlijkheid;
9. En zeide tot Hem: Al deze dingen zal ik U geven, indien Gij, nedervallende, mij zult aanbidden.
10. Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, satan, Dat is, tegenstrijder, wederpartij, of hater. Zo wordt de duivel genaamd omdat hij der mensen vijand is. Zie 1 Petr. 5:8. want er staat geschreven: Den Heere, uw God, zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.
11. Toen liet de duivel van Hem af; en ziet, de engelen zijn toegekomen Dat is, zendboden. Zo worden de goede geesten genaamd, omdat zij van God uitgezonden worden om zijn bevelen uit te richten. Zie Ps. 103:20, en Hebr. 1:14., en dienden Hem.
12. Als nu Jezus gehoord had, dat Johannes overgeleverd was, Namelijk in de gevangenis. Zie Matth. 14. is Hij wedergekeerd naar Galilea;
13. En Nazareth verlaten hebbende, is komen wonen te Kapernaum, gelegen aan de zee, in de landpale van Zebulon en Nafthali;
14. Opdat vervuld zou worden, hetgeen gesproken is door Jesaja, den profeet, zeggende:
15. Het land Zebulon en het land Nafthali *aan den weg der zee over de Jordaan, Anders, omtrent, of nevens. Galilea der volken Of, der heidenen;* want het Griekse woord betekent beiden, en wordt ook van het Joodse volk gebruikt, Luk. 7:5. Dit deel van Galilea wordt zo genaamd, òf omdat het zeer volkrijk was, Deut. 33:23, òf omdat het grensde aan de palen van Tyrus en Sidon, die heidense steden waren.;
16. Het volk, dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien; en dengenen, die zaten in het land en de schaduwe des doods, denzelfen is een licht opgegaan.
17. Van toen aan heeft Jezus begonnen te prediken en te zeggen: Bekeert u; want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.
18. En Jezus, wandelende aan de zee van Galilea, Deze zee was een groot binnenlands meer; want de Hebreëen noemen alle grote vergaderingen van wateren, zeeën. Het wordt anders ook genaamd de zee van Gennesareth, en de zee van Tiberias, omdat

deze plaatsen aan de zee gelegen waren. zag twee broeders, *namelijk* Simon, gezegd Petrus, en Andreas, zijn broeder, het net in de zee werpende Grieks: *werpnet*. (want zij waren vissers);

19. En Hij zeide tot hen: Volgt Mij na, Of, *komt herwaarts achter mij*. Joh. 1:35 wordt gezegd dat zij al vóór de gevangenneming van Johannes tot *Christus* zijn gekomen, doch als discipelen; maar hier worden zij geroepen tot apostelen. en Ik zal u vissers der mensen maken.

20. Zij dan, terstond de netten verlatende, zijn Hem nagevolgd.

21. En Hij, van daar voortgegaan zijnde, zag twee andere broeders, *namelijk* Jakobus, den *zoon* van Zebedeus, en Johannes, zijn broeder, in het schip met hun vader Zebedeus, hun netten vermakende, en heeft hen geroepen.

22. Zij dan, terstond verlatende het schip en hun vader, zijn Hem nagevolgd.

23. En Jezus omging geheel Galilea, lerende in hun synagogen Dit waren plaatsen of gebouwen, in welke in alle steden de vergaderingen der Joden werden gehouden, en de wet van Mozes op alle sabbaten voorgelezen en verklaard. Zie Hand. 15:21. en predikende het Evangelie des Koninkrijks, en genezende alle ziekte en alle kwale Dat is, allerlei kwalen of zwakheid, wekelijkheid. onder het volk.

24. En Zijn gerucht ging *van daar* uit in geheel Syrie; en zij brachten tot Hem allen, die kwalijk gesteld waren, met verscheidene ziekten en pijnen Dat is, zodanige ziekten, die den mens groten weedom aandoen en als pijnigen. bevangen zijnde, en van den duivel bezeten, en maanzieken Deze schijnen degenen te zijn, die de vallende ziekte hebben, gelijk nader blijkt uit Matth.

17:15. en geraakten; Of, *lammen*, beroerden. en Hij genas dezelve.

25. En vele scharen volgden Hem na, Dat is, hopen of menigten volks, waarvan komt heirschaaar, vierschaar, enz. van Galilea en *van Dekapolis* Het was een land, alzo in het Grieks genaamd, omdat er tien steden in gelegen waren. Zie Plin.lib. 5.cap. 18., en *van Jeruzalem*, en *van Judea*, en *van over de Jordaan*.

Matthëus 5

1. En *Jezus*, de schare ziende, is geklommen op een berg, en als Hij nedergezeten was, kwamen Zijn discipelen tot Hem.

2. En Zijn mond geopend hebbende Een Hebreeuwse wijze van spreken, als iemand met ernst en vrijmoedigheid tot onderwijzing van anderen voorbedachtelijk begint te spreken. Zie Job 33:2; Hand. 8:35., leerde Hij hen, zeggende:

3. Zalig *zijn* de armen van geest Dat is, nederigen en gebrokenen van hart, die hun nietigheid verstaande, een klein gevoel van zichzelf hebben, steunende alleen op de genade Gods in *Christus Jezus*; Ps. 51:19; Jes. 57:16.; want hunner is het Koninkrijk der hemelen.

4. Zalig *zijn* die treuren; Dat is, die over de zonden bedroefd zijn; van welke droefenis ook gesproken wordt 1 Cor. 5:2, en 2 Cor. 7:9, tegen welken gesteld worden die in alle weelde en vreugde leven; Luk. 16:19,25. want zij zullen vertroost worden.

5. Zalig *zijn* de zachtmoedigen; want zij zullen het aardrijk beerven.

6. Zalig *zijn* die hongeren en dorsten *naar* de gerechtigheid; Dat is, die met grote begeerte verlangen en trachten naar de ware gerechtigheid in *Christus*. want zij zullen verzadigd worden.

7. Zalig *zijn* de barmhartigen; want hun zal barmhartigheid geschieden.

8. Zalig *zijn* de reinen van hart; Dat is, door den Geest Gods gereinigd van de besmettingen der zonden en van allerlei

- geveinsdheid; Ef. 5:26. want zij zullen God zien. Dat is, zullen Hem volkomen kennen en zijn heerlijkheid aanschouwen; 1 Cor. 13:12.
9. Zalig zijn de vreedzamen; Grieks: *vredemakers*; die niet alleen voor zichzelf vreedzaam zijn, maar ook bij anderen den vrede bevorderen; Hebr. 12:14. want zij zullen Gods kinderen genaamd worden. Dat is, inderdaad zijn en daarvoor erkend worden.
10. Zalig zijn die vervolgd worden om der gerechtigheid wil; Dat is om de rechtvaardige zaak van *Christus* en zijne leer, gelijk in het volgende Matth. 5:11, *om mijnentwil*. want hunner is het Koninkrijk der hemelen.
11. Zalig zijt gij, als u *de mensen* smaden, en vervolgen, en liegende alle Dat is, allerlei. kwaad Grieks: *kwaad woord*. tegen u spreken Dat is, dat u tegen gaat, of tot uw nadeel., om Mijnentwil.
12. Verblijdt en verheugt u; want uw loon *is* Namelijk dat God belooft en geven zal, niet uit verdienste, maar uit genade, Rom. 6:23, om *Christus'* wil, 2 Cor. 1:10, en zo ook 2 Cor. 6:1, en elders doorgaans. groot in de hemelen; Grieks: *veel*. want alzo hebben zij vervolgd de profeten, die voor u *geweest zijn*.
13. Gij zijt het zout der aarde; Zo worden de leraars genaamd omdat, gelijk het zout de spijs smakelijk maakt en van verrotting bewaart, zij ook alzo de zielen der mensen door de leer Gode aangenaam maken en van het verderf behouden. indien nu het zout smakeloos wordt, Dat is, zijn zoutigheid, kracht of scherphed verliest. waarmede zal *het* gezouten worden? Het deugt nergens meer toe, dan om buiten geworpen, en van de mensen vertreden te worden.
14. Gij zijt het licht der wereld; Omdat zij met hun leer anderen verlichten, en ook met hun leven dezelve moeten voorlichten. 1 Petr. 5:3. een stad boven op een berg liggende, kan niet verborgen zijn.
15. Noch steekt men een kaars aan, en zet die onder een koornmaat, Of, *schepsel*. maar op een kandelaar, en zij schijnt allen, die in het huis *zijn*;
16. Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken. Of, prijzen en grootmaken.
17. Meent niet, dat Ik gekomen ben, om de wet of de profeten te ontbinden; Dat is de leer der wet of der profeten te veranderen, of teniet te doen. Ik ben niet gekomen, om *die* te ontbinden, maar te vervullen. Dat is te verklaren, te onderhouden, en wat tevoren afgebeeld en voorzegd is te volbrengen.
18. Want voorwaar zeg Ik u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, Dat is vergaan of veranderd worden. Zie Ps. 102:27; Hebr. 1:11, en de aantekening bij 2 Petr. 3:10. zal er niet een jota Dit is de kleinste letter bij de Grieken, gelijk *Jod* bij de Hebreëen. *Christus* wil daarmede zeggen dat ook de minste zaak, in de wet geschreven, niet zal vergaan. noch een tittel van de wet voorbijgaan, Dat is vergaan of veranderd worden. Zie Ps. 102:27; Hebr. 1:11, en de aantekening bij 2 Petr. 3:10. totdat het alles zal zijn geschied.
19. Zo wie dan een van deze minste geboden zal ontbonden, en de mensen alzo zal geleerd hebben, *die* zal de minste genaamd worden Dat is, zal daar gans niet geacht worden: of *zal daar niet ingaan*; gelijk in het Matth. 5:20 verklaard wordt. in het Koninkrijk der hemelen; maar zo wie *dezelve* zal gedaan en geleerd hebben, die zal groot genaamd worden in het Koninkrijk der hemelen.
20. Want Ik zeg u: Tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij, dan der Schriftgeleerden en der

Farizeen, dat gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan.

21. Gij hebt gehoord, dat *tot de ouden* gezegd is *Of, van de ouden*. Hierdoor verstaat *Christus* de verkeerde uitlegging der Farizeën en Schriftgeleerden, die al van over vele jaren alzo geleerd hadden, en niet de leer van Mozes en der profeten. Hetwelk blijkt: I. uit Matth. 5:20. II. omdat hier leringen wederlegd worden, die in Mozes en de profeten niet gevonden worden, zie Matth. 5:43. III. omdat door *Christus* niets wordt bijgedaan dan wat in Mozes en de profeten gevonden wordt, gelijk men kan zien uit de Schriftuurplaatsen des Ouden Testaments hier aan den kant getekend.: Gij zult niet doden; maar zo wie doodt, *die* zal strafbaar zijn door het gericht. *Of, schuldig om gestraft te worden*.
22. Doch Ik zeg u: Zo wie te onrecht op zijn broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; *Of, oordeel*; waardoor verstaan worden de rechters, die in alle steden de doodslagers straften; Deut. 21. en wie tot zijn broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn door den groten raad; maar wie zegt: Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door het helse vuur. *Grieks, tot, of in de gehenna* des vuurs. *Gehenna* komt van de Hebreeuwse woorden *Ge Hinnom*; dat is, het dal Himmon, gelegen bij de stad Jeruzalem, Joz. 15:8, in welk dal eertijds de afgodische Joden hun kinderen tussen de gloeiende armen van het koperen beeld Moloch levend lieten verbranden; zie Jer. 7:31; 2 Kon. 23:10; hetwelk, daar het een gruwelijke pijn was, zo wordt dit woord dikwijls voor de helse pijn genomen. Door deze doodstraffen, waarvan de ene zwaarder is dan de andere, toont *Christus* dat al deze zonden de eeuwige verdoemenis verdienen, doch dat de ene zwaarder dan de andere in het toekomstige oordeel zal gestraft worden.
23. Zo gij dan uw gave zult op het altaar offeren, Dit ziet op den godsdienst des Ouden Testaments, maar wordt ook mede verstaan van den godsdienst des

Nieuwen Testaments, hoewel in dezen geen zulke altaren en offeranden zijn; Rom. 12:1, en Rom. 15:16; Hebr. 13:15,16; Fil. 4:18. *Of, brengen tot het altaar*. en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft;

24. Laat daar uw gave voor het altaar, en gaat heen, verzoent u eerst met uw broeder, en komt dan en offert uw gave.
25. Weest haastelijk welgezind *jegens* Dat is, verdraag of verenig u met dengene, die u over schuld of anderszins voor het gericht roept. uw wederpartij, terwijl gij nog met hem op den weg zijt; opdat de wederpartij niet misschien u den rechter overlevere, en de rechter u den dienaar overlevere, en gij in de gevangenis geworpen wordt.
26. Voorwaar, Ik zeg u: Gij zult daar geenszins uitkomen, totdat gij den laatsten penning zult betaald hebben. *Grieks, quadrant*; dat is, een oordje, hetwelk was de minste munt, dien men gebruikte, omtrent anderhalve penning (ruim een cent) waard naar onze rekening.
27. Gij hebt gehoord, dat *van de ouden* gezegd is: Gij zult geen overspel doen.
28. Maar Ik zeg u, dat zo wie een vrouw *aan* ziet, om dezelve te begeren, *Namelijk tot onkuisheid*. die heeft alrede overspel in zijn hart met haar gedaan.
29. Indien dan uw rechteroog Dat is, al wat u dit leven aangaande, het dierbaarste, aangenaamste of nodigste is. u ergert, Dat is, tot zondigen zou verwekken of brengen. trekt het uit Dat is, doe zulks liever van u weg., en werpt het van u; want het is u nut, dat een uwer leden verga, en niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde.
30. En indien uw rechterhand u ergert, houdt ze af, en werpt ze van u; want het is u nut, dat een uwer

- leden verga, en niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde.
31. Er is ook gezegd: Zo wie zijn vrouw verlaten zal, Dat is, van wie zijn vrouw zal scheiden. die geve haar een scheidbrief. Van dezen scheidbrief zie Deut. 24:1, enz.; Mal. 2:14, en Matth. 19:7. Uit welke plaatsen blijkt dat God het lichtvaardig scheiden nooit voor goed heeft erkend.
32. Maar Ik zeg u, dat zo wie zijn vrouw verlaten zal, anders dan uit oorzaak van hoererij, die maakt, dat zij overspel doet; en zo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel.
33. Wederom hebt gij gehoord, dat *van* de ouden gezegd is: Gij zult den eed niet breken, Dat is, zo niet zweren, dat gij uw eed niet zoudt houden. maar gij zult den Heere uw eden houden.
34. Maar Ik zeg u: Zweert ganselijk niet, Namelijk noch lichtvaardig, of onnodig, noch bedriegelijk, noch bij de creaturen. Want een oprechte en nodige eed wordt niet verboden, gelijk te zien is in Rom. 1:9, en Rom. 9:1; 2 Cor. 1:23, en 2 Cor. 11:31, en 2 Cor. 12:19; Gal. 1:20; Fil. 1:8; 1 Thess. 5:27; Hebr. 6:13,16,19; Openb. 10:6. # Heb 6.13,16,19 Re 10.6 noch bij den hemel, omdat hij is de troon Gods;
35. Noch bij de aarde, omdat zij is de voetbank Zijner voeten; noch bij Jeruzalem, omdat zij is de stad des groten Konings;
36. Noch bij uw hoofd zult gij zweren, omdat gij niet een haar kunt wit of zwart maken;
37. Maar laat zijn uw woord ja, ja; neen, neen; Dat is, gebruik in uw dagelijkse handelingen en gewone gesprekken eenvoudige, waarachtige en oprechte woorden; zie Jak. 5:12. **wat boven deze is**, Dat is, wat tot overvloed erbij gedaan wordt, met lichtvaardig of onnodig zweren, of anderszins. **dat is uit den boze.**
38. Gij hebt gehoord, dat gezegd is: Oog om oog, en tand om tand.
39. Maar Ik zeg u, dat gij den boze niet wederstaat; maar, zo wie u op de rechterwang slaat, keert hem ook de andere toe;
40. En zo iemand met u rechten wil, en uw rok nemen, laat hem ook den mantel;
41. En zo wie u zal dwingen een mijl te gaan, gaat met hem twee *mijlen*.
42. Geeft dengene, die *iets* van u bidt, *Of, begeert, eist.* en keert u niet af van dengene, die van u lenen wil.
43. Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben, en uw vijand zult gij haten. Dat staat nergens in Gods wet, maar het tegendeel daarvan staat in Deut. 32:35; Spreuk. 25:21.
44. Maar Ik zeg u: Hebt uw vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen *Anders, lasteren;* gelijk hetzelfde woord ook genomen wordt 1 Petr. 3:16., en die u vervolgen;
45. Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, Dat is, mag blijken dat gij het zijt. Die in de hemelen is; want Hij doet Zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.
46. Want indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij? Doen ook de tollenaars niet hetzelfde?
47. En indien gij uw broeders alleen groet, *Of vriendelijk bejegent.* wat doet gij boven anderen? Doen ook niet de tollenaars alzo?
48. Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, Die in de hemelen is, volmaakt is.

Matthëus 6

1. Hebt acht, dat gij uw aalmoes niet doet voor de mensen, om van hen gezien te worden; anders zo hebt gij geen loon bij uw Vader, Die in de hemelen is.
2. Wanneer gij dan aalmoes doet, zo laat voor u niet trompetten, gelijk de geveinsden in de synagogen Gr. *hypocriten*; welk woord de personaadjes in een kamerspel betekent, die een anderen persoon vertonen dan zij inderdaad zijn. en op de straten doen, opdat zij van de mensen geeerd mogen worden. Voorwaar zeg Ik u: Zij hebben hun loon weg.
3. Maar als gij aalmoes doet, zo laat uw linker *hand* niet weten, wat uw rechter doet;
4. Opdat uw aalmoes in het verborgen zij; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, Die zal het u in het openbaar vergelden. Namelijk dikwijls hier, maar inzonderheid hiernamaals in het uiterste oordeel. Zie Matth. 25:34.
5. En wanneer gij bidt, Namelijk in het bijzonder. Want ook de gewone gebeden in de vergaderingen zijn God aangenaam en hebben bijzondere beloften: Matth. 18:19. zo zult gij niet zijn gelijk de geveinsden; want die plegen gaarne, in de synagogen Namelijk buiten de tijd van de gemene gebeden. en op de hoeken der straten staande, te bidden, opdat zij van de mensen mogen gezien worden. Of, opdat zij den mensen *schijnbaar* zijn. Voorwaar, Ik zeg u, dat zij hun loon weg hebben.
6. Maar gij, wanneer gij bidt, gaat in uw binnenkamer, Het Griekse woord betekent een plaats of kamer, waar men iets weglegt of opsluit. en uw deur gesloten hebbende, bidt uw Vader, Die in het verborgen is; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.
7. En als gij bidt, zo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, Grieks, *Battlogia*; dat is, wanneer enige woorden of rede zonder nood of ernst dikwijls herhaald worden. gelijk de heidenen; want zij menen, dat zij door hun veelheid van woorden zullen verhoord worden.
8. Wordt dan hun niet gelijk; want uw Vader weet, wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt.
9. Gij dan bidt aldus: Dat is, richt al uw gebeden naar dit formulier. Niet dat wij aan deze woorden alleen of altijd zouden gehouden zijn, want in voorvallende noden is het ook wel geoorloofd enige beden verder uit te breiden, en ook met andere woorden uit te drukken. Zie Joh. 17, en Hand. 4:24. Onze Vader, Die in de hemelen *zijt!* Uw Naam worde geheiligd.
10. Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel Namelijk van de heilige engelen, Ps. 103:20,21, en van de zalige en volmaakte zielen; Hebr. 12:23. *alzo* ook op de aarde.
11. Geef ons heden ons dagelijks Dat is genoegzaam en nodig tot onderhoud van ons leven voor deze dag, of ons bescheiden deel; Spreuk. 30:8. brood.
12. En vergeef ons onze schulden, Dat is, zonden, Luk. 11:4, die ons schuldig maken aan de straf. Zie Matth. 18:24. gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.
13. En leid ons niet Of, *brengh ons niet*; dat is, geef ons niet over. in verzoeking, Namelijk des satans, der wereld en van ons vlees, om ons te brengen tot zondigen, of tot kwaad. Zie Jak. 1:13,14. maar verlos ons van den boze. Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid, amen.
14. Want indien gij den mensen hun misdaden vergeeft, zo zal uw hemelse Vader ook u vergeven.
15. Maar indien gij den mensen hun misdaden niet vergeeft, zo zal ook

- uw Vader uw misdaden niet vergeven.
16. En wanneer gij vast, Namelijk in het bijzonder. Want in gemeente noden of vasten is het geoorloofd een droevig gelaat te tonen, als het zonder geveinsdheid geschiedt. toont geen droevig gezicht, gelijk de geveinsden; want zij mismaken hun aangezichten, opdat zij van de mensen mogen gezien worden, als zij vasten. Voorwaar, Ik zeg u, dat zij hun loon weg hebben.
17. Maar gij, als gij vast, zalft uw hoofd, en wast uw aangezicht;
18. Opdat het van de mensen niet gezien worde, als gij vast, maar van uw Vader, Die in het verborgen is; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden.
19. Vergadert u geen schatten op de aarde, Namelijk voornamelijk, of alzo dat gij daarvan uw werk zoudt maken, zonder de hemelse recht te betrachten. Zie 1 Tim. 6:8. waar ze de mot en de roest verderft, Grieks, *eting, ineting*. en waar de dieven doorgraven en stelen;
20. Maar vergadert u schatten in den hemel, waar ze noch mot noch roest verderft, en waar de dieven niet doorgraven noch stelen;
21. Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.
22. De kaars des lichaams is het oog; Dat is, gelijk het lichaam door het oog, zo wordt des mensen doen en laten door het verstand geleid en gericht. indien dan uw oog eenvoudig is, zo zal uw gehele lichaam verlicht wezen;
23. Maar indien uw oog boos is, Dat is, verblind of verdorven. zo zal geheel uw lichaam duister zijn. Indien dan het licht, dat in u is, duisternis is, hoe groot zal de duisternis *zelve zijn!*
24. Niemand kan twee heren dienen; Namelijk die elkander tegen zijn. want of hij zal den enen haten en den anderen liefhebben, of hij zal den enen aanhangen Of, *zich aan den enen houden*. en den anderen verachten; gij kunt niet God dienen en den Mammon.
25. Daarom zeg Ik u: Zijt niet bezorgd Namelijk met angstige en onmatige zorg, spruitende uit kleingelovigheid en verhinderende de zorg der zaligheid. Anders zo zijn wij ook schuldig voor deze dingen te zorgen; 1 Tim. 5:8. voor uw leven, Grieks, *ziel*; waardoor het leven betekent wordt. Zie Job 2:6; Matth. 2:20. wat gij eten, en wat gij drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleden zult; is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding?
26. Aanziet de vogelen des hemels, Dat is, der lucht. Zie Ps. 8:9. dat zij niet zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelse Vader voedt *nochtans* dezelve; gaat gij dezelve niet *zeer* veel te boven?
27. Wie toch van u kan, met bezorgd te zijn, een el tot zijn lengte toedoen?
28. En wat zijt gij bezorgd voor de kleding? Aanmerkt de lelien des velds, hoe zij wassen; zij arbeiden niet, en spinnen niet;
29. En Ik zeg u, dat ook Salomo, in al zijn heerlijkheid Lees van dezelve 1 Kon. 4., niet is bekleed geweest, gelijk een van deze.
30. Indien nu God het gras des velds, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt, Dat is, dat kort daarna verdroogd zijnde, bijna nergens anders toe dient, dan om daarmede de ovens te heten. alzo bekleedt, zal Hij u niet veel meer *kleden*, gij kleingelovigen?
31. Daarom zijt niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten, of

- wat zullen wij drinken, of waarmede zullen wij ons kleden?
32. Want al deze dingen zoeken de heidenen; Namelijk met angst en bekommernis, alsof hunne gelukzaligheid daarin gelegen ware. want uw hemelse Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft.
33. Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, Namelijk Gods, gelijk uit den Grieksen tekst blijkt; dat is, die God aangenaam is, voor Hem bestaat en in het Evangelie ons geopenbaard is. en al deze dingen zullen u toegeworpen worden. Grieks, *toegelegd*, of *toegegeven*; namelijk als een toemaat of toegift. Zie Ps. 127:2.
34. Zijt dan niet bezorgd tegen den morgen; want de morgen zal voor het zijne zorgen; *elke* dag heeft genoeg aan zijn zelfs kwaad.

Matthëus 7

1. Oordeelt niet, Namelijk lichtvaardiglijk, of verkeerdelijk, uit haat, nijdigheid, of ongegrond achterdenken. Anders is een oprecht oordeel van zaken, waarvan men rechte kennis heeft, als het tot een goed einde geschiedt, zo in het gericht als daar buiten, niet alleen geoorloofd, maar ook geboden. Zie 2 Kron. 19:6; Joh. 7:24; 1 Cor. 5:12. opdat gij niet geoordeeld wordt.
2. Want met welk oordeel gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden; en met welke mate gij meet, zal u wedergemeten worden.
3. En wat ziet gij den splinter, Dat is kleinere of mindere gebreken, gelijk door den balk grote en grove gebreken verstaan worden. die in het oog uws broeders is, maar den balk, die in uw oog is, merkt gij niet?
4. Of, hoe zult gij tot uw broeder zeggen: Laat toe, dat ik den splinter uit uw oog uitdoe; en zie, er is een balk in uw oog?
5. Gij geveinsde! werp eerst den balk uit uw oog, en dan zult gij bezien, om den splinter uit uws broeders oog uit te doen.
6. Geeft het heilige den honden niet, *Heilig* is eigenlijk hetgeen van het algemeen gebruik afgezonderd is, en wordt daardoor hier verstaan de predikatie des Evangelies, of de vermaningen en vertroostingën uit Gods Woord, als ook de bediening der heilige sacramenten, die vanwege hunne waardigheid hier ook paarlen genoemd worden, en die men de hardnekkigen en moedwilligen spotters, die bij honden en zwijnen vergeleken worden, niet moet voorhouden; Spreuk. 9:8; 1 Cor. 10:21; Fil. 3:2. noch werpt uw paarlen voor de zwijnen; opdat zij niet te eniger tijd dezelve met hun voeten vertreden, en *zich* omkerende, u verscheuren.
7. Bidt, Door bidden, zoeken en kloppen vermaant ons *Christus* met ernst geduriglijk aan te houden in den gebede. Zie ook Rom. 12:12; 1 Thess. 5:17. en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden.
8. Want een iegelijk, die bidt, Namelijk uit het geloof en naar Gods wil. Jak. 1:6; 1 Joh. 5:14. die ontvangt; en die zoekt, die vindt; en die klopt, dien zal opengedaan worden.
9. Of wat mens is er onder u, zo zijn zoon hem zou bidden om brood, die hem een steen zal geven?
10. En zo hij hem om een vis zou bidden, die hem een slang zal geven?
11. Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, Die in de hemelen is, goede *gaven* geven dengenen, die ze van Hem bidden!
12. Alle *dingen* dan, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo; want dat is de wet en de profeten. Dat is, de hoofdzaak van al hetgeen de wet en de profeten, uitleggers

derzelve, leren aangaande de tweede tafel der tien geboden van de liefden des naasten; Matth. 22:29.

13. Gaat in door de enge poort; want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die door dezelve ingaan;
14. Want de poort is eng, en de weg is nauw, Dat is, niet alleen ten aanzien van de nauwe gehoorzaamheid, die God van ons eist, maar ook omdat hij is vol van verdrukking en zwaarigheid. Zie Hand. 14:22. die tot het leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelve vinden.
15. Maar wacht *u* van de valse profeten, dewelke in schaapsklederen tot u komen, Dat is, in een uiterlijken schonen schijn. maar van binnen zijn zij grijpende wolven.
16. Aan hun vruchten zult gij hen kennen. Door deze vruchten wordt verstaan niet zozeer het leven, hetwelk voor een tijd bedriegen kan, als wel de leer, die aan Gods Woord moet beproefd zijn; 1 Joh. 4:1. Leest men ook een druif van doornen, of vijgen van distelen?
17. Alzo een ieder goede boom brengt voort goede vruchten, en een kwade boom *Grieks, een verrotte boom.* brengt voort kwade vruchten.
18. Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen.
19. Een ieder boom, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen.
20. Zo zult gij dan dezelve aan hun vruchten kennen.
21. Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is.

22. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan? Dat is, wondertekenen of mirakelen, 1 Cor. 12:10, omdat zij door de kracht van God geschieden.
23. En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: *Grieks, belijden.* Ik heb u nooit gekend; Namelijk voor de mijnen. Zie Joh. 10:14, en 2 Tim. 2:19. gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!
24. Een iegelijk dan, die deze Mijn woorden hoort en dezelve doet, dien zal Ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft;
25. En er is slagregen nedergefallen, en de waterstromen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen hetzelfde huis aangevallen, en het is niet gevallen, want het was op de steenrots gegrond. Deze steenrots betekent *Christus*, 1 Petr. 2:6.
26. En een iegelijk, die deze Mijn woorden hoort en dezelve niet doet, die zal bij een dwazen man vergeleken worden, die zijn huis op het zand gebouwd heeft; Door het zand wordt verstaan al wat de mensen buiten *Christus* tot een fundament hunner zaligheid stellen; Hand. 4. 12.
27. En de slagregen is nedergefallen, en de waterstromen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen hetzelfde huis aangeslagen, en het is gevallen, en zijn val was groot.
28. En het is geschied, als Jezus deze woorden geeindigd had, *dat* de scharen zich ontzetten over Zijn leer;
29. Want Hij leerde hen, als macht hebbende, en niet als de Schriftgeleerden.

Matthëus 8

1. Toen Hij nu van den berg afgeklimmen was, Namelijk op welken Hij geklimmen was om te prediken; Zie Matth. 5:1. zijn Hem vele scharen gevolgd.
2. En ziet, een melaatse kwam, en aanbad Hem, zeggende: Heere! indien Gij wilt, Gij kunt mij reinigen.
3. En Jezus, de hand uitstreckende, heeft hem aangeraakt, Namelijk om hem te genezen. Anders waren naar de wet onrein die melaatsen aanraakten, zie Lev. 13:46. zeggende: Ik wil, word gereinigd! En terstond werd *hij van zijn melaatsheid gereinigd*.
4. En Jezus zeide tot hem: Zie, dat gij *dit* niemand zegt; De reden hiervan, zie Matth. 12:16. maar ga heen, toon uzelf den priester, en offer de gave, die Mozes geboden heeft, of, *ingesteld heeft*. Zie Lev. 14:4, enz. hun tot een getuigenis. Of, *overtuiging*, namelijk dat zij kwalijk deden *Christus* verwerpende, van wiens wonderen zij zelf getuigenis hadden gegeven.
5. Als nu Jezus te Kapernaum ingegaan was, kwam tot Hem een hoofdman over honderd, biddende Hem,
6. En zeggende: Heere! mijn knecht ligt te huis geraakt, en lijdt zware pijnen.
7. En Jezus zeide tot hem: Ik zal komen en hem genezen.
8. En de hoofdman over honderd, antwoordende, zeide: Heere! ik ben niet waardig, dat Gij onder mijn dak zoudt inkomen; maar spreek alleenlijk een woord, en mijn knecht zal genezen worden.
9. Want ik ben ook een mens onder de macht *van anderen*, hebbende onder mij krijgsknechten; en ik zeg tot dezen: Ga! en hij gaat; en tot den anderen: Kom! en hij komt; en tot mijn dienstknecht: Doe dat! en hij doet het.
10. Jezus nu, *dit* horende, heeft Zich verwonderd, en zeide tot dengenen, die *Hem* volgden: Voorwaar zeg Ik u, Ik heb zelfs in Israel zo groot een geloof niet gevonden.
11. Doch Ik zeg u, dat velen zullen komen van oosten en westen en zullen met Abraham, en Izak, en Jakob, aanzitten in het Koninkrijk der hemelen;
12. En de kinderen des Koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; Dat is, die buiten het koninkrijk der hemelen is, namelijk in de hel. aldaar zal weinig zijn, en knersing der tanden.
13. En Jezus zeide tot den hoofdman over honderd: Ga heen, en u geschiede, gelijk gij geloofd hebt. En zijn knecht is gezond geworden te diezelver ure.
14. En Jezus gekomen zijnde in het huis van Petrus, zag zijn vrouws moeder Waaruit blijkt dat de apostel Petrus getrouwd is geweest en, apostel geworden zijnde, zijn huisvrouw niet heeft verlaten; zie ook 1 Cor. 9:5. *te bed* liggen, hebbende de koorts.
15. En Hij raakte haar hand aan, en de koorts verliet haar; en zij stond op, en diende henlieden.
16. En als het laat geworden was, hebben zij velen, van den duivel bezeten, tot Hem gebracht, en Hij wierp de *boze* geesten uit met den woorde, en Hij genas allen, die kwalijk gesteld waren;
17. Opdat vervuld zou worden, dat gesproken was door Jesaja, den profeet, zeggende: Hij heeft onze krankheden *op Zich* genomen, en onze *ziekten* gedragen.
18. En Jezus, vele scharen ziende rondom Zich, beval aan de andere

- zijde over te varen. Namelijk van het Galilese meer, naar het land der Gergesenen, tegenover Kapernaüm. Zie Matth. 8:5,28.
19. En er kwam een zeker Schriftgeleerde tot Hem, en zeide tot Hem: Meester Of, leraar.! ik zal U volgen, waar Gij ook henengaat.
20. En Jezus zeide tot hem: De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels Dat is, der lucht, gelijk Matth. 6:26. nesten; Of, rustplaatsen, waar zij als onder een tent ter rust gaan, gelijk het Griekse woord eigenlijk medebrengt. maar de Zoon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd nederlegge.
21. En een ander uit Zijn discipelen zeide tot Hem: Heere! laat mij toe, dat ik eerst heenga, en mijn vader begrave.
22. Doch Jezus zeide tot hem: Volg Mij, en laat de doden hun doden begraven. Die in hun zonden leven, worden geestelijk dood genaamd, 1 Tim. 5:6; Openb. 3:1.
23. En als Hij in het schip gegaan was, zijn Hem Zijn discipelen gevolgd.
24. En ziet, er ontstond een grote Grieks, *werd.* onstuimigheid in de zee, Of, *beweging, beroering.* alzo dat het schip van de golven bedekt werd; doch Hij sliep.
25. En Zijn discipelen, bij *Hem* komende, hebben Hem opgewekt, zeggende: Heere, behoed ons, wij vergaan!
26. En Hij zeide tot hen: Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingelovigen? Toen stond Hij op, en bestrafte de winden en de zee; Hun bevelende stil te zijn. Zie Mark. 4:39. en er werd grote stilte. Of, *kalmte.*
27. En de mensen verwonderden zich, zeggende: Hoedanig een is Deze, dat ook de winden en de zee Hem gehoorzaam zijn!

28. En als Hij over aan de andere zijde was gekomen in het land der Gergesenen, Mark. 5:1 en Luk. 8:26, zeggen: *der Gadarenen.* Want die steden Gadara en Gergessa lagen bij elkander aan de Galilese zee tegenover Kapernaüm, zijn Hem twee, van den duivel bezeten, ontmoet, komende uit de graven, De graven waren daar veel in spelonken, holen of kelders, buiten de steden, gelijk te zien is Matth. 27:60. die zeer wreed waren, alzo dat niemand door dien weg kon voorbij gaan.
29. En ziet, zij riepen, zeggende: Jezus, Gij Zone Gods! wat hebben wij met U *te doen?* Zijt Gij hier gekomen om ons te pijnigen voor den tijd?
30. En verre van hen was een kudde veler zwijnen, weidende.
31. En de duivelen baden Hem, zeggende: Indien Gij ons uitwerpt, laat ons toe, dat wij in die kudde zwijnen varen.
32. En Hij zeide tot hen: Gaat heen. En zij uitgaande, voeren heen in de kudde zwijnen; en ziet, de gehele kudde zwijnen stortte van de steilte af in de zee, en zij stierven in het water.
33. En die ze weidden, zijn gevlucht; en als zij in de stad gekomen waren, boodschapten zij al *deze* dingen, en wat den bezetenen *geschied was.*
34. En ziet, de gehele stad ging uit, Jezus tegemoet; en als zij Hem zagen, baden zij, dat Hij uit hun landpalen wilde vertrekken.

Matthëus 9

1. En in het schip gegaan zijnde, voer Hij over en kwam in Zijn stad. Namelijk Kapernaüm, waar Hij zijn woonplaats genomen had. Zie Matth. 4:13; Mark. 2:1. En ziet, zij brachten tot Hem een geraakte, Of *lamme;* gelijk Matth. 4:24. op een bed liggende.

2. En Jezus, hun geloof ziende, Namelijk van de geraakte, als ook van degenen, die hem brachten. zeide tot den geraakte: Zoon! wees welgemoed; uw zonden zijn u vergeven.
3. En ziet, sommigen der Schriftgeleerden zeiden in zichzelf: Deze lastert *God*. Namelijk God, zichzelf toeschrijvende hetgeen God alleen toekomt. Het Griekse woord betekent eigenlijk iemands goeden naam kwetsen, schenden of beschadigen. Zie Jes. 43:25 en Jes. 44:22.
4. En Jezus, ziende hun gedachten, Dat is, bekennende de overlegging huns gemoeds. zeide: Waarom overdenkt gij kwaad in uw harten?
5. Want wat is lichter te zeggen: De zonden zijn u vergeven? of te zeggen: Sta op en wandel?
6. Doch opdat gij moogt weten, dat de Zoon des mensen Zo noemt *Christus* zichzelf omdat Hij, de Zoon van God zijnde, ook waarachtig mens is, uit den mensen en onder dien titel beloofd was, Dan. 7:13, alsook omdat Hij in een nederige staat was onder de mensen; Ezech. 1:26; Fil. 2:7,8. **macht heeft op de aarde** Namelijk omdat Hij in één persoon ook waarachtig God is; Hand. 20:28., **de zonden te vergeven** (toen zeide Hij tot den geraakte): Sta op, neem uw bed op, en ga heen naar uw huis.
7. En hij opgestaan zijnde, ging heen naar zijn huis. Namelijk zijn bed op zich genomen hebbende; gelijk Mark. 2:12, en Luk. 5:25 te zien is.
8. De scharen nu *dat* ziende, hebben zich verwonderd, en God verheerlijkt, die zodanige macht den mensen gegeven had.
9. En Jezus, van daar voortgaande, zag een mens in het tolhuis zitten, Namelijk om de tol te ontvangen; want hij was een tollenaar; Matth. 10:3. genaamd **Mattheus**; En was ook genaamd Levi. Zie Mark. 2:14, en Luk. 5:27; en is dezelfde, die

dit Evangelie geschreven heeft. en zeide tot hem: Volg Mij. En hij opstaande, volgde Hem.

10. En het geschiedde, als Hij in het huis *van Mattheus* aanzat, Van de manier van aanzitten aan te tafel, zie Joh. 13:23. **ziet, vele tollenaars en zondaars kwamen** Dat is, metgezellen der tollenaars, die van de Joden voor grote zondaren gehouden werden, of in openbare zonden leefden. **en zaten mede aan, met Jezus en Zijn discipelen.**
11. En de Farizeen, *dat* ziende, zeiden tot Zijn discipelen: Waarom eet uw Meester met de tollenaars en de zondaren?
12. Maar Jezus, *zulks* horende, zeide tot hen: Die gezond zijn hebben den medicijnmeester niet van node, maar die ziek zijn. *Grieks, die kwalijk tepas, of kwalijk gesteld zijn.*
13. Doch gaat heen en leert, wat het zij: Ik wil barmhartigheid, en niet offerande; Dat is, Ik wil; dat is, Ik heb meer welgevallen aan de werken der barmhartigheid, waaronder ook de vlijt om iemand te bekeren voornamelijk begrepen wordt, dan aan offerande. **want Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen**, Omdat er zodanigen niet zijn, hoewel de Farizeën zich lieten voorstaan, dat zij zodanig waren; Luk. 18:9. **maar zondaars tot bekering.**
14. Toen kwamen de discipelen van Johannes tot Hem, zeggende: Waarom vasten wij en de Farizeen veel, en Uw discipelen vasten niet?
15. En Jezus zeide tot hen: Kunnen ook de bruiloftskinderen treuren *Grieks, de zonen*; dat is, kinderen der bruiloftskamer, die men noemt speelgenoten. Zie Richt. 14:11; deze worden genaamd vrienden des bruidegoms; Joh. 3:29., **zolang de Bruidegom bij hen is? Maar de dagen zullen komen, wanneer de**

- Bruidegom van hen zal weggenomen zijn, en dan zullen zij vasten.
16. Ook zet niemand een lap *Christus* wil met deze gelijkenissen te kennen geven dat zijn discipelen nog al teder en zwak waren. *ongevold laken Of, onbereid, nieuw, ongesleten; gelijk Luk. 5:36. op een oud kleet; want deszelfs aangezette lap Grieks, vervulsel. scheurt af van het kleet, Of, scheurt iets af, gelijk Mark. 2:21; namelijk het nieuwe van het oude, dat is, scheurt den aangezetten lap af. en er wordt een ergere scheur.*
17. Noch doet men nieuwen wijn in oude *leder* zakken; anders zo bersten de *leder* zakken, en de wijn wordt uitgestort, en de *leder* zakken verderven, maar men doet nieuwen wijn in nieuwe *leder* zakken, en beide te zamen worden behouden.
18. Als Hij deze dingen tot hen sprak, ziet, een overste kwam *Namelijk der synagoge, genaamd Jairus. Zie Mark. 5:22; Luk. 8:41. en aanbad Hem, zeggende: Mijn dochter is nu terstond gestorven, doch kom en leg Uw hand op haar, en zij zal leven. Dat is, weder levend worden.*
19. En Jezus opgestaan zijnde, volgde hem, en Zijn discipelen.
20. (En ziet, een vrouw die twaalf jaren het bloedvloeien gehad had, komende tot Hem van achteren, *Omdat zij haar ziekte niet durfde openbaren. raakte den zoom Zijns kleeds aan;*
21. Want zij zeide in zichzelf: *Indien ik alleenlijk Zijn kleet aanraak, Zij schreef deze kracht der gezondmaking aan het kleet niet toe, maar aan Jezus Christus zelf, die daar tegenwoordig was, gelijk blijkt uit het volgende Matth9:22, en uit Mark. 5:30, en Luk. 8:46. Zie dergelijke Matth. 14:36. zo zal ik gezond worden. Grieks, verlost, of behouden.*
22. En Jezus, Zich omkerende, en haar ziende, zeide: Wees welgemoed, dochter! uw geloof heeft u behouden. En de vrouw werd gezond van dezelve ure af.)
23. En als Jezus in het huis des oversten kwam, en zag de pijpers en de woelende schare,
24. Zeide Hij tot hen: *Vertrekt; want het dochtertje is niet dood, maar slaapt. Namelijk om dood te blijven also Christus voorhad haar te verwekken. Anders wordt de dood gezegd geen dood maar een slaap te zijn, vanwege de algemene opstanding; Joh. 11:11. En zij belachten Hem.*
25. Als nu de schare uitgedreven was, ging Hij in, en greep haar hand; en het dochtertje stond op. *Grieks, werd opgewekt; namelijk van den dood.*
26. En dit gerucht ging uit door dat gehele land.
27. En als Jezus van daar voortging, zijn Hem twee blinden gevolgd, roepende en zeggende: *Gij Zoon Davids, ontferm U onzer!*
28. En als Hij in huis gekomen was, kwamen de blinden tot Hem. En Jezus zeide tot hen: *Geloof gij, dat Ik dat doen kan? Zij zeiden tot Hem: Ja, Heere!*
29. Toen raakte Hij hun ogen aan, zeggende: *U geschiede naar uw geloof.*
30. En hun ogen zijn geopend geworden. En Jezus heeft hun zeer gestrengelijk verboden, zeggende: *Ziet, dat het niemand wete.*
31. Maar zij, uitgegaan zijnde, hebben Hem ruchtbaar gemaakt door dat gehele land.
32. Als dezen nu uitgingen, ziet, zo brachten zij tot Hem een mens, die stom en van den duivel bezeten was. *Wien de duivel, waarvan hij bezeten was, de spraak benomen had.*
33. En als de duivel uitgeworpen was, sprak de stomme. En de scharen

verwonderden zich, zeggende: Er is nooit desgelijks in Israel gezien!

34. Maar de Farizeen zeiden: Hij werpt de duivelen uit door den overste der duivelen. Deze wordt Matth. 10:25 en Matth. 12:27 Beëlzebul genaamd. Want ook onder de onreine geesten is er een, die over de anderen heerschappij heeft. Zie Matth. 25:41.
35. En Jezus omging al de steden en vlekken, lerende in hun synagogen, en predikende het Evangelie des Koninkrijks, en genezende alle ziekte en alle kwale onder het volk.
36. En Hij, de scharen ziende, werd innerlijk met ontferming bewogen over hen, *Grieks, werd in zijne ingewanden beroerd.* omdat zij vermoeid en verstrooid waren, *Grieks, los en ontbonden.* gelijk schapen, die geen herder hebben.
37. Toen zeide Hij tot Zijn discipelen: De oogst is wel groot; maar de arbeiders zijn weinige;
38. Bidt dan den Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstote. *Grieks, uitwerpe,* dat is uitzende, hun door de krachts zijns Geestes gewillig en bekwaam gemaakt hebbende.

Matthëus 10

1. En Zijn twaalf discipelen tot Zich geroepen hebbende, heeft Hij hun macht gegeven *Namelijk om in zijnen naam en door de krachts Gods, niet door hunne kracht wonderen te doen.* Zie Hand. 3:12,16. over de onreine geesten, *Of, tegen.* om dezelve uit te werpen, en om alle ziekte en alle kwaal te genezen.
2. De namen nu der twaalf apostelen zijn deze: de eerste, Simon, gezegd Petrus, en Andreas, zijn broeder; Jakobus, de *zoon* van Zebedeus, en Johannes, zijn broeder;
3. Filippus en Bartholomeus; Thomas en Mattheus, de tollenaar; *Dat is, die tollenaar geweest was.* Zie Matth. 9:9. Hij wordt ook Levi genaamd. Mark. 2:14, en Luk. 5:27,29. Jakobus, de *zoon* van Alfeus, en Lebbeus, toegenamd Thaddeus; *Thaddai* in het Syrisch, is *Judas* in het Hebreeuws, hetwelk zijn voornaam was. Zie Joh. 14:22. Hoewel sommigen menen dat dit nog een derde naam is van dezen apostel, van een anderen oorsprong. Hij is ook toegenamd Lebbeus.
4. Simon Kananites, *Dat is, ijveraar, Grieks, Zelotes.* Gelijk de eerste Simon is toegenamd Kananites, dat is ijveraar, om van de ander onderscheiden te worden. Zie Luk. 6:15; Hand. 1:13. en Judas Iskariot, die Hem ook verraden heeft. *Grieks, overgeleverd heeft.*
5. Deze twaalf heeft Jezus uitgezonden, en hun bevel gegeven, zeggende: Gij zult niet heengaan op den weg der heidenen, en gij zult niet ingaan in *enige* stad der Samaritanen.
6. Maar gaat veel meer heen tot de verloren schapen van het huis Israels.
7. En heengaande predikt, zeggende: Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.
8. Geneest de zieken; reinigt de melaatsen; wekt de doden op; werpt de duivelen uit. Gij hebt het om niet ontvangen, geeft het om niet.
9. Verkrijgt u noch goud, noch zilver, noch koper *geld* in uw gordels; *Of buidels;* want de Joden hadden brede riemen of gordels om hun lange klederen er mee op te schorten, waarin zij ook hun geld droegen.
10. Noch male tot den weg, noch twee rokken, *Dat is, geen klederen dan die zij zouden aanhebben.* noch schoenen, noch staf; want de arbeider is zijn voedsel waardig.
11. En in wat stad of vlek gij zult inkomen, onderzoekt, wie daarin waardig is; *Dat is, die het Evangelie gaarne*

- willen aannemen, Hand. 2:41, welke waardigheid niemand van zichzelf heeft, maar die de Heere door zijn Geest daartoe waardig en bekwaam maakt: Matth. 22:8,9; 2 Cor. 3:5. en blijft aldaar, totdat gij *daar* uitgaat. Dat is, uit die stad.
12. En als gij in het huis gaat, zo groet hetzelve. Dat is, wens degenen die daarin wonen geluk en vrede, gelijk in het Matth. 10:13, blijkt. Anderen doen daarbij: *zeggende: vrede zij dezen huize.* Zie Luk. 10:5.
13. En indien dat huis waardig is, zo kome uw vrede over hetzelve, maar indien het niet waardig is, zo kere uw vrede weder tot u.
14. En zo iemand u niet zal ontvangen, noch uw woorden horen, uitgaande uit dat huis of uit dezelve stad, schudt het stof uwer voeten af. Om daarmede te beteken dat zij met hen voortaan gans geen gemeenschap begeerde te hebben. Zie Hand. 13:51, en Hand. 18:6.
15. Voorwaar zeg Ik u: Het zal den lande van Sodom en Gomorra verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan dezelve stad.
16. Ziet, Ik zend u als schapen in het midden der wolven; zijt dan voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven. *Of, eenvoudig.* Het Grieks, is genomen bij gelijkenis van dingen, die onvermengd en onvervalst zijn.
17. Maar wacht u voor de mensen; want zij zullen u overleveren in de raadsvergaderingen, *Grieks, Synedria.* Zie daarvan de verklaring Matth. 5:22, en een voorbeeld Hand. 5:40. en in hun synagogen zullen zij u geselen.
18. En gij zult ook voor stadhouders en koningen *Namelijk der provinciën, gelijk waren Festus en Felix, en dergelijken.* Zie Hand. 24:10 en 1 Petr. 2:14. Zie ook dergelijke Neh. 5:14. geleid worden, om Mijnentwil, hun en den heidenen tot getuigenis.
19. Doch wanneer zij u overleveren, zo zult gij niet bezorgd zijn *Niet wij ons tevoren niet zouden mogen bedenken, of God om wijsheid bidden, maar dat wij daarover niet te zeer beangst of bekommerd moeten zijn.* Zie Hand. 4:29., hoe of wat gij spreken zult; want het zal u in dezelve ure gegeven worden, wat gij spreken zult.
20. Want gij zijt *het* niet, die spreekt, maar *het is* de Geest uws Vaders, Die in u spreekt.
21. En de *ene* broeder zal den *anderen* broeder overleveren tot den dood, en de vader het kind, en de kinderen zullen opstaan tegen de ouders, en zullen hen doden. *Of, ter dood brengen.*
22. En gij zult van allen gehaat worden om Mijn Naam; maar die volstandig zal blijven tot het einde, die zal zalig worden.
23. Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vliedt in de andere; want voorwaar zeg ik u: Gij zult *uw reis door* de steden Israels niet geeindigd hebben, of de Zoon des mensen zal gekomen zijn. *Dat is, zal wederom bij u komen en u ontmoeten.*
24. De discipel is niet boven den meester, noch de dienstknecht boven zijn heer.
25. Het *zij* den discipel genoeg, dat hij worde gelijk zijn meester, en de dienstknecht gelijk zijn heer. Indien zij den Heere des huizes Beelzebul hebben geheten, hoeveel te meer Zijn huisgenoten!
26. Vreest dan hen niet; want er is niets bedekt, hetwelk niet zal ontdekt worden, en verborgen, hetwelk niet zal geweten worden.
27. Hetgeen Ik u zeg in de duisternis, zegt het in het licht; en hetgeen gij hoort in het oor, *Dat is, wat gij van mij in het bijzonder hebt gehoord, verkondigt dat*

- openbaar of overluid. predikt dat op de daken. De daken van de Joodse huizen waren boven plat, met een leuning rondom, vanwaar men gemakkelijk de lieden op de straten kon aanspreken. Zie Deut. 22:8.
28. En vreest niet voor degenen, die het lichaam doden, en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veel meer Hem, Die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel.
29. Worden niet twee musjes *Anders, vogeltjes.* om een penningsken verkocht? *Grieks, Assarion;* hetwelk een penning was, wegende omtrent vier greinen of azen zilvers, doende omtrent een duit (ruim 1/2 cent). En niet een van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader.
30. En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld.
31. Vreest dan niet; gij gaat vele musjes te boven.
32. Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen *is*.
33. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen *is*.
34. Meent niet, dat Ik gekomen ben, om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Dat is onenigheid en vervolging, die op de predikatie zou volgen; waarvan oorzaak is, niet eigenlijk *Christus*, die de vrededorst is, Jes. 9:5, of zijn vredes is, Ef. 6:15, maar de moedwil dergenen, die het verwerpen, en de gelovigen haten en vijandig vervolgen.
35. Want Ik ben gekomen, om den mens tweedrachtig te maken tegen zijn vader, en de dochter tegen haar moeder, en de schoondochter tegen haar schoonmoeder.
36. En zij *zullen* des mensen vijanden worden, die zijn huisgenoten *zijn*.
37. Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijs niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mijs niet waardig.
38. En die zijn kruis niet *op zich* neemt, en Mij navolgt, is Mijs niet waardig.
39. Die zijn ziel vindt, *Dat is, die zijn leven zal willen behouden met verloochening mijs naams, die zal het ware leven, namelijk de zaligheid, verliezen.* zal *dezelve* verliezen; en die zijn ziel zal verloren hebben om Mijnentwil, zal *dezelve* vinden.
40. Die u ontvangt, ontvangt Mij; en die Mij ontvangt, ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft.
41. Die een profeet ontvangt in den naam eens profeten, *Dat is, om diens wil, dat hij een profeet of oprecht leraar is van het heilig Evangelie.* zal het loon eens profeten ontvangen; en die een rechtvaardige ontvangt in den naam eens rechtvaardigen, zal het loon eens rechtvaardigen ontvangen.
42. En zo wie een van deze kleinen te drinken geeft *Dat is, die hier klein geacht worden; of die voor de allerminsten zouden mogen gerekend worden.* alleenlijk een beker koud *water*, *Dat is, ook de allerminste dienst of weldaad, omdat hij een oprecht discipel en lidmaat van Christus is.* in den naam eens discipels, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen.

Matthëus 11

1. En het is geschied, toen Jezus geeindigd had Zijn twaalf discipelen bevelen te geven, *Namelijk die in het voorgaande Matth. 10: verhaald staan.* dat Hij van daar voortging, om te leren en te prediken in hun steden.
2. En Johannes, in de gevangenis gehoord hebbende *Zie van de oorzaak en het einde dezer gevangenneming van*

- Johannes den Doper, Matth. 14, en Mark. 6. de werken van Christus, Dat is, wondertekenen of mirakelen. zond twee van zijn discipelen;
3. En zeide tot hem: Zijt Gij Degene, Die komen zou, of verwachten wij een anderen?
 4. En Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen en boodschapt Johannes weder, hetgeen gij hoort en ziet:
 5. De blinden worden ziende, Deze dingen waren voorzeggd, dat zij door den *Messias* zouden gedaan worden. Zie Jes. 35:5. en de kreupelen wandelen; de melaatsen worden gereinigd, en de doven horen; de doden worden opgewekt, en den armen wordt het Evangelie verkondigd. Namelijk zo van staat als van geest, Matth. 5:3, gelijk het ook wordt genomen Jes. 61:1, waarop *Christus* hier ziet.
 6. En zalig is hij, die aan Mij niet zal geergerd worden. Dat is, uit mijn geringen staat of leringen geen aanstoot neemt om in mij niet te geloven. Zie Mark. 6:3; Joh. 6:41,52,66.
 7. Als nu dezen heengingen, heeft Jezus tot de scharen begonnen te zeggen van Johannes: Wat zijt gij uitgegaan in de woestijn te aanschouwen? Een riet, Dat is, een ongestadig leraar, die met allerlei winden der leringen gedreven wordt, Ef. 4:14. dat van den wind ginds en weder bewogen wordt?
 8. Maar wat zijt gij uitgegaan te zien? Een mens, met zachte klederen bekleed? Dat is, kostelijke en sierlijke. Ziet, die zachte *klederen* dragen, zijn in der koningen huizen.
 9. Maar wat zijt gij uitgegaan te zien? Een profeet? Ja, Ik zeg u, ook veel meer dan een profeet.
 10. Want deze is het, van denwelken geschreven staat: Ziet, Ik zend Mijn engel Dat is, gezant of zendbode. voor Uw aangezicht, die Uw weg bereiden zal voor U heen.
 11. Voorwaar zeg Ik u: onder degenen, die van vrouwen geboren zijn, is niemand opgestaan Grieks, *verwekt; of een meerder.* meerder dan Johannes de Doper; doch die de minste is Grieks, *de mindere;* namelijk onder de leraars des Evangelies, overmits dezen *Christus* nog klaarder aanwijzen, als nu alles tot onze zaligheid nodig volkomenlijk volbracht hebbende, en dat niet alleen aan de Joden, maar ook aan de heidenen verkondigen. in het Koninkrijk der hemelen, is meerder dan hij.
 12. En van de dagen van Johannes den Doper tot nu toe, wordt het Koninkrijk der hemelen geweld aangedaan, Dat is, wordt met grote menigte en ijver aangenomen. en de geweldigers nemen hetzelfde met geweld.
 13. Want al de profeten en de wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd. Dat is, hebben de kosmt van den *Messias* voorzeggd en afgebeeld, dien Johannes heeft aangewezen, als nu tegenwoordig en gekomen zijnde.
 14. En zo gij het wilt aannemen, hij is Elias, Niet Elia de Thisbiet in zijn persoon, Joh. 1:21, maar die in den geest en de kracht van Elia komen zou; Luk. 1:17. die komen zou.
 15. Wie oren heeft om te horen, Dat is, die van God den Geest des verstands ontvangen heeft, lette hierop met aandacht; 2 Cor. 3:5. die hore.
 16. Doch waarbij zal Ik dit geslacht vergelijken? Met deze gelijkenis leert *Christus* dat Hij op alle manieren, zo zacht als hard, gezocht heeft hen tot bekering te brengen. Het is gelijk aan de kinderkens, die op de markten zitten, en hun gezellen toeroepen,
 17. En zeggen: Wij hebben u op de fluit gespeeld, en gij hebt niet

gedanst; wij hebben u klaagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend.

Grieks, *niet op de borst geslagen*; dat is geen teken van droefheid getoond.

18. Want Johannes is gekomen, noch etende, noch drinkende, en zij zeggen: Hij heeft den duivel.

19. De Zoon des mensen is gekomen, etende en drinkende, en zij zeggen: Ziet daar, een Mens, *Die* een vraat en wijnzuiper *is*, een Vriend van tollenaars en zondaren. Doch de Wijsheid is gerechtvaardigd geworden Dat is, *Christus* die de wijsheid des Vaders genoemd wordt, Spreuk. 8:12, enz.; 1 Cor. 1:24; of, zijne leer is voor goed en recht bekend en ontvangen geweest van haar oprechte discipelen. van Haar kinderen.

20. Toen begon Hij de steden, in dewelke Zijn krachten meest geschied waren, te verwijten Dat is, tot hunne schande te bestraffen en het met wee te bedreigen., omdat zij zich niet bekeerd hadden.

21. Wee u, Chorazin! wee u Betsaida! want zo in Tyrus en Sidon Dit waren twee steden der heidenen aan de Middellandse zee in Fenicië gelegen, die eertijds Namelijk toen zij nog in hun bloeienden staat en weelde waren, eer zij door *Alexander den Grote* met geweld ingenomen en verwoest waren. in grote weelde, pracht en dartelheid leefden. Zie Jes. 23, en Ezech. 26, en Ezech. 27. de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds Namelijk toen zij nog in hun bloeienden staat en weelde waren, eer zij door *Alexander den Grote* met geweld ingenomen en verwoest waren. in zak en as Met zulke tekenen werd eertijds de boetvaardigheid betoond. Zie Jes. 58:5; Dan. 9:3; Jona 3:6; Klaagl. 2:10. bekeerd hebben.

22. Doch Ik zeg u: Het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in den dag des oordeels, dan ulieden.

23. En gij, Kapernaum! die tot den hemel toe zijt verhoogd, Zo door uwe

welvaart als door de bijwoning, leer en wonderen van *Christus*. gij zult tot de hel toe nedergestoten worden. Want zo in Sodom die krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden tot op den huidigen dag gebleven zijn.

24. Doch Ik zeg u, dat het den lande van Sodom verdragelijker zal zijn in den dag des oordeels, dan u.

25. In diezelfde tijd antwoordde Jezus Dit schijnt te zien op het verhaal, hetwelk Hem de zeventig discipelen hadden gedaan, van de uitkomst van hunne reis, gelijk af te leiden is uit Luk. 10:17. en zeide: Ik dank U, Grieks, *belijde*; dat is, dank of prijs. Vader! Heere des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, Namelijk naar het vlees, of van deze wereld. Zie 1 Cor. 1:20,26. en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard. Dat is, die kinderen in het verstand zijn, of die klein geacht worden. Zie 1 Cor. 1:27, en 1 Cor. 14:20.

26. Ja, Vader! Want alzo is geweest het welbehagen voor U. Dat is, uw welbehagen; van welk welbehagen, zie Luk. 2:14, en Luk. 2:32; Ef. 1:5.

27. Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijn Vader; en niemand kent den Zoon dan de Vader, noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren. Namelijk door zijn Woord en Geest; 1 Cor. 2:11,12.

28. Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid Of, *tot vermoeidheid arbeidt*. en belast zijt, Namelijk met den last der zonden, of ook der wet en der menselijke inzettingen. en Ik zal u rust geven.

29. Neemt Mijn juk op u, Dat is, mijne leer, bestaande zo in geboden als in beloften. en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uw zielen.

30. Want Mijn juk is zacht, Dat is, gemakkelijk of wel om te dragen. en Mijn last is licht. Wordt alzo genaamd, omdat *Christus* die door zijn verdiensten en door de kracht zijns Geestes licht maakt. Zie Rom. 8:26, en 1 Joh. 5:3,4; hetwelk gesteld wordt tegen het ondragelijk juk der wet, Hand. 15:10, en der menselijke inzettingen; Matth. 23:4.

Matthëus 12

1. In dien tijd ging Jezus, op een sabbatdag Grieks, *sabbaten.*, door het gezaaide, en Zijn discipelen hadden honger, en begonnen aren te plukken, en te eten.

2. En de Farizeen, *dat* ziende, zeiden tot Hem: Zie, Uw discipelen doen, wat niet geoorloofd is te doen op den sabbat. De Farizeën bestrafden de discipelen van *Christus*, niet omdat zij uit eens anders gezaaide aren plukten, want het was door de wet geoorloofd, Deut. 23:25, maar dat zij zulks deden op den sabbat.

3. Maar Hij zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, wat David gedaan heeft, toen hem hongerde, en hun, die met hem *waren*?

4. Hoe hij gegaan is in het huis Gods Dat is, de tabernakel, die toen ter tijd te Nob was. Zie 1 Sam. 21:6., en de toonbroden gegeten heeft, Grieks, *broden der voorlegging*; Hebr. des aangezichts, namelijk des Heeren. Wat dit voor broden geweest zijn en wat men er mee deed, zie Lev. 24:5, enz. die hem niet geoorloofd waren te eten, noch ook hun, die met hem *waren*, maar den priesteren alleen.

5. Of hebt gij niet gelezen in de wet, dat de priesters den sabbat ontheiligen in den tempel Dat is, zulke werken doen, die den sabbat ontheiligen zouden, indien God die tot zijn dienst niet bevolen had., op de sabbatdagen, en *nochtans* onschuldig zijn? Dat is, daaraan niet misdoen.

6. En Ik zeg u, dat Een, meerder dan de tempel, Want *Christus* was de Heere des tempels, en de zaak zelve door den tempel afgebeeld en betekend; Mal. 3:1; Joh. 2:19. hier is.

7. Doch zo gij geweten hadt, wat het zij: Ik wil barmhartigheid en niet offerande, Zie hiervoor Matth. 9:13 en Matth. 23:23. gij zoudt de onschuldigen niet veroordeeld hebben.

8. Want de Zoon des mensen is een Heere ook van den sabbat. Dat is, heeft macht om orde te stellen over de werken van den sabbat.

9. En van daar voortgaande, kwam Hij in hun synagoge.

10. En ziet, er was een mens, die een dorre hand had, en zij vraagden Hem, zeggende: Is het ook geoorloofd op de sabbatdagen te genezen? (opdat zij Hem mochten beschuldigen).

11. En Hij zeide tot hen: Wat mens zal er zijn onder u, die een schaap heeft, en zo datzelve op een sabbatdag in een gracht valt, *die* hetzelve niet zal aangrijpen en uitheffen?

12. Hoe veel gaat nu een mens een schaap te boven? Zo is het dan op de sabbatdagen geoorloofd wel te doen.

13. Toen zeide Hij tot dien mens: Streck uw hand uit; en hij strekte ze uit, en zij werd hersteld, gezond gelijk de andere.

14. En de Farizeen, uitgegaan zijnde, hielden te zamen raad tegen Hem, hoe zij Hem doden mochten. Grieks, *verderven, of vernielen.*

15. Maar Jezus, *dat* wetende, vertrok van daar, en vele scharen volgden Hem, en Hij genas ze allen.

16. En Hij gebod hun scherpelijk, dat zij Hem niet openbaar maken zouden;

17. Opdat vervuld zou worden, hetgeen gesproken is door Jesaja, den profeet, zeggende:
18. Ziet, Mijn Knecht, Welken Ik verkoren heb, Mijn Beminde, in Welken Mijn ziel een welbehagen heeft; Ik zal Mijn Geest op Hem leggen, en Hij zal het oordeel den heidenen verkondigen. Dat is, zaligmakende leer, of ware godsdienst, en wat daartoe behoort.
19. Hij zal niet twisten, noch roepen, Namelijk uit eergierigheid of twistgierigheid. noch zal er iemand Zijn stem op de straten horen.
20. Het Dat is, Hij zal de verslagen gemoederen en de zwakgelovigen niet verstoten, maar met alle toegenegenheid ontmoeten. gekrookte riet Of, *gepletterde*. zal Hij niet verbreken, en het rokende lemmet Grieks, *vlas*; omdat de lemmeten of wieken daarvan gemaakt werden. zal Hij niet uitblussen, totdat Hij het oordeel zal Dat is, zal met de waarheid zijner leer krachtig doordringen, totdat deze de overhand behoude. uitbrengen tot overwinning. Of, *tevoorschijn brengen* Grieks, *uitstoren, uitwerpen*.
21. En in Zijn Naam zullen de heidenen hopen.
22. Toen werd tot Hem gebracht een van den duivel bezeten, *die* blind en stom *was*; Dat is, wien de duivel het gebruik der ogen en tong benomen had. en Hij genas hem, alzo dat de blinde en stomme beide sprak en zag.
23. En al de scharen ontzetten zich, en zeiden: Is niet Deze de Zoon van David?
24. Maar de Farizeen, *dit* gehoord hebbende, zeiden: Deze werpt de duivelen niet uit, dan door Beelzebul, den overste der duivelen.
25. Doch Jezus, kennende hun gedachten, zeide tot hen: Een ieder koninkrijk, dat tegen zichzelf verdeeld is, wordt verwoest; en een iedere stad, of huis, dat tegen zichzelf verdeeld is, zal niet bestaan.
26. En indien de satan den satan uitwerpt, zo is hij tegen zichzelf verdeeld; hoe zal dan zijn rijk bestaan?
27. En indien Ik door Beelzebul de duivelen uitwerp, door wien werpen ze dan uw zonen uit? Hierdoor worden verstaan òf de discipelen van *Christus*, die in zijn naam duivelen uitwerpen, Luk. 10:17, òf enige andere Joden, die ook somwijlen zulk deden. Zie Luk. 9:49. Daarom zullen die uw rechters zijn.
28. Maar indien Ik door den Geest Gods de duivelen uitwerp, zo is dan het Koninkrijk Gods tot u gekomen.
29. Of hoe kan iemand in het huis eens sterken inkomen, en zijn vaten ontroven, Dat is, huisraad of goed. Want de Hebreën noemen vaten allerlei gereedschap, waar het huis mede voorzien wordt. tenzij dat hij eerst den sterke gebonden hebbe? en alsdan zal hij zijn huis beroven.
30. Wie met Mij niet is, die is tegen Mij; en wie met Mij niet vergadert, die verstroot.
31. Daarom zeg Ik u: Alle zonde en lastering zal den mensen vergeven worden; Namelijk indien zij zich bekeren. maar de lastering tegen den Geest Deze zonde tegen den Heiligen Geest is wanneer iemand, niet uit zwakheid of vrees gelijk Petrus, noch uit onwetendheid gelijk Paulus, de Evangelische waarheid verzaakt of bestrijdt, maar dezelve uit enkel haat en moedwil, tegen de overtuiging des Heiligen Geestes, wederstaat, lastert en vervolgt. zal den mensen niet vergeven worden. Namelijk omdat zij zich niet bekeren, noch door het rechtvaardig oordeel Gods bekeerd kunnen worden. Zie Hebr. 6:4.
32. En zo wie *enig* woord gesproken zal hebben tegen den Zoon des

mensen, het zal hem vergeven worden; maar zo wie tegen den Heiligen Geest zal gesproken hebben, het zal hem niet vergeven worden, noch in deze eeuw, noch in de toekomstige.

33. Of maakt den boom goed Dat is, houdt en oordeelt. en zijn vrucht goed; of maakt den boom kwaad en zijn vrucht kwaad; Grieks, verrot. want uit de vrucht wordt de boom gekend.

34. Gij adderengebroidsels! hoe kunt gij goede dingen spreken, daar gij boos zijt? want uit den overvloed des harten spreekt de mond.

35. De goede mens brengt goede dingen voort uit den goede schat des harten, en de boze mens brengt boze dingen voort uit den boze schat.

36. Maar Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, Grieks, ledig. Dat is, wat geen nuttigheid heeft tot stichting, Ef. 4:29, hoeveelmeer dan de lasterwoorden. hetwelk de mensen zullen gesproken hebben, zij van hetzelfde zullen rekenschap geven in den dag des oordeels.

37. Want uit uw woorden zult gij gerechtvaardigd worden, Dat is, voor rechtvaardig erkend en verklaard worden. en uit uw woorden zult gij veroordeeld worden.

38. Toen antwoordden sommigen der Schriftgeleerden en Farizeen, zeggende: Meester! wij willen van U *wel* een teken zien.

39. Maar Hij antwoordde en zeide tot hen: Het boos en overspelig geslacht Of, ontaard en verbasterd. Zie Joh. 8:39. verzoekt een teken; en hun zal geen teken gegeven worden, dan het teken van Jonas, den profeet.

40. Want gelijk Jonas drie dagen en drie nachten Voor een deel der dagen worden hier genomen gehele dagen en

nachten, gelijk dat bij de Hebreën gebruikelijk is. Zie 1 Sam. 30:12, verg. met Matth. 12:13, en Esther 4:16, verg met Esther 5:1. En zo men het neemt naar de Romeinse rekening, die de dagen op de middernacht begonnen en eindigden, zo valt het nog duidelijker. **was in den buik van den walvis, alzo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten** Voor een deel der dagen worden hier genomen gehele dagen en nachten, gelijk dat bij de Hebreën gebruikelijk is. Zie 1 Sam. 30:12, verg. met Matth. 12:13, en Esther 4:16, verg met Esther 5:1. En zo men het neemt naar de Romeinse rekening, die de dagen op de middernacht begonnen en eindigden, zo valt het nog duidelijker. **wezen in het hart der aarde.** Dat is, binnen in de aarde, naar de Hebreeuwse wijze van spreken. Zo wordt Tyrus gezegd te liggen in het hart der zee; Ezech. 27:4.

41. De mannen van Nineve zullen opstaan in het oordeel met dit geslacht, en zullen hetzelfde veroordelen; want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jonas; en ziet, meer dan Jonas is hier!

42. De koningin van het zuiden zal opstaan Dat is, van Saba, 1 Kon. 10:1, hetwelk zuidwaarts van Judea gelegen was. in het oordeel met dit geslacht, en hetzelfde veroordelen; want zij is gekomen van de einden der aarde Dat is, van vergelegen plaatsen., om te horen, de wijsheid van Salomo; en ziet, meer dan Salomo is hier!

43. En wanneer de onreine geest van den mens uitgegaan is, zo gaat hij door dorre plaatsen, Dat is, droge of waterloze plaatsen. zoekende rust, en vindt ze niet.

44. Dan zegt hij: Ik zal wederkeren in mijn huis, van waar ik uitgegaan ben; en komende, vindt hij het ledig, met bezemen gekeerd en versierd. Of, opgeschikt.

45. Dan gaat hij heen en neemt met zich zeven andere geesten, Dat is, vele.

Een Hebreeuwse wijze van spreken. bozer dan hijzelf, en ingegaan zijnde, wonen zij aldaar; en het laatste van denzelfden mens wordt erger dan het eerste. Alzo zal het ook Met deze gelijkenis leert *Christus* dat, wanneer een mens door de kennis des evangelies verlost is van zijn natuurlijke onwetendheid, en nochtans deze kennis niet beleeft maar onderdrukt, hij veel erger wordt dan tevoren. Zie 2 Petr. 2:20,21. met dit boos geslacht zijn.

46. En als Hij nog tot de scharen sprak, ziet, Zijn moeder en broeders stonden buiten, Dat is bloedverwanten, die bij de Hebreëen ook broeders genaamd worden. Zie Gen. 13:8,11. zoekende Hem te spreken.
47. En iemand zeide tot Hem: Zie, Uw moeder en Uw broeders staan *daar* buiten, zoekende U te spreken.
48. Maar Hij, antwoordende, zeide tot dengene die Hem *dat* zeide: Wie is Mijn moeder, en wie zijn Mijn broeders?
49. En Zijn hand uitstreckende over Zijn discipelen, zeide Hij: Ziet, Mijn moeder en Mijn broeders.
50. Want zo wie den wil Mijns Vaders doet Die in de hemelen is, dezelve is Mijn broeder, en zuster, en moeder.

Matthëus 13

1. En te dien dage Jezus, uit het huis gegaan zijnde, zat bij de zee. Namelijk de Galilese zee bij Kapernaüm.
2. En tot Hem vergaderden vele scharen, zodat Hij in een schip ging en nederzat, en al de schare stond op den oever.
3. En Hij sprak tot hen vele dingen door gelijkenissen, Grieks, *parabolen*; welke zijn zodanige gelijkenissen wanneer enige zaken op historische wijze, alsof zij onder de mensen geschied waren, verhaals worden, en iets anders, dat geestelijk is, er door verstaan

wordt. Doch worden ook wel somwijlen breder genomen voor allerlei gelijkenissen, leringen en voortreffelijke spreuken. Zie Matth. 13:35. zeggende: Ziet, een zaaier ging uit om te zaaien.

4. En als hij zaaide, viel een deel *van het zaad* bij den weg; en de vogelen kwamen en aten datzelve op.
5. En een ander *deel* viel op steenachtige *plaatsen*, waar het niet veel aarde had; en het ging terstond op Dat is, wies of sproot op., omdat het geen diepte van aarde had.
6. Maar als de zon opgegaan was, zo is het verbrand geworden; en omdat het geen wortel had, is het verdord.
7. En een ander *deel* viel in de doornen; en de doornen wiesen op Grieks, *klommen op.*, en verstikten hetzelve.
8. En een ander *deel* viel in de goede aarde, en gaf vrucht, het een honderd-, het ander zestig-, en het ander dertig *voud*.
9. Wie oren heeft Dat is, die van God de geest des verstands ontvangen heeft, lette hierop met aandacht; 2 Cor. 3:5. om te horen, die hore.
10. En de discipelen tot Hem komende, zeiden tot Hem: Waarom spreekt Gij tot hen door gelijkenissen?
11. En Hij, antwoordende, zeide tot hen: Omdat het u gegeven is Namelijk van God, uit genade, maar zijn welbehagen; Gal. 1:15; Matth. 16:17., de verborgenheden van het Koninkrijk der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven. Want het Evangelie is bedekt degenen, die verloren gaan: 2 Cor. 4:3.
12. Want wie heeft, Namelijk de beginselen van het zaligmakend geloof, en dezelve door de kracht des Heiligen Geestes waarneemt. dien zal gegeven worden, en hij zal overvloediglijk hebben; maar wie niet heeft, Namelijk de

beginselen van het zaligmakend geloof, en dezelve door de kracht des Heiligen Geestes waarneemt. van dien zal genomen worden, ook dat hij heeft. Dat is, hetgeen hij meent of schijnt te hebben. Gelijk verklaart Luk. 8:18 zie ook Matth. 25:29.

13. Daarom spreek Ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij ziende niet zien, en horende niet horen, noch ook verstaan.

14. En in hen wordt de profetie van Jesaja vervuld, Of, weder vervuld; daar hetgeen Jesaja eertijds gezegd heeft tot de hardnekkige Joden van zijnen tijd, wederom in deze hardnekkige Joden nog eens vervuld wordt. die zegt: Met het gehoor Hetgeen hier op de wijze van voorzeggen gezegd wordt, is bij Jesaja op gebiedende wijze gesteld, om Gods oordeel over dit hardnekkig volk beter uit te drukken, gelijk het hier ook zou kunnen genomen worden. Zie verder de verklaring van dit alles Jes. 6:9. zult gij horen, en geenszins verstaan; en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken.

15. Want het hart dezes volks is dik geworden, Namelijk van vettigheid: Hand. 28:27. en zij hebben met de oren zwaarlijk gehoord, en hun ogen hebben zij toegedaan; opdat zij niet te eniger tijd met de ogen zouden zien, en met de oren horen, en met het hart verstaan, en zich bekeren, en Ik hen geneze.

16. Doch uw ogen zijn zalig Of, *gelukkig.*, omdat zij zien, en uw oren, omdat zij horen.

17. Want voorwaar zeg Ik u, dat vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien de dingen, die gij ziet, Namelijk de *Messias* in het vlees gekomen en zijn ambt uitvoerende. Zie Joh. 8:56; Hand. 26:6,7. en hebben ze niet gezien; en te horen de dingen, die gij hoort, en hebben ze niet gehoord.

18. Gij dan, hoort de gelijkenis van den zaaier.

19. Als iemand dat Woord des Koninkrijks hoort, en niet verstaat, zo komt de boze, Dat is, de duivel. en rukt weg, hetgeen in zijn hart gezaaid was; deze is degene, Dat is, wordt bedoeld door degenen, enz. die bij den weg bezaaid is. Dat is, het zaad ontvangen heeft.

20. Maar die in steenachtige *plaatsen* bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt; Deze vreugde onstaat uit de kennis der Evangelische leer, en de aangenaamheid van de beloften derzelve: hoewel hun hart nog steenachtig blijft, dat is, dat de hardigheid deszelve door den Geest Gods nog niet is weggenomen.

21. Doch hij heeft geen wortel in zichzelf, Dat is, geen recht en vast vertrouwen op *Christus*, waardoor wij met *Christus* als met een vasten grond onzer zaligheid verenigd worden, Hebr. 3:14, en van Hem het sap des levens trekken; Rom. 11:17,20. maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt, om des Woords wil, zo wordt hij terstond geergerd.

22. En die in de doornen bezaaid is, deze is degene, die het Woord hoort; en de zorgvuldigheid dezer wereld, en de verleiding des rijkdoms verstikt het Woord, en het wordt onvruchtbaar. Of, *brengt geen vrucht.*

23. Die nu in de goede aarde bezaaid is, Dat is, die het in een goed en fijn hart ontvangen, Luk. 8:15, hetwelk een mens van zichzelf niet heeft maar door de kracht van de Geest Gods ontvangt; Hand. 16:14. deze is degene, die het Woord hoort en verstaat, die ook vrucht draagt en voortbrengt, Namelijk het ware geloof en oprechte liefde; Matth. 21:43. de een honderd-, de ander zestig-, en de ander dertig *voud.*

24. Een andere gelijkenis heeft Hij hun voorgesteld, zeggende: Het

- Koninkrijk der hemelen is gelijk aan een mens, die goed zaad zaaide in zijn akker.
25. En als de mensen sliepen, kwam zijn vijand, en zaaide onkruid midden in de tarwe *Grieks, Zizania*; hetwelk sommigen menen dat een Arabisch woord is, betekende voornamelijk een zeker soort van onkruid, dat men *brandkoren* noemt, hetwelk zonder schade van de tarwe niet wel kan uitgewied worden., en ging weg.
26. Toen het nu *tot* kruid opgeschoten was, en vrucht voortbracht, toen openbaarde zich ook het onkruid.
27. En de dienstknechten van den heer des huizes gingen en zeiden tot hem: Heere! hebt gij niet goed zaad in uw akker gezaaid? Van waar heeft hij dan dit onkruid?
28. En hij zeide tot hen: Een vijandig mens heeft dat gedaan. En de dienstknechten zeiden tot hem: Wilt gij dan, dat wij heengaan en datzelve vergaderen?
29. Maar hij zeide: Neen, opdat gij, het onkruid vergaderende, ook mogelijk met hetzelfde de tarwe niet uittrekt. *Grieks, uitwortelt.*
30. Laat ze beiden te zamen opwassen tot den oogst, en in den tijd des oogstes zal ik tot de maaiers zeggen: Vergadert eerst dat onkruid, en bindt het in busselen, om hetzelfde te verbranden; maar brengt de tarwe samen in mijn schuur.
31. Een andere gelijkenis *Met deze twee gelijkenissen wijst Christus aan de kracht van zijn woord, hetwelk, hoewel het in het begin klein en veracht scheen, nochtans daarna zich wijd zou uitbrieden en de gehele wereld doordringen; Rom. 10:18. heeft Hij hun voorgesteld, zeggende: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan het mosterdzaad, hetwelk een mens* heeft genomen en in zijn akker gezaaid;
32. Hetwelk wel het minste is onder al de zaden, maar wanneer het opgewassen is, dan is 't het meeste van de moeskruiden, en het wordt een boom, alzo dat de vogelen des hemels komen en nestelen in zijn takken.
33. Een andere gelijkenis sprak Hij tot hen, *zeggende*: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdesem, welken een vrouw nam en verborg in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was.
34. Al deze dingen heeft Jezus tot de scharen *gesproken door gelijkenissen, en zonder gelijkenis* *Namelijk op dien tijd en in deze en andere predikatiën.* sprak Hij tot hen niet.
35. Opdat vervuld zou worden, wat *gesproken is door den profeet, zeggende: Ik zal Mijn mond opendoen door gelijkenissen; Ik zal voortbrengen* *Of, overvloediglijk voortbrengen.* *Grieks, uitwellen, gelijk een fontein haar water doet.* *dingen, die verborgen waren* *Dat is, zulke leringen, die altijd in zichzelf verborgenheden zijn geweest, maar evenwel in Gods Woord voorzegd en geopenbaars; gelijk het alzo ook Ps. 78:2, genomen wordt. van de grondlegging der wereld.*
36. Toen nu Jezus de scharen *van Zich* gelaten had, ging Hij naar huis. En Zijn discipelen kwamen tot Hem, zeggende: Verklaar ons de gelijkenis van het onkruid des akkers.
37. En Hij, antwoordende, zeide tot hen: Die het goede zaad zaait, is de Zoon des mensen; *Namelijk zo door zichzelf, als door zijn apostelen en getrouwe leraars, Ef. 4:11,12.*
38. En de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des

- Koninkrijks; en het onkruid zijn de kinderen des bozen;
39. En de vijand, die hetzelfde gezaaid heeft, is de duivel; en de oogst is de voleinding der wereld; en de maaiers zijn de engelen.
40. Gelijkerwijs dan het onkruid vergaderd, en met vuur verbrand wordt, alzo zal het *ook* zijn in de voleinding dezer wereld.
41. De Zoon des mensen zal Zijn engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn Koninkrijk vergaderen al de ergernissen Dat zijn mensen, die een ergerlijk leven geleid hebben., en degenen, die de ongerechtigheid doen;
42. En zullen dezelve in den vurigen oven werpen; Grieks, *oven des vuurs*; dat is, de hel. Het schijnt dat in deze wijze van spreken gezien wordt op de gruwelijke straffen des vuurs, die eertijds gebruikelijk waren. Zie Dan. 3:6. daar zal wening zijn en knersing der tanden.
43. Dan zullen de rechtvaardigen blinken, gelijk de zon, in het Koninkrijk huns Vaders. Die oren heeft om te horen, die hore.
44. Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een schat, in den akker verborgen, welken een mens gevonden hebbende, verborg *dien*, en van blijdschap over denzelfen, gaat hij heen en verkoopt al wat hij heeft, en koopt dienzelfen akker.
45. Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een koopman, die schone parelen zoekt;
46. Dewelke, hebbende een parel van grote waarde gevonden, ging heen en verkocht al wat hij had, en kocht dezelve.
47. Wederom is het Koninkrijk der hemelen gelijk aan een net, geworpen in de zee, en dat allerlei soorten *van vissen* samenbrengt;
48. Hetwelk, wanneer het vol geworden is, *de vissers* aan den oever optrekken, en nederzittende, lezen het goede uit in *hun* vaten, maar het kwade werpen zij weg.
49. Alzo zal het in de voleinding der eeuwen wezen; de engelen zullen uitgaan Namelijk door *Christus* uitgezonden zijnde, gelijk Matth. 13:41., en de bozen uit het midden der rechtvaardigen afscheiden;
50. En zullen dezelve in den vurigen oven Grieks, *oven des vuurs* gelijk Matth. 13:42. werpen; daar zal zijn wening en knersing der tanden.
51. En Jezus zeide tot hen: Hebt gij dit alles verstaan? Zij zeiden tot Hem: Ja, Heere!
52. En Hij zeide tot hen: Daarom, een iegelijk Schriftgeleerde, in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk aan een heer des huizes, die uit zijn schat *Of, voorraad.* nieuwe en oude dingen voortbrengt.
53. En het is geschied, als Jezus deze gelijkenissen geëindigd had, vertrok Hij van daar.
54. En gekomen zijnde in Zijn vaderland, Namelijk Nazareth, waar Hij opgevoed was en zijne vrienden woonden. Zie Luk. 4:16. leerde Hij hen in hun synagoge, zodat zij zich ontzetten, en zeiden: Van waar *komt* Dezen die wijsheid en die krachten?
55. Is Deze niet de Zoon des timmermans? Namelijk Jozef, dien zij meenden dat zijn vader was. Zie Luk. 3:23; Joh. 6:42. en is Zijn moeder niet genaamd Maria, en Zijn broeders Dat is, bloedverwanten; want Jakobus en Joses waren zonen van de zuster van *Christus'* moeder, gelijk men kan zien Joh. 19:25, verg. met Matth. 27:56, en Mark. 15:40. Jakobus en Joses, en Simon en Judas?

56. En Zijn zusters, zijn zij niet allen bij ons? Van waar *komt* dan Dezen dit alles?
57. En zij werden aan Hem geergerd. Maar Jezus zeide tot hen: Een profeet is niet ongeerd, dan in zijn vaderland, en in zijn huis.
58. En Hij heeft aldaar niet vele krachten gedaan, vanwege hun ongeloof. Omdat zij, vanwege hun ongeloof, hem de zieken niet toebrachten.

Matthëus 14

1. Te dierzelfver tijd hoorde Herodes
 Deze was een zoon van Herodes den Grote, en was toegenaamd *Antipas.*, de viervorst Grieks, *Tetrarches*; dat is een vorst over een vierde deel van een rijk. Want na den dood van Herodes den Grote is zijn rijk door de kerizer Augustus verdeeld onder zijn zonen; waarvan bijna de helft, namelijk Judea, Samaria en Idumea, had Archelaus de oudste zoon; een vierde part, namelijk Galilea en het land over de Jordaan deze Herodes; en het laatste vierde part, namelijk Iturea en Trachonitis had Filippus de jongste zoon. Zie Matth. 2:22; Luk. 3:1,19, en bij *Josef. Antiq. lib. 17, cap. 13.* Deze tetrarchen worden ook koningen genaamd, omdat zij als koningen regeerden. Zie hier Matth. 14:9; Mark. 6:14; Hand. 25:24., het gerucht van Jezus;
2. En zeide tot zijn knechten: Deze is Johannes de Doper; hij is opgewekt van de doden, en daarom werken die krachten in Hem.
3. Want Herodes Deze geschiedenis wordt hier bij gelegenheid verhaald, hoewel zij tevoren geschied is. Zie Matth. 4:12. had Johannes gevangen genomen, en hem gebonden, en in den kerker gezet, om Herodias' wil, de huisvrouw van Filippus, zijn broeder.
4. Want Johannes zeide tot hem: Het is u niet geoorloofd haar te hebben. Namelijk ter vrouw.

5. En willende hem doden, vreesde hij het volk, omdat zij hem hielden voor een profeet.
6. Maar als de dag der geboorte van Herodes gehouden werd, danste de dochter van Herodias in het midden *van hen*, en zij behaagde aan Herodes.
7. Waarom hij haar met ede beloofde te geven, wat zij ook eisen zou.
8. En zij, te voren onderricht zijnde van haar moeder, zeide: Geef mij hier in een schotel het hoofd van Johannes den Doper.
9. En de koning werd bedroefd; Niet zozeer om Johannes' wil, als om den ondanks des volks, dat hij vreesde. doch om de eden, en degenen, die *met hem* aanzaten, gebod hij, dat het *haar* zou gegeven worden;
10. En zond heen Namelijk een trawant of scherprechter, gelijk te zien is Mark. 6:27., en onthoofdde Johannes in den kerker.
11. En zijn hoofd werd gebracht in een schotel, en het dochtertje gegeven; en zij droeg het *tot* haar moeder.
12. En zijn discipelen kwamen, en namen het lichaam weg, en begroeven hetzelve; en gingen en boodschapten het Jezus.
13. En *als* Jezus *dit* hoorde, vertrok Hij van daar te sloop, naar een woeste plaats alleen; *Of, uit den weg, aan de ene zijde.* en de scharen, *dat* horende, zijn Hem te voet gevolgd Want *Christus* was niet gevaren naar de ander zijde van de zee, maar over een inham, blijvende aan dezelfde zijde, waar zij Hem te voet konden volgen. uit de steden.
14. En Jezus uitgaande, zag een grote schare, Dat is, dat er veel volk was. en werd innerlijk met ontferming over hen bewogen, en genas hun zieken.

15. En als het nu avond werd, kwamen Zijn discipelen tot Hem, zeggende: Deze plaats is woest, en de tijd is nu voorbijgegaan; Grieks, *de ure*; namelijk van eten, of voedsel te nemen, of des daags, om het volk niet langer op te houden. laat de scharen van U, opdat zij heengaan in de vlekken en zichzelf spijs kopen.
16. Maar Jezus zeide tot hen: Het is hun niet van node heen te gaan, geeft gij hun te eten.
17. Doch zij zeiden tot Hem: Wij hebben hier niet, dan vijf broden en twee vissen.
18. En Hij zeide: Brengt Mij dezelve hier.
19. En Hij beval de scharen neder te zitten op het gras, en nam de vijf broden en de twee vissen, en opwaarts ziende naar den hemel, zegende dezelve; en als Hij ze gebroken had, gaf Hij de broden den discipelen, en de discipelen aan de scharen.
20. En zij aten allen en werden verzadigd, en zij namen op Namelijk de discipelen van *Christus*, gelijk blijkt uit Joh. 6:12., het overschot der brokken, twaalf volle korven.
21. Die nu gegeten hadden, waren omtrent vijf duizend mannen, zonder de vrouwen en kinderen.
22. En terstond dwong Jezus Namelijk met ernstige woorden, daar zij van Hem niet gaarne wilden scheiden. Zijn discipelen in het schip te gaan, en voor Hem af te varen naar de andere zijde, terwijl Hij de scharen van Zich zou laten.
23. En als Hij nu de scharen van Zich gelaten had, klom Hij op den berg alleen, Zie het voorgaande Matth. 14:13. om te bidden. En als het nu avond was geworden, zo was Hij daar alleen.
24. En het schip was nu midden in de zee, zijnde in nood van de baren; want de wind was *hun* tegen.
25. Maar ter vierde wake des nachts kwam Jezus af tot hen, wandelende op de zee.
26. En de discipelen, ziende Hem op de zee wandelen, werden ontroerd, zeggende: Het is een spooksel! En zij schreeuwden van vrees.
27. Maar terstond sprak Jezus hen aan, zeggende: Zijt goedsmoeds, Ik ben het, Namelijk in der waarheid, en het is geen schijnsel of spook. vreest niet.
28. En Petrus antwoordde Hem, en zeide: Heere! indien Gij het zijt, zo gebied mij tot U te komen op het water.
29. En Hij zeide: Kom. En Petrus klom neder van het schip, en wandelde op het water, om tot Jezus te komen.
30. Maar ziende den sterken wind, werd hij bevreesd, en als hij begon neder te zinken, riep hij, zeggende: Heere, behoud mij!
31. En Jezus, terstond de hand uitstekende, greep hem aan, en zeide tot hem: Gij kleingelovige! waarom hebt gij gewankeld? Of, *getwijfeld*.
32. En als zij in het schip geklommen waren, stilde de wind.
33. Die nu in het schip *waren*, kwamen en aanbaden Hem, zeggende: Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon!
34. En overgevaren zijnde, kwamen zij in het land Gennesaret.
35. En als de mannen van die plaats Hem werden kennende, zonden zij in dat gehele omliggende land, en brachten tot Hem allen, die kwalijk gesteld waren;
36. En baden Hem, dat zij alleenlijk den zoom Zijns kleeds zouden

mogen aanraken; en zovelen als *Hem* aanraakten, werden gezond.

Matthëus 15

1. Toen kwamen tot Jezus *enige* Schriftgeleerden en Farizeen, die van Jeruzalem *waren*, zeggende:
2. Waarom overtreden Uw discipelen de inzetting *Grieks, overlevering, of overgeving.* der ouden? Want zij wassen hun handen niet, wanneer zij brood zullen eten.
3. Maar Hij, antwoordende, zeide tot hen: Waarom overtreedt ook gij het gebod Gods, door uw inzetting?
4. Want God heeft geboden, zeggende: Eert uwen vader en moeder, en: Wie vader of moeder vloekt, die zal de dood sterven.
5. Maar gij zegt: Zo wie tot vader of moeder zal zeggen: *Het is een gave, zo wat u van mij zou kunnen ten nutte komen; en zijn vader of zijn moeder geenszins zal eren, die voldoet.*
6. En gij hebt *alzo* Gods gebod krachteloos gemaakt door uw inzetting.
7. Gij geveinsden! Wel heeft Jesaja van u geprofeteerd, zeggende:
8. Dit volk genaakt Mij met hun mond, en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij;
9. Doch tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, *Namelijk om die te onderhouden, als een deel van den godsdienst; Deut. 4:2 en Deut. 12:32. die geboden van mensen zijn.*
10. En als Hij de schare tot Zich geroepen had, zeide Hij tot hen: Hoort en verstaat.
11. Hetgeen ten monde ingaat, ontreinigt den mens niet; *Grieks, maakt gemeem; dat is ontheiligt. Zie Hand. 10:14, Christus spreekt hier naar de mening der Farizeën van die onreinheid, die ontstaan zou*
- uit het nemen der spijs met ongewassen handen. maar hetgeen ten monde uitgaat, *Namelijk voortkomende uit een onrein hart, gelijk Christus hierna verklaart Matth. 15:18,19. dat ontreinigt den mens.*
12. Toen kwamen Zijn discipelen tot Hem, en zeiden tot Hem: Weet Gij *wel*, dat de Farizeen deze rede horende, geergerd zijn geweest?
13. Maar Hij, antwoordende zeide: Alle plant, *Of, planting; dat is, alle leer of godsdienst.* die Mijn hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden.
14. Laat hen varen; zij zijn blinde leidlieden der blinden. Indien nu de blinde den blinde leidt, zo zullen zij beiden in de gracht vallen.
15. En Petrus, antwoordende, zeide tot Hem: Verklaar ons deze gelijkenis. Het woord *gelijkenis* wordt somtijds, gelijk hier, genomen voor allerlei lering, die wat duister voorgesteld wordt.
16. Maar Jezus zeide: Zijt ook gijlieden alsnog onwetende? *Of, onverstandig, zonder verstand.*
17. Verstaat gij nog niet, dat al wat ten monde ingaat, in de buik komt, en in de heimelijkheid wordt uitgeworpen?
18. Maar die dingen, die ten monde uitgaan, komen voort uit het hart, en dezelve ontreinigen den mens.
19. Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, *Of, samensprekingen.* doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valse getuigenissen, lasteringen.
20. Deze dingen zijn het, die den mens ontreinigen; maar het eten met ongewassen handen *Christus* bestraft hier niet de burgerlijke eerbaarheid in het wassen der handen voor het eten, maar het bijgeloof der Farizeën, die daarin

- heiligheid en godsdienstigheid stelden. ontreinigt den mens niet.
21. En Jezus van daar gaande, vertrok naar de delen van Tyrus en Sidon.
22. En ziet, een Kananese vrouw, Zie van haar de aantekening bij Mark. 7:26, waar zij genaamd wordt een Griekse vrouw uit Syro-Fenicië. Hier wordt zij een Kananese vrouw genaamd, omdat de inwoners van Tyrus en Sidon uit de Kanaänieten gesproten waren. Want Sidon, van wien de stad Sidon haren oorsprong en naam had, was de eerstgeboren zoon van Cham; Gen. 10:15. uit die landpalen komende, riep tot Hem, zeggende: Heere! *Gij* Zone Davids, ontferm U mijner! mijn dochter is deerlijk van den duivel bezeten.
23. Doch Hij antwoordde haar niet een woord. En Zijn discipelen, tot Hem komende, baden Hem, zeggende: Laat haar van U; want zij roept ons na. *Grieks, achter ons.*
24. Maar Hij, antwoordende, zeide: Ik ben niet gezonden, dan tot de verloren schapen *Namelijk voor dezen tijd, omdat de roeping der heidenen nog niet gekomen was.* van het huis Israels.
25. En zij kwam en aanbad Hem, zeggende: Heere, help mij!
26. Doch Hij antwoordde en zeide: Het is niet betamelijk *Grieks, eerlijk, of goed.* het brood der kinderen te nemen, en den hondkens *voor* te werpen. De heidenen worden bij honden vergeleken, omdat zij toen nog vreemd waren van Gods verbond.
27. En zij zeide: Ja, Heere! doch *Grieks, want.* de hondkens eten ook van de brokjes die er vallen van de tafel hunner heren.
28. Toen antwoordde Jezus, en zeide tot haar: O vrouw! groot is uw geloof; u geschiede, gelijk gij wilt. En haar dochter werd gezond van diezelfde ure.
29. En Jezus, van daar vertrekkende, kwam aan de zee van Galilea, en klom op den berg, en zat daar neder.
30. En vele scharen zijn tot Hem gekomen, hebbende bij zich kreupelen, blinden, stommen, lammen, *Dat is, verminkt of verzwakt van leden.* en vele anderen, en wierpen ze voor de voeten van Jezus; en Hij genas dezelve.
31. Alzo dat de scharen zich verwonderden, ziende de stommen sprekende, de lammen gezond, de kreupelen wandelende, en de blinden ziende; en zij verheerlijkten den God Israels.
32. En Jezus, Zijn discipelen tot Zich geroepen hebbende, zeide: Ik word innerlijk met ontferming bewogen over de schare, omdat zij nu drie dagen bij Mij gebleven zijn, en hebben niet wat zij eten zouden; en Ik wil hen niet nuchteren van Mij laten, opdat zij op den weg niet bezwijken.
33. En Zijn discipelen zeiden tot Hem: Van waar *zullen* wij zovele broden in de woestijn *bekomen*, dat wij zulk een grote schare zouden verzadigen?
34. En Jezus zeide tot hen: Hoevele broden hebt gij? Zij zeiden: Zeven, en weinige visjes.
35. En Hij gebod den scharen neder te zitten op de aarde.
36. En Hij nam de zeven broden en de vissen, en als Hij gedankt had, *Namelijk over dezen zegen, die Hij reeds hield als verkregen.* Want Hij wist dat Hij daartoe van den Vader macht had ontvangen en dat de Vader hem altijd verhoorde. Zie Joh. 11:41,42. brak Hij ze, en gaf ze Zijn discipelen; en de discipelen *gaven* ze aan de schare.
37. En zij aten allen en werden verzadigd, en zij namen op, het

overschot der brokken, zeven volle manden.

38. En die daar gegeten hadden, waren vier duizend mannen, zonder de vrouwen en kinderen.

39. En de scharen van Zich gelaten hebbende, ging Hij in het schip, en kwam in de landpalen van Magdala.

Mark. 8:10, zegt *Dalmanutha*, hetwelk de naam schijnt te wezen van het land, waarin Magdala gelegen was.

Matthëus 16

1. En de Farizeen en Sadduceen tot Hem gekomen zijnde, en *Hem* verzoekende Willende beproeven of Hij zulks zou kunnen doen, om Hem beschaamd te maken., begeerden van Hem, dat Hij hun een teken uit den hemel Dat is, hetwelk uit, aan, of van den hemel zou geschieden, gelijk op het gebed van Jozua de zon en maan stil stonden, Joz. 10:12; gelijk het vuur uit den hemel kwam op het gebed van Elia, 2 Kon. 1:9, en gelijk de zon ten tijde van Jesaja terugging; Jes. 38:8. zou tonen.

2. Maar Hij antwoordde, en zeide tot hen: Als het avond geworden is, zegt gij: Schoon weder; want de hemel is rood;

3. En des morgens: Heden onweder; want de hemel is droevig rood. Gij geveinsden! het aanschijn des hemels Dat is, gestalte of gedaante weet gij wel te onderscheiden, en kunt gij de tekenen der tijden Namelijk die naar de voorzegging der profeten de komst en tegenwoordigheid van den *Messias* aanwijzen. Zie Matth. 11:4,5, en de aantekening bij Luk. 12:56. **niet onderscheiden?**

4. Het boos en overspelig geslacht Zie hetzelfde boven Matth. 12:39. **verzoekt een teken; en hun zal geen teken** Namelijk om hen krachtiger te overtuigen. **gegeven worden, dan het teken van Jona, den profeet. En hen**

verlatende, ging Hij weg. Namelijk over de zee. Zie Mark. 8:13,14.

5. En als Zijn discipelen op de andere zijde gekomen waren, hadden zij vergeten broden *mede* te nemen.

6. En Jezus zeide tot hen: Ziet toe, en wacht u van den zuurdesem der Farizeen en Sadduceen.

7. En zij overlegden bij zichzelve, *Of, zij spraken onder elkander. zeggende: Het is omdat wij geen broden mede genomen hebben.*

8. En Jezus, *dat* wetende, zeide tot hen: Wat overlegt gij bij uzelve, gij kleingelovigen! dat gij geen broden *mede* genomen hebt?

9. Verstaat gij nog niet? en gedenkt gij niet aan de vijf broden der vijf duizend *mannen*; en hoevele korven gij opnaamt?

10. Noch aan de zeven broden der vier duizend *mannen*, en hoevele manden gij opnaamt?

11. Hoe verstaat gij niet, dat Ik u van geen brood gesproken heb, *als Ik zeide*, dat gij u wachten zoudt van den zuurdesem der Farizeen en Sadduceen.

12. Toen verstonden zij, dat Hij niet gezegd had, dat zij zich wachten zouden van den zuurdesem des broods, maar van de leer der Farizeen en Sadduceen?

13. Als nu Jezus gekomen was in de delen van Cesarea Filippi, Dit was ene stad aan den voet van de berg Libanon, omtrent den oorsprong van de Jordaan; also genaamd omdat zij gebouwd was ter ere van de keizer Tiberius; en wordt toegenaamd Filippi, omdat zij gebouwd is van den viervorst Filippus, *Josef. Antiq. lib. 18, cap. 3*, en ter onderscheiding van een ander Cesarea van zijn vader Herodes, ter ere van den keizer Augustus aan de Middellandse zee gebouwd. *Josef. lib. 15, cap. 13*; Hand. 10:1. **vraagde Hij Zijn discipelen, zeggende: Wie**

- zeggen de mensen, dat Ik, de Zoon des mensen, ben?
14. En zij zeiden: Sommigen: Johannes de Doper; en anderen: Elias; en anderen: Jeremia of een van de profeten.
15. Hij zeide tot hen: Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?
16. En Simon Petrus, antwoordende, Namelijk uit aller naam; alzo *Christus* hun allen gevraagd had; waarom ook het antwoord van *Christus* hoewel het tot Petrus geschiedt, tot allen behoort. zeide: Gij zijt de *Christus* Dat is, de *Messias*, of gezalfde. Zie Joh. 1:42., de Zoon des levenden Gods.
17. En Jezus, antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vlees en bloed Dat is, noch uw eigen, noch enig natuurlijk vernuft, noch enig mens. Zie Gal. 1:16. heeft u *dat* niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die in de hemelen is.
18. En Ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze *petra* Dat is, steen of steenrots; namelijk op deze uwe belijdenis, die gij van mij doet. Of, op mij dien gij beleden hebt. Want *Christus* is alleen het fundament zijner gemeente, 1 Cor. 3:11, hoewel ook Petrus en ook de andere apostelen ten aanzien van hunne leer, fondamente der gemeente kunnen genaamd worden, gelijk te zien is Openb. 21:19. zal Ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten der hel Dat is, noch de listigheid noch het geweld des duivels en zijner instrumenten. Want eertijds waren de raadhuizen en sterkten der steden in de poorten: Gen. 22:17. zullen dezelve niet overweldigen.
19. En Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen; en zo wat gij zult binden Namelijk naar *Christus'* bevel en voorschrift. op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; Dat is, God zal voor vast en bondig houden hetgeen alsoo naar zijn bevel door zijn dienaar gedaan zal zijn. en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.
20. Toen verbood Hij Zijn discipelen, dat zij iemand zeggen zouden, dat Hij was Jezus, de Christus.
21. Van toen aan begon Jezus Zijn discipelen te vertonen, dat Hij moest heengaan naar Jeruzalem, en veel lijden van de ouderlingen Dat is, de oudsten des volks., en overpriesters, en Schriftgeleerden, en gedood worden, en ten derden dage opgewekt worden.
22. En Petrus, Hem tot zich genomen hebbende, begon Hem te bestraffen, zeggende: Heere, Of, *God zij u genadig, Heere*. Dat is, God behoede u daarvoor. Dat zij verre van u. *wees U genadig!* dit zal U geenszins geschieden.
23. Maar Hij, Zich omkerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter Mij, *satanas* Dat is, wederpartij. Welke naam wel voornamelijk den duivel wordt toegeschreven, zie Matth. 4:10, maar hier ook Petrus gegeven, omdat hij *Christus* uit verkeerde liefde in het uitvoeren van zijn ambt zocht hinderlijk te zijn. Zie 2 Sam. 19:22.! gij zijt Mij een aanstoot, want gij verzint niet de dingen, die Gods zijn, maar die der mensen zijn.
24. Toen zeide Jezus tot Zijn discipelen: Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, Zichzelf verloochenen is zijn eigen verstand, wil en genegenheden achterstellen en dezelve aan Gods woord en wil onderwerpen. en neme zijn kruis op, en volge Mij.
25. Want zo wie zijn leven zal willen behouden, *Grieks, ziel*. Zie Matth. 10:39. die zal hetzelfde verliezen; maar zo wie zijn leven verliezen zal, om Mijnentwil, die zal hetzelfde vinden.
26. Want wat baat het een mens, zo hij de gehele wereld gewint, en lijdt

schade zijner ziel? Of wat zal een mens geven, tot lossing van zijn ziel? Grieks, *verwisseling, tegenlossing, of mangeling*, waartegen of waarvoor iemand gelost wordt.

27. Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, met Zijn engelen, en alsdan zal Hij een iegelijk vergelden naar zijn doen. Dat is, naardat hij gedaan zal hebben, goed of kwaad. Zie de verklaring hiervan Matth. 25:36.

28. Voorwaar zeg Ik u: Er zijn sommigen van die hier staan, Dat is, die hier tegenwoordig zijn. dewelke den dood niet smaken zullen, totdat zij den Zoon des mensen zullen hebben zien komen in Zijn Koninkrijk.

Matthëus 17

1. En na zes dagen nam Jezus Te weten nadat *Christus* met zijne discipelen van de toekomst zijner heerlijkheid gesproken had, Luk. 9:28 zegt, omtrent acht dagen, er onder rekende den eersten en laatsten dag dat deze dingen geschied zijn die Mattheus hier en Mark. 9:2, overslaan. met Zich Petrus, en Jakobus, en Johannes, zijn broeder, en bracht hen op een hoge berg Wat dit voor een berg is geweest, wordt niet uitgedrukt. Vele oude leraars menen dat het is geweest de berg Thabor, omdat die daaromtrent gelegen en zeer hoog is. *alleen. Of, bezijden.*

2. En Hij werd voor hen veranderd van gedaante; en Zijn aangezicht blonk gelijk de zon, en Zijn klederen werden wit gelijk het licht.

3. En ziet, van hen werden gezien Mozes en Elias, met Hem samensprekende. Namelijk van zijn uitgang, wleken Hij zou hebben te Jerzalem; Luk. 9:31.

4. En Petrus, antwoordende, zeide tot Jezus: Heere! het is goed, dat wij hier zijn; zo Gij wilt, laat ons hier drie tabernakelen maken, *Of, hutten*, die van

takken of iets dergelijks gemaakt werden, tegen de hitte van de zon en de regen. *voor U een, en voor Mozes een, en een voor Elias.*

5. Terwijl hij nog sprak, ziet, een luchtige wolk heeft hen overschaduwd; Namelijk Mozes, en Elia, gelijk blijkt Luk. 9:34. en ziet, een stem uit de wolk, zeggende: Deze is Mijn geliefde Zoon, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb; hoort Hem!

6. En de discipelen, *dit* horende, vielen op hun aangezicht, en werden zeer bevreesd.

7. En Jezus, bij hen komende, raakte hen aan, en zeide: Staat op en vreest niet.

8. En hun ogen opheffende, zagen zij niemand, dan Jezus alleen.

9. En als zij van de berg afkwamen, gebod hun Jezus, zeggende: Zegt niemand dit gezicht, Dat is, hetgeen zij gezien hadden; Mark. 9:9, en 2 Petr. 1:16. totdat de Zoon des mensen zal opgestaan zijn uit de doden.

10. En Zijn discipelen vraagden Hem, zeggende: Wat zeggen dan de Schriftgeleerden, dat Elias eerst moet komen?

11. Doch Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Elias zal wel eerst komen, Dat is, moest wel eersat komen naar de voorzegging van den profeet Mal. 4:5. en alles weder oprichten. Dat is, de rechte leer van den *Messias* verklaren, die door de Farizeën was vervalst en verduisterd, en *Christus* de weg bereiden.

12. Maar Ik zeg u, dat Elias nu gekomen is, en zij hebben hem niet gekend; doch zij hebben aan hem gedaan, al wat zij hebben gewild; Dat is, vervolgd en gedood. alzo zal ook de Zoon des mensen van hen lijden.

13. Toen verstonden de discipelen dat Hij hun van Johannes de Doper gesproken had.

14. En als zij bij de schare gekomen waren, kwam tot Hem een mens, vallende voor Hem op de knieën, en zeggende:
15. Heere! ontferm U over mijn zoon; want hij is maanziek Maanziekte is ene ziekte, die met de loop der maan verzwaart, gelijk de vallende, razende en dergelijke ziekten, met welke de duivel zich somwijlen placht te mengen, gelijk hier geschied is., en is in zwaar lijden; want menigmaal valt hij in het vuur, en menigmaal in het water.
16. En ik heb hem tot Uw discipelen gebracht, en zij hebben hem niet kunnen genezen.
17. En Jezus, antwoordende, zeide: O, ongelovig en verkeerd geslacht, hoe lang zal Ik nog met ulieden zijn, hoe lang zal Ik u nog verdragen? Brengt hem Mij hier.
18. En Jezus bestrafte hem, Namelijk de duivel; Luk. 9:42. en de duivel ging van hem uit, en het kind werd genezen van die ure af.
19. Toen kwamen de discipelen tot Jezus alleen, Dat is, in het bijzonder, of ter zijde. en zeiden: Waarom hebben wij hem niet kunnen uitwerpen?
20. En Jezus zeide tot hen: Om uws ongeloofs wil; want voorwaar zeg Ik u: Zo gij een geloof hadt als een mosterdzaad, gij zoudt tot deze berg zeggen: Ga heen van hier derwaarts, en hij zal heengaan; en niets zal u onmogelijk zijn.
21. Maar dit geslacht Namelijk der duivelen. vaart niet uit, dan door bidden en vasten. Dat is, door een vast geloof, gesterkt door vurige gebeden, waartoe de mensen door vasten bereid worden.
22. En als zij in Galilea verkeerden, zeide Jezus tot hen: De Zoon des mensen zal overgeleverd worden in de handen der mensen;
23. En zij zullen Hem doden, en ten derden dage zal Hij opgewekt worden. En zij werden zeer bedroefd.
24. En als zij te Kapernaum ingekomen waren, gingen tot Petrus die de didrachmen ontvingen, Dit waren cijns- of schattingspenningen, twee drachmen of een halflood aan zilver wegende, hoedanig een ieder, hoofd voor hoofd, moest betalen tot den dienst des tabernakels, Exod. 30;13, en desgelijks ook tot onderhoud van de tempel en van de dienst, 2 Kron. 24:9; Neh. 10:32, welke schatting de Romeinen daarna aan zich getrokken hebben. Zie *Josef. de bello lud. lib. 7, cap. 26.* en zeiden: Uw Meester, betaalt Hij de didrachmen niet?
25. Hij zeide: Ja. En toen hij in huis gekomen was, voorkwam hem Jezus, zeggende: Wat dunkt u, Simon! de koningen der aarde, Namelijk die soeverein zijn, of onder niemand staan. van wie nemen zij tollen of schatting, van hun zonen, of van de vreemden? Dat is, die niet behoren tot het huisgezin der koningen. Of, *die van hunne afkomst niet zijn, gelijk Christus was van David; Luk. 1:32.*
26. Petrus zeide tot Hem: Van de vreemden. Jezus zeide tot hem: Zo zijn dan de zonen vrij.
27. Maar opdat wij hun geen aanstoot geven, ga heen naar de zee, werp de angel *uit*, en de eerste vis, die opkomt, neem, en zijn mond geopend hebbende, zult gij een stater vinden; Dit was een penning, wegende twee didrachmen, of een lood zilvers; waard zijnde omtrent een halve rijksdaalder (f 1,25), zoveel doende als een sikkels des heiligdoms. neem die, en geef hem aan hen voor Mij en u.

Matthëus 18

1. Te dierzelfder ure Dat is, tijd. kwamen de discipelen tot Jezus, zeggende: Wie is toch de meeste Dat is, zal toch de

- meeste zijn. in het Koninkrijk der hemelen?
2. En Jezus een kindeken tot Zich geroepen hebbende, stelde dat in het midden van hen;
 3. En zeide: Voorwaar zeg Ik u: Indien gij u niet verandert *Grieks, keert*; dat is afkeert, namelijk van dezen hoogmoed en eergierigheid., en wordt gelijk de kinderzens, Namelijk gelijk David van zichzelf getuigt Ps. 131. zo zult gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.
 4. Zo wie dan zichzelf zal vernederen, gelijk dit kindeken, deze is de meeste in het Koninkrijk der hemelen.
 5. En zo wie zodanig een kindeken ontvangt in Mijn Naam, die ontvangt Mij.
 6. Maar zo wie een van deze kleinen, die in Mij geloven, ergert, Dat is, iets doet, spreekt of leert waardoor hij een ander tot zondigen of afval beweegt. het ware hem nutter, dat een molensteen aan zijn hals *Grieks, ezels molensteen*; gelijk wij zouden zeggen, een rosmolensteen. gehangen, en dat hij verzonken ware in de diepte der zee.
 7. Wee der wereld van de ergernissen, want het is noodzakelijk Namelijk ten aanzien van de boosheid des duivels, der mensen verdorvenheid en Gods rechtvaardige toelating en oordeel. Zie 1 Cor. 11:19; 2 Thess. 2:11,12., dat de ergernissen komen; doch wee dien mens, door welken de ergernis komt!
 8. Indien dan uw hand of uw voet Zie hiervan de aantekening bij Matth. 5:29. u ergert, houdt ze af en werpt ze van u. Het is u beter, tot het leven in te gaan, kreupel of verminkt *zijnde*, dan twee handen of twee voeten hebbende, in het eeuwige vuur geworpen te worden.
 9. En indien uw oog u ergert, trekt het uit, en werpt het van u. Het is u beter, maar een oog hebbende, tot het leven in te gaan, dan twee ogen hebbende, in het helse vuur geworpen te worden.
 10. Ziet toe, dat gij niet een van deze kleinen veracht. Want Ik zeg ulieden, dat hun engelen, in de hemelen, altijd zien het aangezicht Dat is, hebben altijd toegang tot den troon Gods, om bevelen te ontvangen tot hunne bescherming, en tot straf dergenen, die hen zouden mogen verachten of verdrukken. Ene gelijkenis, genomen van de koningen in het oosten, die hunnen voornaamsten dienaars, door welke zij hun rijk regeerden, toegang gaven om hun aangezicht te zien; gelijk te zien is Esth. 1:14; zie ook Luk. 1:19; Openb. 8:2. *Mijns Vaders, Die in de hemelen is.*
 11. Want de Zoon des mensen is gekomen om zalig te maken, dat verloren was.
 12. Wat dunkt u, indien enig mens honderd schapen had, Met deze gelijkenis wil *Christus* leren dat wanneer iemand van de gelovigen zou verleid worden, Hij niet ophoudt voordat Hij dien terecht gebracht zal hebben. en een uit dezelve afgedwaald ware, zal hij niet de negen en negentig laten, en op de bergen heengaande, het afgedwaalde zoeken?
 13. En indien het geschiedt, dat hij hetzelfde vindt, voorwaar zeg Ik u, dat hij zich meer verblijdt over hetzelfde, dan over de negen en negentig, die niet afgedwaald zijn geweest.
 14. Alzo is de wil niet uws Vaders, *Grieks, voor uwen Vader.* Die in de hemelen is, dat een van deze kleinen verloren ga. Namelijk die in mij geloven, gelijk Matth. 18:6, uitgedrukt staat.
 15. Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, Dat is, u enigen aanstoot geeft, hetzij dat hij u zelf

- verongelijkt of anderzins tegen God of den naaste misdoet met uwe kennis, zonder dat zulks openbaar is. Want openbare zonden moeten openbaar bestraft worden; 1 Tim. 5:20. ga heen en bestraf hem Dat is: vermaan en overtuig hem van zijne misdaad. tussen u en hem alleen; indien hij u hoort, zo hebt gij uw broeder gewonnen.
16. Maar indien hij *u* niet hoort, zo neem nog een of twee met u; opdat in de mond van twee of drie getuigen alle woord besta. Dat is, alle zaken of waarheid voor vast gehouden worde; Deut. 19:15.
17. En indien hij denzelven geen gehoor geeft; zo zeg het der gemeente; Dat is, de regeerders der gemeente, die de ganse gemeente als vertegenwoordigen. Zie 1 Cor. 12:28, en 2 Cor. 2:6. en indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als de heiden en de tollenaar. Dat is, als een die vreemd is van de gemeente van *Christus*; Hand. 10:28.
18. Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in den hemel ontbonden wezen.
19. Wederom zeg Ik u: Indien er twee van u samenstemmen op de aarde, over enige zaak, die zij zouden mogen begeren, Namelijk uit het geloof en naar Gods wil; Jak. 1:6, en 1 Joh. 5:14. dat die hun zal geschieden van Mijn Vader, Die in de hemelen is.
20. Want waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik Namelijk met mijn Geest en genade; Joh. 14:16,23. in het midden van hen.
21. Toen kwam Petrus tot Hem, en zeide: Heere! hoe menigmaal zal mijn broeder tegen mij zondigen, en ik hem vergeven! Tot zevenmaal?
22. Jezus zeide tot hem: Ik zeg u, niet tot zevenmaal, maar tot zeventigmaal zeven *maal*.
23. Daarom wordt het Koninkrijk der hemelen vergeleken bij een zeker koning, die rekening met zijn dienstknechten houden wilde. Grieks, *opnemen*.
24. Als hij nu begon te rekenen, werd tot hem gebracht een, die hem schuldig was Grieks, *een schuldenaar van tienduizend talenten. Een gewoon talent wordt geschat op zeshonderd gouden kronen. tien duizend talenten. Een gewoon talent wordt geschat op zeshonderd gouden kronen.*
25. En als hij niet had, om te betalen, beval zijn heer, dat men hem zou verkopen, Dit was in het Ouden Testament gebruikelijk, dat de kinderen met hunne ouders om derzelve schuld tot slaven verkocht mochten worden. Zie Exod. 22:3; 2 Kon. 4:1. en zijn vrouw en kinderen, en al wat hij had, en dat *de schuld* zou betaald worden.
26. De dienstknecht dan, nedervallende, aanbad hem, zeggende: Heer! wees lankmoedig over mij, en ik zal u alles betalen.
27. En de heer van dezen dienstknecht, met barmhartigheid innerlijk bewogen zijnde, heeft hem ontslagen, en de schuld hem kwijtgescholden.
28. Maar dezelve dienstknecht, uitgaande, heeft gevonden een zijner mededienstknechten, die hem honderd penningen Grieks, *denariën*. Een *denarie* was een zilvergeld, wegende omtrent een drachme of vierendeel lood zilvers, waarde zijnde omtrent een enkele real of zes stuivers. schuldig was, en hem aanvattende, greep *hem* bij de keel, Grieks, *worgde*; dat is, greep hem bij de keel, dat hij hem bijna worgde. zeggende: Betaal mij, wat gij schuldig zijt.

29. Zijn mededienstknecht dan, nedervallende aan zijn voeten, bad hem, zeggende: Wees lankmoedig over mij, en ik zal u alles betalen.
30. Doch hij wilde niet, maar ging heen, en wierp hem in de gevangenis, totdat hij de schuld zou betaald hebben.
31. Als nu zijn mededienstknechten zagen, hetgeen geschied was, zijn zij zeer bedroefd geworden; en komende, verklaarden zij hunnen heer al wat er geschied was.
32. Toen heeft hem zijn heer tot zich geroepen, en zeide tot hem: Gij boze dienstknecht, al die schuld heb ik u kwijtgescholden, dewijl gij mij gebeden hebt;
33. Behoortet gij ook niet u over uw mededienstknecht te ontfermen, gelijk ik ook mij over u ontfermd heb?
34. En zijn heer, vertoornd zijnde, leverde hem den pijnigers over, totdat hij zou betaald hebben *Dat is, in de eeuwigheid, want de zondaar kan voor zijne zonden nimmermeer voldoen: Matth. 16:26, en Matth. 25:46.* al wat hij hem schuldig was.
35. Alzo zal ook Mijn hemelse Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft een iegelijk zijn broeder zijn misdaden.

Matthëus 19

1. En het geschiedde, toen Jezus deze woorden geeindigd had, dat Hij vertrok van Galilea, en kwam over de Jordaan, *Anders, omtrent, of nevens de Jordaan, gelijk Matth. 4:15, want Judea lag op dezelfde zijde van de Jordaan, waar Galilea lag. in de landpalen van Judea.*
2. En vele scharen volgden Hem, en Hij genas ze aldaar.
3. En de Farizeen kwamen tot Hem, verzoekende *Namelijk om te zien of zij uit*

zijn antwoord iets konden vinden, waarmede zij Hem bij het volk verdacht zouden kunnen maken. Hem, en zeggende tot Hem: Is het een mens geoorloofd zijn vrouw te verlaten Dat is, van zijne vrouw te scheiden, gelijk Matth. 5. 31., om allerlei oorzaak? Grieks, alle.

4. Doch Hij, antwoordende, zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen, Die van den beginne *den mens* gemaakt heeft, dat Hij ze gemaakt heeft man en vrouw?
5. En gezegd heeft: *Dit zijn Adams woorden, Gen. 2:24, maar worden aan God hier toegeschreven, omdat Adam die door Gods ingeven gesproken heeft. Zie van deze mening de aantekening bij Gen. 2:24. Daarom zal een mens vader en moeder verlaten, en zal zijn vrouw aanhangen, Of aankleven. Het Griekse woord is genomen bij gelijkenis van twee verscheiden dingen, die door lijm aan elkander vastgemaakt zijn. en die twee zullen tot een vlees zijn;*
6. Alzo dat zij niet meer twee zijn, maar een vlees. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidde de mens niet.
7. Zij zeiden tot hem: Waarom heeft dan Mozes geboden een scheidbrief te geven en haar te verlaten?
8. Hij zeide tot hen: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uw vrouwen te verlaten; maar van den beginne is het alzo niet geweest.
9. Maar Ik zeg u, dat zo wie zijn vrouw verlaat, anders dan om hoererij, en een andere trouwt, *die* doet overspel, en die de verlatene trouwt, doet ook overspel.
10. Zijn discipelen zeiden tot Hem: Indien de zaak des mensen *Namelijk dat de man zo vast an de vrouw gebonden is. met de vrouw alzo staat, zo is het niet oorbaar te trouwen.*

11. Doch Hij zeide tot hen: Allen vatten dit woord niet, Dat is, hebben de gave van onthouding niet, maar wien het bijzonder van God gegeven is; 1 Cor. 7:17. maar dien het gegeven is.
12. Want er zijn gesnedenen, die uit moeders lijf Dat is, die van nature onbekwaam zijn tot het huwelijk. also geboren zijn; en er zijn gesnedenen, die van de mensen gesneden zijn; en er zijn gesnedenen, die zichzelf gesneden hebben Dat is, die de gave der onthouding hebbende, vrijwillig ongetrouwd blijven om God met minder bekommernis te dienen, en om het koninkrijk der hemelen, zo in zichzelf als in anderen, te bevorderen; 1 Cor. 7:32,33,34,35. Anderzins, die deze gave niet heeft, dien is het beter te trouwen dan te branden; 1 Cor. 7:9., om het Koninkrijk der hemelen. Die *dit* vatten kan, Dat is, wie deze gave van onthouding heeft, die gebruike haar, naar dat zijn beroep of gelegenheid toelaat. vatte *het*.
13. Toen werden kinderkens tot Hem gebracht, opdat Hij de handen hun zou opleggen en bidden; en de discipelen bestrafden dezelve.
14. Maar Jezus zeide: Laat af van de kinderkens, en verhindert hen niet tot Mij te komen; want derzulken is het Koninkrijk der hemelen.
15. En als Hij hun de handen opgelegd had, Deze ceremonie werd gebruikt niet alleen in het inhuldigen in kerkelijke diensten, maar ook in andere bijzondere zegeningen; Gen. 48:14. vertrok Hij van daar.
16. En ziet, er kwam een tot Hem, en zeide tot Hem: Goede Meester! wat zal ik goeds doen, opdat ik het eeuwige leven hebbe?
17. En Hij zeide tot hem: Wat noemt gij Mij goed? Niemand is goed dan Een, *namelijk* God. Doch wilt gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden. *Christus* antwoordt hier naar de vraag en menig van deze jongeling, die door zijn eigen goede werken meende de zaligheid te kunnen verkrijgen, en daarom wijst Hij hem op de wet, om hem daardoor tot erkentenis van zijne onvolmaaktheid, en daarna tot het geloof in hem te brengen; Gal. 3:22,24.
18. Hij zeide tot Hem: Welke? En Jezus zeide: *Deze*: Gij zult niet doden; gij zult geen overspel doen; gij zult niet stelen; gij zult geen valse getuigenis geven;
19. Eer uw vader en moeder; en: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.
20. De jongeling zeide tot Hem: Al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af; wat ontbreekt mij nog? *Grieks, waarin kom ik nog tekort?*
21. Jezus zeide tot hem: Zo gij wilt volmaakt zijn, ga heen, verkoop wat gij hebt, en geef het den armen, en gij zult een schat hebben in de hemel; en kom herwaarts, volg Mij.
22. Als nu de jongeling dit woord hoorde, ging hij bedroefd weg; want hij had vele goederen. *Grieks, bezittingen.*
23. En Jezus zeide tot Zijn discipelen: Voorwaar, Ik zeg u, dat een rijke bezwaarlijk in het Koninkrijk der hemelen zal ingaan.
24. En wederom zeg Ik u: Het is lichter, dat een kemel ga door het oog Of, gelijk sommigen menen, *een kabel*. van een naald, dan dat een rijke inga in het Koninkrijk Gods.
25. Zijn discipelen nu, *dit* horende, werden zeer verslagen, zeggende: Wie kan dan zalig worden?
26. En Jezus, *hen* aanziende, zeide tot hen: Bij de mensen is dat onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk. Overmits God ook het hart des rijken van het vertrouwen op de rijkdommen kan aftrekken, en hem met het geloof in *Christus* en een nederig hart begiftigen.

27. Toen antwoordde Petrus, en zeide tot Hem: Zie, wij hebben alles verlaten, en zijn U gevolgd, wat zal ons dan geworden? Dat is, wat zullen wij daarvoor verkrijgen?
28. En Jezus zeide tot hen: Voorwaar, Ik zeg u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, in de wedergeboorte, Dat is, in de wederoprichting van alle dingen, wanneer de gelovigen naar lichaam en ziel volkomen zullen vernieuwd worden; Hand. 3:21; 1 Cor. 15:42,43. Anderen voegen de woorden *in de wedergeboorte* bij de voorgaande. wanneer de Zoon des mensen zal gezeten zijn op den troon Zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordelende Namelijk omdat de apostelen hem zullen veroordelen, niet alleen met hun voorbeeld, dat zij in *Christus* hebben geloofd daar de andere Israëlieten zij ongelovig gebleven, gelijk van de Ninevieten gezegd wordt, Matth. 12:41, maar ook met hunne toestemming, gelijk van alle gelovigen ook gezegd wordt, 1 Cor. 6:2,3, hoewel de apostelen hierin boven anderen zullen uitsteken; Luk. 22:30; Openb. 21:14. de twaalf geslachten Israels.
29. En zo wie zal verlaten hebben, huizen, of broeders, of zusters, of vader, of moeder, of vrouw, of kinderen, of akkers, om Mijns Naams wil, die zal honderdvoud ontvangen, Dat is, veelvoudig. Zie Luk. 18:30. en het eeuwige leven beerven.
30. Maar vele eersten zullen de laatsten zijn, en vele laatsten de eersten.

Matthëus 20

1. Want het Koninkrijk der hemelen is gelijk een heer des huizes, Grieks, *een mens, die een heer des huizes is.* die met den morgenstond uitging, om arbeiders te huren in zijn wijngaard.
2. En als hij met de arbeiders eens geworden was, voor een penning des daags, Grieks, *denarias.* Zie daarvan Matth. 18:28; Openb. 6:6. zond hij hen heen in zijn wijngaard.
3. En uitgegaan zijnde omtrent de derde ure De Joden verdeelden de dag in twaalf uren, gelijk te zien is Joh. 11:9, zodat het uur van elf tot twaalf het laatste was van de dag en van de arbeid, en het derde met ons negende voor de middag overeenkwam., zag hij anderen, ledig staande op de markt.
4. En hij zeide tot dezelve: Gaat ook gij heen in den wijngaard, en zo wat recht is, zal ik u geven. En zij gingen.
5. Wederom uitgegaan zijnde omtrent de zesde en negende ure, deed hij desgelijks.
6. En uitgegaan zijnde omtrent de elfde ure, vond hij anderen ledig staande, en zeide tot hen: Wat staat gij hier den gehele dag ledig?
7. Zij zeiden tot hem: Omdat ons niemand gehuurd heeft. Hij zeide tot hen: Gaat ook gij heen in den wijngaard, en zo wat recht is, zult gij ontvangen.
8. Als het nu avond geworden was, zeide de heer des wijngaards, tot zijn rentmeester: Grieks, *Epitropos;* dat is, die de bediening of zorg had van zijn goederen, of die zorg had over het ontvangen en uitgeven van zijn inkomen. Roep de arbeiders, en geef hun het loon, beginnende van de laatsten tot de eersten.
9. En als zij kwamen, die ter elfder ure *gehuurd waren*, ontvingen zij ieder een penning. Hieruit blijkt dat het loon hiernamaals niet gegeven zal worden naar verdiensten; anders zouden deze laatsten minder hebben moeten ontvangen dan de eersten.
10. En de eersten komende, meenden, dat zij meer ontvangen zouden; en zij zelve ontvingen ook elk een penning.
11. En *dien* ontvangen hebbende, murmureerden Hieruit volgt niet dat er

ten laatste dage onder de gelovigen enige murmuring zal zijn, daar alle delen der gelijkenissen niet mogen toegepast worden; maar dit wordt hier gesteld om te tonen dat er alsdan geen oorzaak van murmureren zijn zal, overmits het loon gegeven zal worden uit Gods goedheid en naar genade, gelijk blijkt uit Matth. 20:15. zij tegen den heer des huizes,

12. Zeggende: Deze laatsten hebben *maar* een uur gearbeid, of, doorgebracht in de arbeid. en gij hebt ze ons gelijk gemaakt, die den last des daags en de hitte gedragen hebben.
13. Doch hij, antwoordende, zeide tot een van hen: Vriend! ik doe u geen onrecht; zijt gij niet met mij eens geworden voor een penning?
14. Neem het uwe en ga heen. Ik wil deze laatsten ook geven, gelijk als u.
15. Of is het mij niet geoorloofd, te doen met het mijne, wat ik wil? Of is uw oog boos, Dat is, afgunstig, nijdig. omdat ik goed ben?
16. Alzo zullen de laatsten de eersten zijn Dat is als de eersten., en de eersten de laatsten; Dat is als de laatsten. Hiermede leert *Christus* dat niemand oorzaak heeft om te murmureren over de beloning, die namaals gegeven zal worden, al is het dat iemand meer gearbeid of langer God gediend heeft, overmits dezelve gegeven zal worden uit genade en naar de eeuwige verkiezing, gelijk *Christus* in de volgende woorden getuigt, als Hij zegt: *Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.* Anderen menen dat door *de eersten* verstaan worden die uit hun eigen werken willen gerechtvaardigd en zalig worden, hoedanig de jongeling was, waarvan in het voorgaande hoofdstuk gesproken is; en door de *laatsten* degenen, die uit kracht der genadige verkiezing Gods de roeping ter zaligheid met een waarachtig geloof aannemen. want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.
17. En Jezus, opgaande naar Jeruzalem, nam tot Zich de twaalf

discipelen alleen op de weg, en zeide tot hen:

18. Ziet, wij gaan op naar Jeruzalem, en de Zoon des mensen zal den overpriesteren en Schriftgeleerden overgeleverd worden, en zij zullen Hem ter dood veroordelen;
19. En zij zullen Hem den heidenen overleveren, om Hem te bespotten en te geselen, en te kruisigen; en ten derden dage zal Hij weder opstaan.
20. Toen kwam de moeder der zonen van Zebedeus Namelijk Salome, gelijk blijkt uit vergelijk van Matth. 27:56 met Mark. 15:40. tot Hem met haar zonen, Namelijk Johannes en Jakobus; Matth. 10:2 en Mark. 10:35. *Hem* aanbiddende, en begerende wat van Hem.
21. En Hij zeide tot haar: Wat wilt gij? Zij zeide tot Hem: Zeg, dat deze mijn twee zonen zitten mogen Dat is, dat zij de grootste of meeste na U mogen zijn. Een gelijkenis, genomen van koningen, die op hun troon zitten en degenen, die naast aan hen zijn, aan beide zijden naast hen plegen te zetten. Zie 1 Kon. 2:19; Ps. 45:10 en Ps. 110:1., de een tot Uw rechter- en de ander tot Uw linker *hand* in Uw Koninkrijk.
22. Maar Jezus antwoordde en zeide: Gijlieden weet niet Want zij verstonden nog niet de staat des koninkrijks van *Christus*, en waartoe zij geroepen waren, niet om in de wereld te heersen, maar om te dienen en te lijden. wat gij begeert; kunt gij den drinkbeker drinken, Door de drinkbeker alsook door de doop verstaat *Christus* zwaar lijden, waardoor de mens als met een bittere drank gedrenkt en als met water overstort wordt, Ps. 75:9; Jes. 51:17, Matth. 26:42; Luk. 12:50. dien Ik drinken zal, en met den doop gedoopt worden, waarmede Ik gedoopt worde? Zij zeiden tot Hem: Wij kunnen.
23. En Hij zeide tot hen: Mijn drinkbeker zult gij wel drinken, en met den doop, waarmede Ik

- gedoopt worde, zult gij gedoopt worden; maar het zitten tot Mijn rechter- en tot Mijn linker *hand* staat bij Mij niet te geven, maar *het zal gegeven worden* dien het bereid is van Mijn Vader.
24. En als de *andere* tien *dat* hoorden, Namelijk apostelen. namen zij het zeer kwalijk van de twee broeders.
25. En als Jezus hen tot Zich geroepen had, zeide Hij: Gij weet, dat de oversten der volken Anders, heidenen. heerschappij voeren over hen, en de groten gebruiken macht over hen.
26. Doch alzo zal het onder u niet zijn; Namelijk mijn apostelen en alle anderen, die tot de dienst der kerk geroepen zullen worden, dewelken zulke wereldse wijze van heersen hier verboden wordt. Want anders zullen en mogen onder de Christenen ook koningen en heerschappijvoerders zijn; Ps. 2:10, en Jes. 49:23. maar zo wie onder u zal willen groot worden, *die* zij uw dienaar;
27. En zo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zij uw dienstknecht.
28. Gelijk de Zoon des mensen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven *tot* Dat is, leven. Of, zichzelf naar lichaam en ziel. een rantsoen Of, losgeld; hetgeen gegeven wordt tot lossing van degenen, die gevangen zitten. **voor velen.** Dat is, in plaats van velen, namelijk de uitverkoren kinderen Gods, om hen daarmede van de eeuwige dood te verlossen; Joh. 10:15, en Joh. 11:52, en Joh. 17:9.
29. En als zij van Jericho uitgingen, is Hem een grote schare gevolgd.
30. En ziet, twee blinden, zittende aan den weg, als zij hoorden, dat Jezus voorbijging, riepen, zeggende: Heere, Gij Zone Davids! ontferm U onzer.

31. En de schare bestrafte hen, opdat zij zwijgen zouden; maar zij riepen te meer, zeggende: Ontferm U onzer, Heere, Gij Zone Davids!
32. En Jezus, *stil* staande, riep hen en zeide: Wat wilt gij, dat Ik u doe?
33. Zij zeiden tot Hem: Heere! dat onze ogen geopend worden.
34. En Jezus, innerlijk bewogen zijnde met barmhartigheid, raakte hun ogen aan; en terstond werden hun ogen ziende, en zij volgden Hem.

Matthëus 21

1. En als zij nu Jeruzalem genaakten, en gekomen waren te Beth-fage, aan de Olijfberg, Grieks, berg der olijven; die gelegen was een sabbatsreis oostwaarts van Jeruzalem; Hand. 1:12. toen zond Jezus twee discipelen, zeggende tot hen:
2. Gaat heen in het vlek, dat tegen u over *ligt*, en gij zult terstond een ezelin gebonden vinden, en een veulen met haar; ontbindt ze, en brengt ze tot Mij.
3. En indien u iemand iets zegt, zo zult gij zeggen, dat de Heere deze van node heeft, en hij zal ze terstond zenden. Anders, weder zenden; alzo dat dit de woorden van *Christus* zouden zijn, die Hij de eigenaar van deze ezelin heeft doen aanzeggen.
4. Dit alles nu is geschied, opdat vervuld worde, hetgeen gesproken is door den profeet, zeggende:
5. Zegt der dochter Sions: Zie, uw Koning komt *tot* u, zachtmoedig en gezeten op een ezelin en een veulen, zijnde een jong Grieks, zoon. ener jukdragende *ezelin*.
6. En de discipelen heengegaan zijnde, en gedaan hebbende, gelijk Jezus hun bevolen had,
7. Brachten de ezelin en het veulen, en legden hun klederen op dezelve, en

- zetten *Hem* daarop. Namelijk op de klederen.
8. En de meeste schare spreidden hun klederen Namelijk tot een teken van blijdschap en eer, die men gewoon was grote heren en koningen daarmee te bewijzen. Zie 2 Kon. 9:13. op den weg, en anderen hieuwen takken van de bomen, en spreidden ze op den weg.
 9. En de scharen, die voorgingen en die volgden, riepen, zeggende: Hosanna den Zone Davids! Het woord *Hosanna*, genomen uit Ps. 118:25, is een Hebreeuws woord, van twee één gemaakt, en betekent zoveel als: behoed toch, of geef toch geluk en voorspoed. Gezegend *is* Hij, Of, *zij*, Hij. Die komt in den Naam des Heeren! Hosanna in de hoogste *hemelen!*
 10. En als Hij te Jeruzalem inkwam, werd de gehele stad beroerd, zeggende: Wie is Deze?
 11. En de scharen zeiden: Deze is Jezus, de Profeet van Nazareth in Galilea.
 12. En Jezus ging in den tempel Gods, en dreef uit allen, *Grieks, wierp uit.* die verkochten en kochten in den tempel, en keerde om de tafelen der wisselaars, en de zitstoelen dergenen, die de duiven verkochten.
 13. En Hij zeide tot hen: Er is geschreven: Mijn huis zal een huis des gebeds genaamd worden; maar gij hebt dat tot een moordenaarskuil gemaakt. Of, *rovers, straatschenders;* want gelijk de rovers hun spelonken plegen te hebben in de rotsstenen, waar zij hun roof brachten en deelden, zo deden ook de priesters in de tempel. Deze woorden zijn genomen uit Jer. 7:11.
 14. En er kwamen blinden en kreupelen tot Hem in den tempel, en Hij genas dezelve.
 15. Als nu de overpriesters en Schriftgeleerden zagen de wonderheden, *Grieks, wonderlijke,* namelijk daden. die Hij deed, en de kinderen, roepende in den tempel, en zeggende: Hosanna den Zone Davids! namen zij dat zeer kwalijk;
 16. En zeiden tot Hem: Hoort Gij *wel*, wat dezen zeggen? En Jezus zeide tot hen: Ja; hebt gij nooit gelezen: Uit de mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij *U* lof toebereid? Of, *volmaakt.*
 17. En hen verlatende, ging Hij van daar uit de stad, naar Bethanie, en overnachtte aldaar. Of, *logeerde daar, en nam daar zijn herberg.*
 18. En des morgens vroeg, als Hij wederkeerde naar de stad, hongerde Hem.
 19. En ziende, een vijgeboom aan den weg, ging Hij naar hem toe, en vond niets aan denzelfven, dan alleenlijk bladeren; en zeide tot hem: Uit u worde geen vrucht meer in der eeuwigheid! En de vijgeboom verdorde terstond.
 20. En de discipelen, *dat* ziende, verwonderden zich, zeggende: Hoe is de vijgeboom zo terstond verdord?
 21. Doch Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Voorwaar zeg Ik u: Indien gij geloof had *Van dit geloof, zie tevoren Matth. 17:20.t,* en niet twijfeldet, gij zoudt niet alleenlijk doen, hetgeen den vijgeboom *is geschied;* maar indien gij ook tot deze berg zidet: Word opgeheven en in de zee geworpen! het zou geschieden.
 22. En al wat gij zult begeren in het gebed, gelovende, zult gij ontvangen.
 23. En als Hij in den tempel gekomen was, kwamen tot Hem, terwijl Hij leerde, de overpriesters en de ouderlingen des volks, zeggende: Door wat *Grieks, in. macht* Of, *autoriteit.*

- doet Gij deze dingen? En Wie heeft U deze macht *Of, autoriteit.* gegeven?
24. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Ik zal u ook een woord vragen, *Dat is, zaak.* hetwelk indien gij Mij zult zeggen, zo zal Ik u ook zeggen, door wat macht Ik deze dingen doe.
25. De doop van Johannes, *Dat is, de leer van Johannes door zijn doop bevestigd.* Met deze vraag beantwoordt *Christus* de vraag van de overpriesters, overmits Johannes, wiens leer uit de hemel was, getuigenis van Hem gegeven had dat Hij de ware *Messias* was; gelijk ook God, de Vader zelf, toen *Christus* door Johannes gedoopt werd. *van waar was die,* uit de hemel, of uit de mensen? En zij overlegden bij zichzelf *Of, onder elkander.* en zeiden: Indien wij zeggen: Uit de hemel *Dat is, van God; Luk. 15:18.;* zo zal Hij ons zeggen: Waarom hebt gij hem dan niet geloofd?
26. En indien wij zeggen: Uit de mensen: zo vrezen wij de schare; want zij houden allen Johannes voor een profeet.
27. En zij, Jezus antwoordende, zeiden: Wij weten het niet. En Hij zeide tot hen: Zo zeg Ik u ook niet, door wat macht Ik dit doe.
28. Maar wat dunkt u? Een mens had twee zonen, *Grieks, kinderen.* en gaande tot den eersten, zeide: Zoon! ga heen, werk heden in mijn wijngaard.
29. Doch hij antwoordde en zeide: Ik wil niet; en daarna berouw hebbende, ging hij heen.
30. En gaande tot den tweeden, *Door de tweede zoon worden verstaan degenen, die belijdenis doen van God te dienen, en nochtans in der waarheid zulks niet doen.* zeide desgelijks, en deze antwoordde en zeide: Ik *ga,* heer! en hij ging niet.
31. Wie van deze twee heeft den wil des vaders gedaan? Zij zeiden tot Hem: De eerste. Jezus zeide tot hen: Voorwaar, Ik zeg u, dat de tollenaars en de hoeren *Namelijk bekeerd zijnde.* u voorgaan in het Koninkrijk Gods.
32. Want Johannes is tot u gekomen in den weg der gerechtigheid, *Dat is, de rechte weg der zaligheid lerende en in dezelve wandelende.* en gij hebt hem niet geloofd; maar de tollenaars en de hoeren hebben hem geloofd; doch gij, *zulks* ziende, hebt daarna geen berouw gehad, om hem te geloven.
33. Hoort een andere gelijkenis. Er was een heer des huizes, *Grieks, een mens, die een heer des huisgezins was.* die een wijngaard plantte, en zette een tuin *Of, heining, heg, haag.* daarom, en groef een wijnpersbak *Namelijk waarin de wijn onder de pers inloopt en vergaderd wordt.* daarin, en bouwde een toren, *Namelijk om de gehele wijngaard te overzien en die te bewaken.* en verhuurde *Grieks, gaf die uit.* dien den landlieden, en reisde buiten *'s lands.*
34. Toen nu de tijd der vruchten genaakte, zond hij *In deze gelijkenis wordt God vergeleken met een huisvader; de Joodse gemeente met een wijngaard; de priesters en schriftgeleerden met de landlieden; de profeten en getrouwe leraren met de dienstknechten; Christus met de zoon des huisvaders; en het geloof en de gehoorzaamheid met de vruchten, welke, mits zij die niet voortbrachten, zo wordt hun ondergang door de Romeinen bedreigd en de roeping der heidenen in hun plaats voorzegd. Zie dergelijke gelijkenis Ps. 80:9; Jes. 5:1; Jer. 12:10.* zijn dienstknechten tot de landlieden, om zijn vruchten te ontvangen.
35. En de landlieden, nemende zijn dienstknechten, hebben den een geslagen, en den anderen gedood, en den derden gestenigd.

36. Wederom zond hij andere dienstknechten, meer *in getal* dan de eersten, en zij deden hun desgelijks.
37. En ten laatste zond hij tot hen zijn zoon, zeggende: Zij zullen mijn zoon ontzien.
38. Maar de landlieden, den zoon ziende, zeiden onder elkander: Deze is de erfgenaam, komt, laat ons hem doden, en zijn erfenis *aan ons* behouden.
39. En hem nemende, wierpen zij *hem* uit, buiten de wijngaard, en doodden *hem*.
40. Wanneer dan de heer des wijngaards komen zal, wat zal hij dien landlieden doen?
41. Zij zeiden tot hem: Hij zal den kwaden een kwaden dood aandoen, en zal den wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op haar tijden zullen geven.
42. Jezus zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen in de Schriften: De steen, Deze steen is *Christus*, 1 Petr. 2:4, welke de bouwlieden, dat is de schriftgeleerden en overpriesters, verworpen hebben. die de bouwlieden verworpen hebben, Grieks, *afgekeurd*. deze is geworden tot een hoofd des hoeks; Dat is, de uiterste hoeksteen, op welke twee muren vast staan en aan elkander gehecht worden, namelijk de gemeente uit de Joden en heidenen bijeengebracht. Zie Ef. 2:13,20 en 1 Petr. 2:7,8. van de Heere is dit geschied, en het is wonderlijk in onze ogen?
43. Daarom zeg ik ulieden, dat het Koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden, en een volk gegeven, dat zijn vruchten voortbrengt.
44. En wie op deze steen valt, die zal verpletterd worden; Namelijk door verachting of ongeloof, 1 Petr. 2:8. en op

wien hij valt, dien zal hij Namelijk door de last van zijn oordeel of van zijn straf. vermorzelen. Grieks, *wannen*; dat is zo klein verbrijzelen, dat men het zou kunnen wannen of ziften; Ps. 2:9.

45. En als de overpriesters en Farizeen deze Zijn gelijkenissen hoorden, verstonden zij, dat Hij van hen sprak.
46. En zoekende Hem te vangen, vreesden zij de scharen, dewijl deze Hem hielden voor een profeet.

Matthëus 22

1. En Jezus, antwoordende, sprak tot hen wederom door gelijkenissen, zeggende:
2. Het Koninkrijk der hemelen is gelijk Door deze gelijkenis wordt voor ogen gesteld de grote ondankbaarheid der Joden, die, van God door de predikatie des Evangelies tot de gemeenschap zijns Zoons en der zaligheid geroepen zijnde, dezelve veracht hebben en daarom zwaarlijk gestraft en verworpen zouden worden en dat de heidenen daarna in hun plaats zouden worden geroepen. een zeker koning, Grieks, *een mens, die een koning was*; dat is God de Vader. die zijn zoon een bruiloft bereid had;
3. En zond zijn dienstknechten uit Namelijk de profeten en trouwe priesters., om de genoden ter bruiloft Namelijk de Joden. te roepen; Dat is, te halen. en zij wilden niet komen.
4. Wederom zond hij andere dienstknechten uit, Namelijk de apostelen, evangelisten en andere leraren van het heilig Evangelie. zeggende: Zegt den genoden: Ziet, ik heb mijn middagmaal bereid; mijn ossen, en de gemeste *beesten* zijn geslacht, en alle dingen zijn gereed; Alzo *Christus* nu in het vlees gekomen was om het werk der zaligheid dadelijk te volbrengen. komt tot de bruiloft.

5. Maar zij, *zulks* niet achtende, zijn heengegaan, deze tot zijn akker, gene tot zijn koopmanschap.
6. En de anderen grepen zijn dienstknechten, deden *hun* smaadheid aan, en doodden hen.
7. Als nu de koning *dat* hoorde, werd hij toornig, en zijn krijgsheren zedende, Welke de Romeinen zijn geweest, die God heeft gebruikt om deze straf hun aan te doen, hoewel zij *zulks* niet voorhadden, gelijk Jes. 10:7. heeft die doodslagers vernield, en hun stad in brand gestoken.
8. Toen zeide hij tot zijn dienstknechten: De bruiloft is wel bereid, doch de genoden waren het niet waardig. Zie Hand. 13:46.
9. Daarom gaat op de uitgangen der wegen, Of *wegscheidings*; dat is, in alle delen en landen der wereld; Rom. 10:18. en zovelen als gij Dat is, van allerlei soorten, zonder onderscheid. er zult vinden, roept ze tot de bruiloft.
10. En dezelve dienstknechten, uitgaande op de wegen, vergaderden allen, die zij vonden, beiden kwaden en goeden; en de bruiloft werd vervuld met aanzittende *gasten*.
11. En als de koning ingegaan was, om de aanzittende *gasten* te overzien, Namelijk als het uiterste oordeel zal gehouden worden. Zie Matth. 22:13. zag hij aldaar een mens, niet gekleed *zijnde* met een bruiloftskleed;
12. En zeide tot hem: Vriend! hoe zijt gij hier ingekomen, geen bruiloftskleed *aan* hebbende? En hij verstomde. Namelijk als een die gemuilband is.
13. Toen zeide de koning tot de dienaars: Namelijk die aan de tafel dienden; waardoor verstaan worden de engelen. Zie Matth. 13:41,42. Bindt zijn handen en voeten, neemt hem weg, en werpt *hem* uit in de buitenste duisternis; Zie hiervan Matth. 8:12. daar zal zijn weinig en knersing der tanden.
14. Want velen zijn geroepen, Dit bestuur ziet niet alleen op deze ene, die als een voorbeeld is van alle huichelaars, maar ook op de menigte dergenen, die tevoren genood zijnde *zulks* hebben veracht. maar weinigen uitverkoren.
15. Toen gingen de Farizeen heen, en hielden te zamen raad, hoe zij Hem verstrikken zouden in *Zijn* rede.
16. En zij zonden uit tot Hem hun discipelen, met de Herodianen, Sommige oude leraars menen dat deze Herodianen een bijzondere sekte waren, die ene mengeling uit den Joodse en den heidense godsdienst, van Herodes den Grote ingevoerd, toestonden en navolgden. Hetwelk overeenkomt met Mark. 8:15. Anderen menen dat zij ook hovelingen of dienaars waren van Herodes Antipas, die deze schattingen voor de keizer vergaderden, en aan degenen, die zulke schatting zouden weigeren of ontkennen geoorloofd te zijn, de handen sloegen, hetwelk uit de woorden van Luk. 20:20, afgenomen wordt. zeggende: Meester! wij weten, dat Gij waarachtig zijt, en de weg Gods in der waarheid leert, en naar niemand vraagt; want Gij ziet den persoon der mensen niet aan;
17. Zeg ons dan: wat dunkt U? Is het geoorloofd, den keizer schatting te geven Of, *cijns*. of niet?
18. Maar Jezus, bekennende hun boosheid, zeide:
19. Gij geveinsden, wat verzoekt gij Mij? Toont Mij de schattingpenning. Dit was een stuk geld van de Romeinen, genaamd *denarius*, gelijk in het laatste van dit vers uitgedrukt wordt waarop het beeld van de Romeinse keizer en de naam gemunt was; welke, en geen andere munt, men tot schatting geven moest, opdat daardoor zou blijken dat zij onder de heerschappij van het Romeinse rijk stonden, gelijk zij ook plachten

- de schatting des tempels te betalen met een halven sikkkel des heiligdoms, op welken aan de ene zijde stond: *de sikkkel Israëls*, en op de andere zijde: *het heilige Jeruzalem*. Van den *denarius*, zie Matth. 18:28. En zij brachten Hem een penning.
20. En Hij zeide tot hen: Wiens is dit beeld en het opschrift?
21. Zij zeiden tot Hem: Des keizers. Toen zeide Hij tot hen: Geeft dan den keizer, dat des keizers is, en Gode, dat Gods is.
22. En zij, dit horende, verwonderden zich, en Hem verlatende, zijn zij weggegaan.
23. Te dienzelfden dage kwamen tot Hem de Sadduceen, die zeggen, dat er geen opstanding is, en vraagden Hem,
24. Zeggende: Meester! Mozes heeft gezegd: Indien iemand sterft, geen kinderen hebbende, Dat is, zonen; mits hij zijnen broeder zaad moest verwekken, dat zijns broeders naam zou voeren en zijn erfgenaam wezen; Deut. 25:5,6. zo zal zijn broeder deszelfs vrouw trouwen *Grieks, uit recht des zwagerschaps tot ene huisvrouw nemen.*, en zijn broeder zaad verwekken.
25. Nu waren er bij ons zeven broeders; en de eerste, *een vrouw* getrouwd hebbende, stierf; en dewijl hij geen zaad had, zo liet hij zijn vrouw voor zijn broeder.
26. Desgelijks ook de tweede, en de derde, tot de zevende toe.
27. Ten laatste na allen, is ook de vrouw gestorven.
28. In de opstanding dan, wiens vrouw zal zij wezen van die zeven, want zij hebben ze allen gehad?
29. Maar Jezus antwoordde en zeide tot hen: Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods.
30. Want in de opstanding nemen zij niet *Namelijk de mannen.* ten huwelijk, noch worden ten huwelijk uitgegeven; maar zij zijn als engelen Gods Niet en aanzien van het wezen, maar aangaande het huwelijk en de natuurlijke eigenschappen van dit vergankelijke leven. Zie 1 Cor. 15:44; Fil. 3:21. in de hemel.
31. En wat aangaat de opstanding der doden, hebt gij niet gelezen, hetgeen van God tot ulieden gesproken is, Die daar zegt:
32. Ik ben de God Abrahams, Iemands god te zijn, is iemand de eeuwige zaligheid naar lichaam en ziel te willen geven; zie Ps. 33:12, en Ps. 144:15, waaruit volgt dat deze pariaarchem naar de ziel bij God leefden *hetwelk deze Sadduceën ook ontkenden, Hand. 23:8* en ook naar deze lichamen opstaan zouden en eeuwiglijk leven, mits Hij een God, niet alleen van een deel van hen, maar van hun gehele personen genaamd wordt. en de God Izaks, en de God Jakobs! God is niet een God der doden, maar der levenden.
33. En de scharen, *dit* horende, werden verslagen over Zijn leer.
34. En de Farizeen, gehoord hebbende, dat Hij de Sadduceen den mond gestopt had, zijn te zamen bijeenvergaderd.
35. En een uit hen, *zijnde* een Wetgeleerde, heeft gevraagd, Hem verzoekende, en zeggende:
36. Meester! welk is het grote gebod in de wet? *Dat is, grootste.*
37. En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere, uw God, met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand. *Of, gedachte; dat is, overlegging des verstands.*
38. Dit is het eerste en het grote gebod.
39. En het tweede aan dit gelijk, *is:* Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfen.
40. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet *Dat is hierin, als een hoofdsom, zijn alle geboden van de wet en verklaringen*

der profeten over dezelve vervat. Zie Rom. 13:10; 1 Tim. 1:5. en de profeten.

41. Als nu de Farizeen samenvergaderd waren, vraagde hun Jezus,
42. En zeide: Wat dunkt u van den Christus? Wiens Zoon is Hij? Zij zeiden tot Hem: Davids Zoon.
43. Hij zeide tot hen: Hoe noemt Hem dan David, in de Geest, *zijn* Heere? zeggende:
44. De Heere heeft gezegd tot Mijn Heere: Zit aan Mijn rechter *hand*, totdat Ik Uw vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten.
45. Indien Hem dan Zie hiervan de verklaring Luk. 20:44. David noemt *zijn* Heere, hoe is Hij zijn Zoon?
46. En niemand kon Hem een woord antwoorden; noch iemand durfde Hem van dien dag aan *iets* meer vragen.

Matthëus 23

1. Toen sprak Jezus tot de scharen en tot Zijn discipelen,
2. Zeggende: De Schriftgeleerden en de Farizeen zijn gezeten Dat is, zij zijn daartoe geroepen en gesteld om de wet van Mozes het volk voor te lezen en te verklaren; Hand. 13:15 en Hand. 15:21. op de stoel van Mozes;
3. Daarom, al wat zij u zeggen Namelijk uit de wet van Mozes en de profeten, want anderszins hetgeen zij daar tegen of buiten leerden, moet *Christus* den zuurdesem der Farizeën, en vermaant zijne discipelen zich daarvan te wachten; Matth. 16:6,12., dat gij houden zult, houdt *dat* en doet *het*; maar doet niet naar hun werken; want zij zeggen het, en doen het niet.
4. Want zij binden lasten, Een gelijkenis, genomen van bossen of pallen van verscheidene dingen, die men samenbindt om

iemand op de schouders te leggen om te dragen. die zwaar zijn en kwalijk om te dragen, en leggen ze op de schouderen der mensen; maar zij willen die met hun vinger niet verroeren.

5. En al hun werken doen zij, om van de mensen gezien te worden; want zij maken hun gedenkcedels Grieks, *Phylacteria*; dat is, bewaarcedels, welke briefjes of cedeltjes van perkament waren, waarop de wet Gods of enig deel derzelve geschreven stond, die zij aan hunne voorhoofden en armen vonden, om te schijnen de gedachtenis der wet altijd voor ogen te hebben, en meenden daarin te volgen hetgeen God beveelt Exod. 13:9,16; Deut. 6:8. breed, en maken de zomen van hun klederen groot.
6. En zij beminnen de vooraanzitting in de maaltijden, en de voorgestoelten in de synagogen;
7. Ook de begroetingen op de markten, en van de mensen genaamd te worden: Rabbi, Rabbi!
8. Doch gij zult niet Rabbi genaamd worden; want Een is uw Meester, Grieks, *Voorganger, leidsman of leidsmeester*. Want hij alleen is de enige wetgever en onze opperste profeet, die in zaken, het geloof en den godsdienst aangaande, alleen moet gehoord en gevolgd worden. Matth. 17:5, en die den weg der zaligheid niet alleen aanwijst, maar ook zelf met zijn voorbeeld volmaakt voorgaat; Hebr. 2:10, en Hebr. 12:2. *namelijk* Christus; en gij zijt allen broeders.
9. En gij zult niemand uw vader noemen op de aarde; want Een is uw Vader, *namelijk* Die in de hemelen is.
10. Noch zult gij meesters genoemd worden; want Een is uw Meester, *namelijk* Christus.
11. Maar de meeste van u zal uw dienaar zijn. Grieks, *meerder of groter*.
12. En wie zichzelf verhogen zal, *die* zal vernederd worden; en wie

- zichzelf zal vernederen, *die* zal verhoogd worden.
13. Maar wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden! want gij sluit het Koninkrijk der hemelen voor de mensen, overmits gij *daar* niet ingaat, noch degenen, die ingaan zouden, laat ingaan.
14. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij eet de huizen der weduwen op, en *dat* onder den schijn van *Of dekmantel*. lang te bidden; Dat is, onder schijn van godsvrucht en voor haar te bidden, berooft gij haar van hare middelen. Zie ook 2 Tim. 3:6. Of, onder een schijn of tot een dekmantel, zijt lang biddende. daarom zult gij te zwaarder oordeel Grieks, *overvloediger*. ontvangen.
15. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij omreist zee en land, om een Jodengenoot Grieks, *Proselyton*; dat is, een aankomeling, die namelijk van den heidense godsdienst zich begeeft tot de Joodse, gelijk daar was Nikolaus, een aankomeling van Antiochië; Hand. 6:5; zie 1 Kron. 2:55; Ezech. 14:7; Hand. 2:10. te maken, en als hij het geworden is, zo maakt gij hem een kind der helle, tweemaal meer dan gij *zijt*.
16. Wee u, gij blinde leidslieden, die zegt: Zo wie gezworen zal hebben bij den tempel, dat is niets; Dat is, dat geldt niet, of die is niet gehouden te betalen hetgeen hij met zulk een eed beloofd heeft. maar zo wie gezworen zal hebben bij het goud des tempels, die is schuldig. Dat is, die is gehouden zijne belofte te betalen.
17. Gij dwazen en blinden, want wat is meerder, het goud, of de tempel, die het goud heiligt?
18. En zo wie gezworen zal hebben bij het altaar, dat is niets; maar zo wie gezworen zal hebben bij de gave, Dat is, offerande. Zie Matth. 5:24. die daarop is, die is schuldig.
19. Gij dwazen en blinden, want wat is meerder, de gave, of het altaar, dat de gave heiligt?
20. Daarom wie zweert bij het altaar, die zweert bij hetzelfde, en bij al wat daarop is.
21. En wie zweert bij den tempel, die zweert bij denzelfden, en bij Dien, Die daarin woont.
22. En wie zweert bij den hemel, die zweert bij den troon Gods, en bij Dien, Die daarop zit.
23. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij vertient Dat is, tienden geeft, of leert dat men daarvan tienden moet geven. de munte Het Griekse woord *Hedyosmos* heeft zijn naam van zoet- of welrieken., en de dille, en den komijn, en gij laat na het zwaarste der wet, Dat is, de gewichtigste stukken. *namelijk* het oordeel Dat is, hetgeen recht en billijk is., en de barmhartigheid Dat is, de werken der liefde., en het geloof. Dat is, getrouwheid in alle handelingen met de mensen. Deze dingen moest men doen, en de andere niet nalaten.
24. Gij blinde leidslieden, die de mug uitzijgt Of, *een mug kleinst en een kemel doordrinkt*. Dit is een algemeen spreekwoord tegen degenen, die in het kleine nauw zien en het grote niet achten., en den kemel doorzwelgt.
25. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij reinigt het buitenste des drinkbekers, en des schotels, maar van binnen zijn zij vol van roof en onmatigheid. Dat is, vol van spijs en drank met onrechtvaardigheid verkregen en met onmatigheid gebruikt.
26. Gij blinde Farizeer, reinig eerst Dat is, laat af van onrechtvaardigheid en onmatigheid, waardoor uw spijs en drank

verontreinigd was, zo zullen uw schotels en drinkbekers ook rein zijn. wat binnen in den drinkbeker en den schotel is, opdat ook het buitenste derzelve rein worde.

27. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij zijt den witgepleisterden graven gelijk, die van buiten wel schoon schijnen, maar van binnen zijn zij vol doodsbeenderen en alle onreinigheid.

28. Alzo ook schijnt gij wel den mensen van buiten rechtvaardig, maar van binnen zijt gij vol geveinsdheid en ongerechtigheid.

29. Wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeen, gij geveinsden, want gij bouwt de graven der profeten op, en versiert de graftekenen Dat is, de gebouwen, die over de graven boven de aarde tot gedachtenis der overledenen opgericht worden, die men tomben noemt. der rechtvaardigen;

30. En zegt: Indien wij in de tijden onzer vaderen waren geweest, wij zouden met hen geen gemeenschap gehad hebben aan het bloed der profeten. *Grieks, in het bloed;* dat is, in het bloedvergieten of doden.

31. Aldus getuigt gij *tegen* uzelf, dat gij kinderen zijt dergenen, *Grieks, zonen.* die de profeten gedood hebben.

32. Gij *dan* ook, vervult de mate uwer vaderen!

33. Gij slangen, Zie Rom. 3:13, enz. gij adderengebroidsels! hoe zoudt gij de helse verdoemenis ontvlieden? *Grieks, het oordeel der hel.*

34. Daarom ziet, Ik zend tot u profeten, en wijzen, en schriftgeleerden, Dit woord wordt hier genoemd voor oprechte leraars, hoedanig een schriftgeleerde Ezra is geweest; Ezra 7:6; Matth. 13:52. en uit dezelve zult gij

sommigen doden en kruisigen, en *sommigen* uit dezelve zult gij geselen in uw synagogen, en zult hen vervolgen van stad tot stad;

35. Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is Dat is, de straffen om al het bloedvergieten der rechtvaardigen, gelijk Matth. 27:25; want de kinderen die het kwade voorbeeld van de misdaden hunner ouders volgen, worden derzelve zonde en straf deelachtig; Exod. 20:5. op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, Deze wordt ook Jochannan genaamd, 1 Kron. 6:9, en Jojada, 2 Kron. 24:22, en hier Barachia. En deze Zacharias is een van de laatste profeten geweest, wiens door of vermoorden in het Oude Testament met name verhaald wordt, en wiens bloed, gelijk ook het bloed van Abel, tot God om wraak geroepen heeft. **welken gij gedood hebt tussen den tempel en het altaar.**

36. Voorwaar zeg Ik u: Al deze dingen zullen komen over dit geslacht.

37. Jeruzalem, Jeruzalem! gij, die de profeten doodt, en stenigt, die tot u gezonden zijn! hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugels; en gijlieden hebt niet gewild. Dat is, gij hebt zulks altijd gezocht te verhinderen, zie Matth. 23:13, en nochtans heeft *Christus*, tegen hun dank, al de zijnen uit hen vergaderd; Jes. 1:8; Rom. 9:29.

38. Ziet, uw huis wordt u woest gelaten. Dat is, zal verwoest worden en verwoest blijven: hetwelk omtrent veertig jaren daarna door de Romeinen geschied is.

39. Want Ik zeg u: Gij zult Mij van nu aan niet zien, totdat gij zeggen zult: Namelijk ten uitersten dage, wanneer Hij in zijne heerlijkheid zal komen ten oordeel, en zij alsdan zullen moeten bekennen dat Hij de gezegende des Heeren, dat is de ware

Messias is; Openb. 1:7. Gezegend *is* Hij, Of, *zij*. Die komt in den Naam des Heeren!

Matthëus 24

1. En Jezus ging uit en vertrok van den tempel; en Zijn discipelen kwamen bij Hem, om Hem de gebouwen des tempels Van de grootheid, sterkte en heerlijkheid dezer gebouwen, zie den historieschrijver *Josefus Antiq. lib. 15, cap. 14. te tonen*. Dewijl *Christus* voorzegt had in het voorgaande Matth. 23:38, de verwoesting der stad en des tempels, zo schijnt, dat de discipelen daarom deze gebouwen Hem getoond hebben om te kennen te geven dat het hun docht òf onmogelijk òf jammer te wezen, dat zulk een heerlijk gebouw zou verwoest worden.
2. En Jezus zeide tot hen: Ziet gij niet al deze dingen? Voorwaar zeg Ik: Hier zal niet *een* steen op den *anderen* steen gelaten worden, *Grieks, steen op steen niet gelaten worden. die niet afgebroken zal worden. Grieks, losgemaakt.*
3. En als Hij op den Olijfberg gezeten was, gingen de discipelen tot Hem alleen, zeggende: Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en welk *zal* het teken *zijn* van Uw toekomst, en van de voleinding der wereld?
4. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Ziet toe, dat u niemand verleide.
5. Want velen zullen komen onder Mijn Naam, zeggende: Ik ben de Christus; en zij zullen velen verleiden.
6. En gij zult horen van oorlogen, en geruchten van oorlogen; ziet toe, wordt niet verschrikt; want al *die* dingen moeten geschieden, maar nog is het einde niet. Namelijk van al de ellenden en uiterste straffen, die den Joden zouden overkomen.
7. Want het *ene* volk *Grieks, volk tegen volk.* zal tegen het *andere* volk opstaan, en het *ene* koninkrijk *Grieks, koninkrijk tegen koninkrijk.* tegen het *andere* koninkrijk; en er zullen zijn hongersnoden, en pestilentien, en aardbevingen in verscheidene plaatsen.
8. Doch al die dingen *zijn maar* een beginsel der smarten. *Grieks, weeën; gelijk der vrouwen die in barensnood zijn. Van al deze oorlogen en ellenden zie Josef. Antiq. lib. 20, en de bello ludic. lib. 3, enz.*
9. Alsdan zullen zij u overleveren in verdrukking, en zullen u doden, en gij zult gehaat worden van alle volken, om Mijns Naams wil.
10. En dan zullen er velen geerged worden, en zullen elkander overleveren, en elkander haten.
11. En vele valse profeten zullen opstaan, en zullen er velen verleiden.
12. En omdat de ongerechtigheid *Grieks, overtreding der wet.* vermenigvuldigd zal worden, zo zal de liefde van velen verkouden.
13. Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden.
14. En dit Evangelie des Koninkrijks zal in de gehele wereld *Grieks, bewoonde wereld.* Zie hiervan de vervulling Rom. 10:18; Col. 1:6. gepredikt worden tot een getuigenis allen volken; en dan zal het einde komen. Namelijk der stad Jeruzalem en der Joodse regering.
15. Wanneer gij dan zult zien den gruwel der verwoesting, Dat is, het gruwelijk verwoestende leger der Romeinen, gelijk verklaard wordt Luk. 21:20. waarvan gesproken is door Daniel, de profeet, staande in de heilige plaats Dat is, in het heilig Joodse land rondom Jeruzalem.; (die *het* leest, die merke daarop!)
16. Dat alsdan, die in Judea zijn, vlieden op de bergen;

17. Die op het dak is, De Joden waren veel op de daken der huizen, omdat zij boven plat waren. Zie hiervoren Matth. 10:27. kome niet af, om iets uit zijn huis weg te nemen;
18. En die op den akker is, kere niet weder Dat is, verlieze geen tijd om te vluchten. terug, om zijn klederen weg te nemen.
19. Maar wee de bevruchten, en den zogenden vrouwen in die dagen!
20. Doch bidt, dat uw vlucht niet geschiede des winters, Omdat in den winter het vluchten ondoenlijk is, en de Joden op den sabbat niet ver mochten reizen; zie Hand. 1:12, noch zich van dingen tot de reis nodig, voorzien. noch op een sabbat.
21. Want alsdan zal grote verdrukking wezen, hoedanige niet is geweest Want gelijk *Josefus* getuigt, *de bello Jud. lib. 4,5,6 en 7, cap. 17*, zijn door het zwaard, den honger en de pest vergaan, alleen binnen Jeruzalem elf honderd duizend mensen, en boven de zeven en negentig duizend tot slaven verkocht. Dergelijke verwoesting wordt in geen andere historiën gelezen. van het begin der wereld tot nu toe, en ook niet zijn zal.
22. En zo die dagen niet verkort werden, Dat is, ten ware dat God de plagen van die tijden, die de Joden nog zwaarder hadden verdiend, had doen ophouden, er zou niemand uit het Joodse volk overgebleven zijn geweest. geen vlees zou behouden worden; maar om der uitverkorenen wil Namelijk die God onder het Joodse volk had, en altijd behouden wilde. zullen die dagen verkort worden.
23. Alsdan, zo iemand tot ulieden zal zeggen: Ziet, hier is de Christus, of daar, Grieks, *hier*. gelooft het niet.
24. Want er zullen valse christussen en valse profeten opstaan, en zullen grote tekenen Gelijk van den Antichrist getuigd wordt, 2 Thess. 2:9; Openb. 13:11, enz. en wonderheden doen, also dat zij (indien het mogelijk ware) Dit

wordt gezegd niet mogelijk te zijn, niet ten aanzien van den wil of kracht der uitverkorenen in henzelven. Maar ten aanzien van de onveranderlijkheid van het besluit Gods over hen en van zijn krachtige bewaring tegen de verleiding, volgens zijne beloften, die Hem niet kunne berouwen. Zie Joh. 10:28; Rom. 8:29,30; 1 Petr. 1:5. ook de uitverkorenen zouden verleiden.

25. Ziet, Ik heb *het* u voorzegd!
26. Zo zij dan tot u zullen zeggen: Ziet, hij is in de woestijn; gaat niet uit; Ziet, *hij is* in de binnenkameren; gelooft het niet.
27. Want gelijk de bliksem uitgaat van het oosten Grieks, *van den opgang*; namelijk der zon., en schijnt tot het westen, Grieks, *ondergang*. also zal ook Namelijk met grote snelheid en klaarheid. de toekomst van den Zoon des mensen wezen.
28. Want alwaar het dode lichaam zal zijn, Van dit spreekwoord, bij de Hebreëen gebruikelijk, zie Job 39:33, en wordt hiermede geleerd dat waar *Christus* met zijn lijden en sterven oprecht gepredikt wordt de gelovigen zich aldaar zullen vergaderen, gelijk zij ook in het laatste oordeel tot Christus zullen vergaderd worden om altijd bij Hem te blijven; 1 Thess. 4:16,17; Joh. 17:24. Sommigen verstaan dit spreekwoord van de verwoesting des Joodse volks, hetwelk door het aas zou verstaan worden, en de Romeinen door de arenden; gelijk de Chaldeëen bij Hab. 1:8. daar zullen de arenden vergaderd worden.
29. En terstond na de verdrukking dier dagen Namelijk die de tirannen en de Antichrist de kerk Gods zullen hebben aangedaan., zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen Dat is, de krachtige of sterke hemelen. zullen bewogen worden. Namelijk gelijk de zee op en neder gedreven wordt.

30. En alsdan zal in den hemel verschijnen het teken van den Zoon des mensen; Dat is, de tekenen zijner heerlijkheid, waarmede Hij in de woken verschijnen zal; zie Mark. 13:26; Luk. 21:27. en dan zullen al de geslachten der aarde wenen, Of, *weeklagen*. Grieks, *van benauwdheid op de borst slaan*. en zullen den Zoon des mensen zien, komende op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid.
31. En Hij zal Zijn engelen uitzenden met een bazuin van groot geluid, Grieks, *stem*. Anders, *met een bazuin en groot geluid*. en zij zullen Zijn uitverkorenen bijeenvergaderen uit de vier winden, Dat is, uit alle vier hoeken of gewesten der wereld bijeenbrengen, die zij uit hun verheerlijkte lichamen en anderszins zullen onderkennen. van het *ene* uiterste der hemelen tot het *andere* uiterste derzelve.
32. En leert van den vigeboom deze gelijkenis: wanneer zijn tak nu teder wordt Of, sappig, wanneer het sap of groeisel daarin komt., en de bladeren uitspruiten, zo weet gij, dat de zomer nabij is.
33. Alzo ook gijlieden, wanneer gij al deze dingen zult zien, zo weet, dat *het* nabij is, Of, *Hij*, namelijk *Christus* met zijne toekomst. voor de deur.
34. Voorwaar, Ik zeg u: Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, Of, *vergaan*. totdat al deze dingen zullen geschied zijn.
35. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, Of, *vergaan*. Hoe dit geschieden zal, wordt verklaard 2 Petr. 3:10. maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.
36. Doch van dien dag en die ure weet niemand, ook niet de engelen der hemelen, dan Mijn Vader alleen.
37. En gelijk de dagen van Noach *waren*, alzo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des mensen.
38. Want gelijk zij waren in de dagen voor den zondvloed, etende en drinkende, Dat is, zorgeloos en vleselijk levende zonder vreze Gods, Jud. 1:12. trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot den dag toe, in welchen Noach in de ark ging;
39. En bekenden het niet, totdat de zondvloed kwam, en hen allen wegnam; alzo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen.
40. Alsdan zullen er twee op den akker zijn, de een zal aangenomen Namelijk van God onder zijne uitverkorenen., en de ander zal Grieks, *de een*. verlaten worden. Namelijk met de verworpenen in de eeuwige verdoemenis.
41. Er zullen twee *vrouwen* malen in den molen Of, *malen in het molenhuis*. Het malen en bakken placht in die landen veel gedaan te worden door de vrouwen of slavinnen, die daartoe karnen of handmolens gebruikten., de ene zal aangenomen Namelijk van God onder zijne uitverkorenen., en de andere zal verlaten worden.
42. Waakt dan; want gij weet niet, in welke ure uw Heere komen zal.
43. Maar weet dit, dat zo de heer des huizes Of, *huisvader*. geweten had, in welke nachtwake de dief komen zou, Dat is, in welk deel des nachts, die in vier nachtwaken gedeeld werd. Zie Matth. 14:25. hij zou gewaakt hebben, en zou zijn huis niet hebben laten doorgraven.
44. Daarom, zijt ook gij bereid; want in welke ure gij het niet meent, zal de Zoon des mensen komen.
45. Wie is dan de getrouwe en voorzichtige dienstknecht, Bij dezen dienstknecht worden voornamelijk vergeleken de apostelen en dienaars des Evangelies, die de geestelijke spijs der zielen uitdelen. denwelken zijn heer over zijn

- dienstboden gesteld heeft, om hunlieder *hun* voedsel te geven ter rechter tijd?
46. Zalig is die dienstknecht, welken zijn heer, komende, zal vinden alzo doende. Namelijk gelijk hij hem bevolen heeft.
47. Voorwaar, Ik zeg u, dat hij hem zal zetten over al zijn goederen.
48. Maar zo die kwade dienstknecht in zijn hart zou zeggen: Mijn heer vertoeft te komen;
49. En zou beginnen *zijn* mededienstknechten te slaan, en te eten en te drinken met de dronkaards;
50. Zo zal de heer van dezen dienstknecht komen ten dage, in welken hij *hem* niet verwacht, en ter ure, die hij niet weet;
51. En zal hem afscheiden, *Anders, in tweeën houwen*. Sommigen menen dat hier gezien wordt op zulke zware straffen, waarvan men leest 1 Sam. 15:33, en Dan. 3:29; doch uit hetgeen volgt schijnt, dat het verstaan wordt van de afscheiding van zijn huisgezin, om daarna gestraft te worden. en zijn deel zetten met de geveinsden; Dat is, die wel voor de ogen hunner meesters zich schijnen te kwijten, maar in hun afwezen het tegendeel doen. daar zal weinig zijn en knersing der tanden.

Matthëus 25

1. Alsdan zal het Koninkrijk der hemelen gelijk zijn aan tien maagden, welke haar lampen namen, en gingen uit, den bruidegom tegemoet.
2. En vijf van haar waren wijzen, en vijf waren dwazen.
3. Die dwaas *waren*, haar lampen nemende, namen geen olie met zich.
4. Maar de wijzen namen olie in haar vaten, met haar lampen.
5. Als nu de bruidegom vertoefde, werden zij allen sluimerig Namelijk zowel de wijzen als de dwazen. Want ook de ware gelovigen sluimeren wel somtijds, doch hun geloof en liefde worden daarna wederom wakker., en vielen in slaap.
6. En ter middernacht geschiedde een geroep: Ziet, de bruidegom komt, gaat uit hem tegemoet!
7. Toen stonden al die maagden op, en bereidden haar lampen.
8. En de dwazen zeiden tot de wijzen: Geeft ons van uw olie; want onze lampen gaan uit.
9. Doch de wijzen antwoordden, zeggende: *Geenszins*, opdat er misschien voor ons en voor u niet genoeg zij; maar gaat liever tot de verkopers, en koopt voor uzelfen.
10. Als zij nu heengingen om te kopen, kwam de bruidegom; en die gereed *waren*, gingen met hem in tot de bruiloft, en de deur werd gesloten.
11. Daarna kwamen ook de andere maagden, zeggende: Heer, heer, doe ons open!
12. En hij, antwoordende, zeide: Voorwaar zeg ik u: Ik ken u niet. Namelijk voor de mijnen. Zie Matth. 7:23.
13. Zo waakt dan; want gij weet den dag niet, noch de ure, in welke de Zoon des mensen komen zal.
14. Want *het is* gelijk een mens, Door deze gelijkenis worden wij vermaand de gaven, die God ons verleent, elk naar de mate derzelve waar te nemen en te besteden tot de meeste stichting van anderen, met belofte van genadige beloning hier en hiernamaals voor degenen die zulks doen, en bedreiging van zware straffen tegen degenen, die zulks nalaten. Zie Joh. 15:2; 1 Cor. 12:5,6,7. die buiten 's lands reizende, zijn dienstknechten riep, en gaf hun zijn goederen over.

15. En den ene gaf hij vijf talenten, en den anderen twee, en den derden een, een iegelijk naar zijn vermogen, Dat is, begrip of bekwaamheid, namelijk om te handelen en winst te doen. Waaruit niet kan besloten worden dat een mens uit zichzelf kracht of bekwaamheid heeft om de gaven Gods recht te gebruiken. Want in de Schrift wordt doorgaans getuigd dat al onze bekwaamheid uit God is. Zie Joh. 15:5; 1 Cor. 15:10; 2 Cor. 3:5. en verreisde terstond.
16. Die nu de vijf talenten ontvangen had, ging heen, en handelde daarmede, en won andere vijf talenten. *Grieks, maakte.*
17. Desgelijks ook die de twee *ontvangen had*, die won ook andere twee.
18. Maar die het ene ontvangen had, ging heen en groef in de aarde, en verborg het geld zijns heren.
19. En na een langen tijd kwam de heer van dezelve dienstknechten, en hield rekening met hen.
20. En die de vijf talenten ontvangen had, kwam, en bracht tot hem andere vijf talenten, zeggende: Heer, vijf talenten hebt gij mij gegeven; zie, andere vijf talenten heb ik boven dezelve gewonnen. *Of, met, door.*
21. En zijn heer zeide tot hem: Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! over weinig zijt gij getrouw geweest; over veel zal ik u zetten; ga in, in de vreugde uws heeren.
22. En die de twee talenten ontvangen had, kwam ook tot hem, en zeide: Heer, twee talenten hebt gij mij gegeven; zie, twee andere talenten heb ik boven dezelve gewonnen.
23. Zijn heer zeide tot hem: Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, over weinig zijt gij getrouw geweest; over veel zal ik u zetten; ga in, in de vreugde uws heeren.
24. Maar die het ene talent ontvangen had, kwam ook en zeide: Heer, ik kende u, dat gij een hard mens zijt, Of, straf. maaiende, waar gij niet gezaaid hebt, en vergaderende van daar, *waar* gij niet gestrooid hebt;
25. En bevreesd zijnde, ben ik heengegaan, en heb uw talent verborgen in de aarde; zie, gij hebt het uwe.
26. Maar zijn heer, antwoordende, zeide tot hem: Gij boze en luie dienstknecht! gij wist, dat ik maai, waar ik niet gezaaid heb, en van daar vergader, waar ik niet gestrooid heb.
27. Zo moest gij dan mijn geld den wisselaren gedaan hebben, *Grieks, geworpen, of gelegd;* namelijk in de wisselbank. en ik, komende, zou het mijne wedergenomen hebben met *woeker.* *Grieks, tokos;* waardoor allerlei vrucht of winst van het gebruik des gelds wordt betekend, welke soms in het goede, soms in het kwade genomen wordt, naardat de winst redelijk of onredelijk is. Zie voorts Luk. 19:23.
28. Neemt dan van hem het talent weg, en geeft het dengene, die de tien talenten heeft.
29. Want een iegelijk *Grieks, allen.,* die heeft, Dat is, die zijne gaven, die hij heeft, tewerkstelt en wel besteedt. *dien* zal gegeven worden, en hij zal overvloedig hebben; maar van dengene, die niet heeft, Dat is, die zijne gaven niet gebruikt of ledig laat liggen, alsof hij ze niet had gehad. van dien zal genomen worden, ook dat hij heeft.
30. En werpt den onnutten dienstknecht uit in de buitenste duisternis; daar zal weinig zijn en knersing der tanden.
31. En wanneer de Zoon des mensen komen zal in Zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal

Hij zitten op den troon Dat is, op zijn heerlijken troon, welke in de wolken zal opgericht worden. Zie Matth. 24:30; Openb. 1:7. Zijner heerlijkheid.

32. En voor Hem zullen al de volken vergaderd worden, Namelijk door den dienst der engelen. Zie Matth. 13:41. en Hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt.

33. En Hij zal de schapen tot Zijn rechter *hand* zetten, maar de bokken tot *Zijn linker hand*.

34. Alsdan zal de Koning Namelijk Christus, die in Matth. 25:31, de Zoon des mensen genaamd wordt, en nu hier Koning, omdat Hij alsdan wezen zal in de volle heerschappij van zijn rijk. zeggen tot degenen, die tot Zijn rechter *hand zijn*: Komt, gij gezegenden Mijns Vaders! beerft dat Koninkrijk, hetwelk u bereid is Namelijk van God, door en naar zijn eeuwige verkiezing, Ef. 1:4. van de grondlegging der wereld.

35. Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling, en gij hebt Mij geherbergd.

36. *Ik was* naakt, en gij hebt Mij gekleed; Ik ben krank geweest, en gij hebt Mij bezocht; Of, hebt opzicht over mij genomen. Ik was in de gevangenis Onder deze verhaalde werken der liefde worden alle andere vruchten des geloofs verstaan, die hier voortgebracht worden, niet als verdienende oorzaken der zaligheid, maar als openbare getuigenissen en tekenen van hun geloof, die om de verdiensten van *Christus* uit genade zullen beloond worden, om daarmee te bewijzen de rechtvaardigheid van zijn vonnis in dit oordeel voor de gehele wereld, gelijk blijkt uit Matth. 25:34, waar als de eerst oorzaak hunner zaligheid gesteld wordt de zegen des Vaders, en de zaligheid een erfdeel wordt genaamd,

en deze gezegd wordt hun bereid of toegeschikt te zijn eer de grond der wereld gelegd was; Ef. 1:4., en gij zijt tot Mij gekomen.

37. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere! wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd, of dorstig, en te drinken gegeven?

38. En wanneer hebben wij U een vreemdeling gezien, en geherbergd, of naakt en gekleed?

39. En wanneer hebben wij U krank gezien, of in de gevangenis, en zijn tot U gekomen?

40. En de Koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg Ik u: Voor zoveel gij *dit* een van deze Mijn minste broeders gedaan hebt, zo hebt gij Dat is, dat zal ik achten alsof zulks mijzelfen gedaan ware. Hand. 9:4. *dat* Mij gedaan.

41. Dan zal Hij zeggen ook tot degenen, die ter linker *hand zijn*: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, Dat is om deze uwe zonden naar Gods rechtvaardig oordeel de straf des eeuwigen vloeks onderworpen. in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is.

42. Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij niet te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij niet te drinken gegeven;

43. Ik was een vreemdeling; en gij hebt Mij niet geherbergd; naakt, en gij hebt Mij niet gekleed; krank, en in de gevangenis, en gij hebt Mij niet bezocht.

44. Dan zullen ook dezen Hem antwoorden, zeggende: Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of een vreemdeling, of naakt, of krank, of in de gevangenis, en hebben U niet gediend?

45. Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: Voorwaar zeg Ik u: Voor zoveel gij *dit* een van deze minsten niet gedaan hebt, Namelijk die hier tot mijne rechterhand staan. zo hebt gij het Mij ook niet gedaan.
46. En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn; Of, *straf, pijniging*, gelijk 1 Joh. 4:18. maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven.

Matthëus 26

1. En het is geschied, als Jezus al deze woorden geeindigd had, dat Hij tot Zijn discipelen zeide:
2. Gij weet, dat na twee dagen het pascha is, Het is een Hebreeuws woord, betekenende een voorbijgang of overschrijding, waarmede genaamd werd het eerste van de drie grote jaarlijkse feesten der Joden, gehouden op de veertiende dag der eerste maand, die met onzen Maart bijna overeenkwam; ingesteld ter gedaachtenis van de verlossing der kinderen Israëls uit Egypte, en inzonderheid van dat de slaande engel, die de eerstgeborenen der Egyptenaars doodde, de huizen der Israëlieten voorbijging. Zie hiervan Exod. 12. Op welken tijd *Christus* ook heeft willen geslacht worden, omdat het slachten van het paaslam daarvan een voorbeeld was. Zie 1 Cor. 5:7,8. en de Zoon des mensen zal overgeleverd worden, om gekruisigd te worden.
3. Toen vergaderden de overpriesters Uit dezen allen bestond in dien tijd de hoge Raad der Joden, bij welken de allerzwaarste zaken verhandeld werden, waarvan de hogepriester het hoofd en de overste was. en de Schriftgeleerden, en de ouderlingen des volks, in de zaal des hogepriesters, Of, *in het hof*, of paleis. die genaamd was Kajafas;
4. En zij beraadslaagden te zamen, dat zij Jezus met listigheid Omdat zij het openbaar niet durfden doen, uit vrees van het volk. vangen en doden zouden.

5. Doch zij zeiden: Niet in het feest, Dat is, laat ons niet wachten tot op het feest, maar hetzelfde voorkomen gelijk ook geschied is. opdat er geen oproer worde onder het volk.
6. Als nu Jezus te Bethanie was, ten huize van Simon, de melaatse,
7. Kwam tot Hem een vrouw, hebbende een albasten fles met zeer kostelijke zalf, Grieks, *van zwaren prijs*; die uitgedrukt wordt Mark. 14:5. en goot ze uit op Zijn hoofd, daar Hij aan *tafel* zat.
8. En Zijn discipelen, *dat* ziende, namen het zeer kwalijk, zeggende: Waartoe dit verlies?
9. Want deze zalf had kunnen duur verkocht Grieks, *voor veel.*, en *de penningen* den armen gegeven worden.
10. Maar Jezus, *zulks* verstaande, zeide tot hen: Waarom doet gij deze vrouw moeite aan? want zij heeft een goed werk aan Mij gewrocht.
11. Want de armen hebt gij altijd met u, maar Mij hebt gij niet altijd. Namelijk naar mijn lichamelijke tegenwoordigheid, want naar zijne godheid en genade zal Hij altijd bij ons blijven; Matth. 28:20.
12. Want als zij deze zalf op Mijn lichaam gegoten heeft, Grieks, *geworpen*. zo heeft zij het gedaan tot *een voorbereiding van Mijn begrafenis*.
13. Voorwaar zeg Ik u: Alwaar dit Evangelie gepredikt zal worden in de gehele wereld, *daar* zal ook tot haar gedachtenis gesproken worden van hetgeen zij gedaan heeft.
14. Toen ging een van de twaalven, genaamd Judas Iskariot, tot de overpriesters,
15. En zeide: Wat wilt gij mij geven, en ik zal Hem u overleveren? Namelijk heimelijk, zonder moeite en buiten kennis van

het volk. En zij hebben hem toegelegd Of *toegezegd* of *toegewogen*; gelijk dit woord ook zomtjids genomen wordt alzo men eertjids het geld placht toe te wegen, Gen. 23:16; 1 Kon. 20:39. **dertig zilveren** Grieks, *zilverlingen*. dit woord wanneer het aldus alleen gesteld wordt, betekent gemeemlijk een sikkels, welke was òf des heiligdoms, doende omtrent een halven rijksdaalder; òf een gemene, doende half zoveel. En dit was de prijs waarmede een slaaf, die door een anders os gedood was, geboet moest worden. Exod. 21:23, en het schijnt dat zij *Christus* niet meer waardeerden dan een slaaf placht gewaardeerd te zijn, gelijk God hierover klaagt bij Zach. 11:12,13 en hetzelfde in het volgende Zach. 12:9 aangewezen wordt. *penningen*.

16. En van toen af zocht hij gelegenheid, Of, *bekwamen tijd*. opdat hij Hem overleveren mocht.

17. En op den eerste dag der ongehevelde *broden* kwamen de discipelen tot Jezus, zeggende tot Hem: Waar wilt Gij, dat wij U bereiden het pascha te eten?

18. En Hij zeide: Gaat heen in de stad, tot zulk een, en zegt hem: De Meester zegt: Mijn tijd is nabij, Ik zal bij u het pascha houden met Mijn discipelen.

19. En de discipelen deden, gelijk Jezus hun bevolen had, en bereidden het pascha. Dat is, het paaslam; een oneigenlijke manier van spreken, zeer gebruikelijk in de Heilige Schrift als er van sacramenten gesproken wordt.

20. En als het avond geworden was, *Christus* heeft dan het pascha gegeten ter rechter tijd, op den avond van den veertienden dag, gelijk God bevolen had, Exod. 12:6,18; Lev. 23:5. Doch de Joden hebben hetzelfde toen ter tijd eerst gegeten des anderen daags des avonds, gelijk blijkt uit de gehele geschiedenis en inzonderheid Joh. 18:28. Hetwelk geschiedde uit een oud gebruik, waardoor zij, als de veertiende dag viel op den dag voor den sabbat, denzelven

verzetten op den volgenden sabbat, opdat zij niet genoodzaakt zouden zijn twee dagen aan elkander van hun werk te rusten. Zo is dan *Christus*, het ware pascha, op den rechten dag van God geordonneerd voor onze zonden opgeofferd. **zat Hij aan met de twaalven**.

21. En toen zij aten, zeide Hij: Voorwaar, Ik zeg u, dat een van u Mij zal verraden.

22. En zij, zeer bedroefd geworden zijnde, begon een iegelijk van hen tot Hem te zeggen: Ben ik het, Heere?

23. En Hij, antwoordende, zeide: Die de hand Dat is, een die met mij dagelijks eet, die mijn huis- en tafelenoot is. Zie Ps. 41:10; Mark. 14:20; Joh. 13:18. Niet dat *Christus* toen juist met hem tezamen indoopte; want zo zouden de discipelen zekerlijk hebben kunne weten wie hij was. **met Mij in den schotel indoopt, die zal Mij verraden**.

24. De Zoon des mensen gaat wel heen, gelijk van Hem geschreven is; maar wee dien mens, De voorzienigheid Gods verontschuldigt dan de mensen niet die kwaad doen. **door welken de Zoon des mensen verraden wordt; het ware hem goed, zo die mens niet geboren was geweest**.

25. En Judas, die Hem verried, antwoordde en zeide: Ben ik het, Rabbi? Hij zeide tot hem: Gij hebt het gezegd. Dat is ene manier van spreken wanneer men ene zaak niet ronduit wil zeggen, maar evenwel niet ontkent. Zie hiervan Matth. 26:64,65. Verg. met Mark. 14:62.

26. En als zij aten, Dat is, toen zij na het eten des paaslams nog aan tafel zaten. **nam Jezus het brood, en gezegend hebbende**, Luk. 22:19, en Paulus 1 Cor. 11:24, in plaats van *gezegend hebbende*, gebruiken het woord *gedankt hebbende*, gelijk sommige Griekse boeken hier ook hebben. Zodat zegenen en danken of

dankzeggen voor eenzelfde zaak genomen worden en betenen het brood, alsook daarna den wijn, van algemeen gebruik afzonderen den door dankzegging tot God heiligen, of tot een heilig gebruik toeëigenen, gelijk Gen. 2:3, de zevende dag van God gezegend en geheiligd wordt. brak Hij het, en gaf het den discipelen, en zeide: Neemt, eet, dat is Namelijk brood, gelijk de zaak zelve uitwijst en Paulus verklaart 1 Cor. 10:16. Mijn lichaam.

27. En Hij nam den drinkbeker, en gedankt hebbende, gaf hun *dien*, zeggende: Namelijk drinkbeker. Drinkt allen daaruit;

28. Want dat is Mijn bloed, het *bloed* des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt Dat is, kort hierna uitgestort zal worden. Zie hiervan Hebr. 9:14,15, enz, waar de apostel van dit bloed des Nieuwe Testaments een brede verklaring doet, met ene tegenstelling van het bloed des Oude Testaments., tot vergeving der zonden.

29. En Ik zeg u, dat Ik van nu aan niet zal drinken van de vrucht des wijnstoks, tot op dien dag, Sommigen verstaan dit van den tijd van veertig dagen na zijne opstanding, in welke Hij met zijne discipelen gegeten en gedronken heeft, Hand. 10:41. anderen, van de eeuwige vreugde in het eeuwige leven, hetwelk doorgaans bij een maaltijd vergeleken wordt, Matth. 8:11; Luk. 22:29; Openb. 19:9. wanneer Ik met u dezelve nieuw zal drinken in het Koninkrijk Mijns Vaders.

30. En als zij den lofzang gezongen hadden, Naar het gebruik der Joden, die toen plachten te zingen enige psalmen, gelijk sommigen menen van de Ps. 113: af tot den Ps. 119: toe. gingen zij uit naar den Olijfberg.

31. Toen zeide Jezus tot hen: Gij zult allen aan Mij geergerd worden in deze nacht; want er is geschreven: Ik zal den Herder slaan, en de schapen der kudde zullen verstrooid worden.

32. Maar nadat Ik zal opgestaan zijn, zal Ik u voorgaan naar Galilea.

33. Doch Petrus, antwoordende, zeide tot Hem: Al werden zij ook allen aan U geergerd, ik zal nimmermeer geergerd worden.

34. Jezus zeide tot hem: Voorwaar, Ik zeg u, dat gij in dezen zelfden nacht, eer de haan gekraaid zal hebben, Dat is, eer de morgenstond aankomt, vanner de hanen gemeenlijk voor de laatste maal beginnen te kraaien, Mark. 13:35. Mij driemaal zult verloochenen.

35. Petrus zeide tot Hem: Al moest ik ook met U sterven, zo zal ik U geenszins verloochenen! Desgelijks zeiden ook al de discipelen.

36. Toen ging Jezus met hen in een plaats genaamd Gethsemane, en zeide tot de discipelen: Zit hier neder, totdat Ik heenga, en aldaar zal gebeden hebben.

37. En met Zich nemende Petrus, en de twee zonen van Zebedeus, Namelijk Jakobus en Johannes; Mark. 10:35. begon Hij droevig en zeer beangst te worden. Met deze woorden wordt te kennen gegeven een uiterste droefheid en benauwdheid, die Hem het bloedige zweet uitgedrukt heeft, Luk. 22:44, en is ontstaan, niet zo zeer uit vrees van den aanstaanden wreden dood, die ook vele martelaars onbeschroomd hebben ondergaan, als wel uit het voorgevoel van den last des toorns van God en der helse kwalen, die Hij aan het kruis voor ons geleden heeft; Jes. 53:4,5,6; Gal. 3:13.

38. Toen zeide Hij tot hen: Mijn ziel is geheel bedroefd *Of aan alle zijden*; dat is met droefheid gelijk als omsingeld. tot den dood toe; blijft hier en waakt met Mij.

39. En een weinig voortgegaan zijnde, viel Hij op Zijn aangezicht, biddende en zeggende: Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker Dat is, dit bitter lijden. Zie Matth. 20:22. van Mij

- voorbijgaan? doch niet, gelijk Ik wil, maar gelijk Gij *wilt*.
40. En Hij kwam tot de discipelen en vond hen slapende, en zeide tot Petrus: Kunt gij dan niet een uur met Mij waken?
41. Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, Dat is, uw wil is wel goed, maar wordt verhinderd door uw natuurlijke zwakheid. maar het vlees is zwak.
42. Wederom ten tweeden male heengaande, bad Hij, zeggende: Mijn Vader! Indien deze drinkbeker van Mij niet voorbij kan gaan, tenzij dat Ik hem drinke, Uw wil geschiede!
43. En komende *bij hen*, vond Hij hen wederom slapende; want hun ogen waren bezwaard. Namelijk met slaap, door waken en droefheid.
44. En hen latende, ging Hij wederom heen, en bad ten derden male, zeggende dezelfde woorden.
45. Toen kwam Hij tot Zijn discipelen, en zeide tot hen: Slaapt *nu* Dit zegt Hij bestraffenderwijze gelijk men dikwijls iemand eindelijk iets schijnt toe te laten als het te laat is, waarvan men hem tevergeefs heeft afgemaand. voort, en rust; ziet, de ure is nabij gekomen, en de Zoon des mensen wordt overgeleverd in de handen der zondaren.
46. Staat op, laat ons gaan; ziet, hij is nabij, die Mij verraadt.
47. En als Hij nog sprak, ziet, Judas, een van de twaalven, kwam, en met hem een grote schare Namelijk een ganse bende krijgsknechten met de dienaars der overpriesters schriftgeleerden. Zie Joh. 18:3., met zwaarden en stokken, *gezonden* van de overpriesters en ouderlingen des volks.
48. En die Hem verried, had hun een teken gegeven, zeggende: Dien ik zal kussen, Dezelve is het, grijpt Hem.
49. En terstond komende tot Jezus, zeide hij: Wees gegroet, Rabbi! en hij kuste Hem.
50. Maar Jezus zeide tot hem: Vriend! waartoe zijt gij hier! Toen kwamen zij toe, en sloegen de handen aan Jezus en grepen Hem.
51. En ziet, een van degenen, Namelijk Petrus. Zie Joh. 18:10. die met Jezus waren, de hand uitstekende, trok zijn zwaard uit, en slaande den dienstknecht des hogepriesters, hieuw zijn oor af. Grieks, *nam zijn oor weg*.
52. Toen zeide Jezus tot hem: Keer uw zwaard weder in zijn plaats; want allen, die het zwaard nemen, zullen Namelijk zonder wettelijk beroep of last daartoe te hebben. door het zwaard vergaan. Namelijk door bevel der overheid, welke tot dat einde het zwaard gegeven is, om de doodslager met den dood te straffen; Gen. 9:6; Rom. 13:4.
53. Of meent gij, dat Ik Mijn Vader nu niet kan bidden, en Hij zal Mij meer dan twaalf legioenen engelen Een legioen was bij de Romeinen een regiment krijgsvolk, bestaande uit enige duizenden, somtijd vier, somtijds zes, en somtijds meer. bijzetten?
54. Hoe zouden dan de Schriften vervuld worden, *die zeggen*, dat het alzo geschieden moet?
55. Ter zelfder ure sprak Jezus tot de scharen: Gij zijt uitgegaan als tegen een moordenaar, Of, *straatschender*. met zwaarden en stokken, om Mij te vangen; dagelijks zat Ik bij u, lerende in den tempel, en gij hebt Mij niet gegrepen;
56. Doch dit alles is geschied, opdat de Schriften der profeten zouden vervuld worden. Toen vluchtten al de discipelen, Hem verlatende.
57. Die nu Jezus gevangen hadden, leidden Hem heen tot Kajafas,

Namelijk nadat zij Hem eerst tot Annas hadden gebracht, die Kajafas schoonvader was; Joh. 18:13. den hogepriester, alwaar de Schriftgeleerden en ouderlingen vergaderd waren.

58. En Petrus volgde Hem van verre tot aan de zaal des hogepriesters, Of, tot aan het paleis. en binnengegaan zijnde, zat hij bij de dienaren, om het einde te zien.

59. En de overpriesters, en de ouderlingen, en de gehele grote raad zochten valse getuigenis tegen Jezus, opdat zij Hem doden mochten; en vonden niet. Namelijk wat met enigen schijn zou kunnen voortgebracht worden, om daarop Hem te veroordelen.

60. En hoewel er vele valse getuigen toegekomen waren, zo vonden zij *toch* niet.

61. Maar ten laatste kwamen twee valse getuigen, en zeiden: Deze heeft gezegd: Dit was een verdraaiing der woorden van *Christus*, Joh. 2:19, want *Christus* heeft aldaar niet gezegd: *Ik kan den tempel afbreken. enz.*, maar: *breekt gij den tempel af*, enz., verstaande dat van den tempels zijns lichaams. Ik kan den tempel Gods afbreken, en in drie dagen denzelfden opbouwen.

62. En de hogepriester, opstaande, zeide tot Hem: Antwoordt Gij niets? Wat getuigen dezen tegen U?

63. Doch Jezus zweeg stil. Om daarmede te kennen te geven dat deze zaak zo ongegrond was, dat zij niet waardig was beantwoord te worden. En de hogepriester, antwoordende, zeide tot Hem: Ik bezweer U bij den levenden God, dat Gij ons zegt, of Gij zijt de Christus, de Zoon van God?

64. Jezus zeide tot hem: Gij hebt het gezegd. Zie hier voor Matth. 26:25. Doch Ik zeg ulieden: Van nu aan zult gij zien den Zoon des mensen Dat is, gij zult alsdan metterdaad bevinden, dat Ik de Zoon Gods ben, inzonderheid als gij voor Mij

zult moeten verschijnen om geoordeeld te worden., zittende ter rechter *hand* der kracht *Gods*, en komende op de wolken des hemels.

65. Toen verscheurde Dit plachten de Joden te doen als zij een uiterste droefheid of mishagen over zekere zaak wilden betonen als godslastering, enz. Zie 2 Kon. 19:1. de hogepriester zijn klederen, zeggende: Hij heeft *God* gelasterd, wat hebben wij nog getuigen van node? Ziet, nu hebt gij Zijn *gods* lastering gehoord.

66. Wat dunkt ulieden? En zij, antwoordende, zeiden: Hij is des doods schuldig.

67. Toen spogen zij in Zijn aangezicht, en sloegen Hem met vuisten.

68. En anderen gaven Hem kinnebakslagen, Anders, sloegen Hem met *stokjes*, of *roeden*. zeggende: Profeteer ons, Christus, wie is het, die U geslagen heeft?

69. En Petrus zat buiten in de zaal; Namelijk buiten de plaats waar de Joodse Raad vergaderd was, voor welken *Christus* stond, gelijk blijkt uit Matth. 26:71,75. en een dienstmaagd kwam tot hem, zeggende: Gij waart ook met Jezus, den Galileer.

70. Maar hij loochende het voor allen, zeggende: Ik weet niet, wat gij zegt.

71. En als hij naar de voorpoort uitging, Of, portaal, voorhuis. zag hem een andere *dienstmaagd*, en zeide tot degenen, die aldaar *waren*: Deze was ook met Jezus den Nazarener.

72. En hij loochende het wederom met een eed, zeggende: Ik ken den Mens niet.

73. En een weinig daarna, die er stonden, bijkomende, zeiden tot Petrus: Waarlijk, gij zijt ook van die, want ook uw spraak maakt u

openbaar. Namelijk dat gij een Galileër zijt, gelijk Mark. 14:70, en Luk. 22:59, uitdrukken.

74. Toen begon hij *zich* te vervloeken, en te zweren: Ik ken den Mens niet.

75. En terstond kraaide de haan; en Petrus werd indachtig het woord van Jezus, Namelijk nadat hem *Christus* aangezien had. Zie Luk. 22:61. Die tot hem gezegd had: Eer de haan gekraaid zal hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen. En naar buiten gaande, weende hij bitterlijk.

Matthëus 27

1. Als het nu morgenstond geworden was, hebben al de overpriesters en de ouderlingen des volks te zamen raad genomen tegen Jezus, dat zij Hem doden zouden.

2. En Hem gebonden hebbende, leidden zij *Hem* weg, en gaven Hem over aan Pontius Pilatus, den stadhouder. Namelijk van den Romeinse keizer Tiberius, over het Joodse land, Luk. 3:1; want de Joden mochten niet meer iemand met den dood straffen, zonder voorgaande bewilliging der Romeinse stadhouders, gelijk zij zelf betuigen Joh. 18:31.

3. Toen heeft Judas, dien Hem verraden had, ziende, dat Hij veroordeeld was, berouw gehad, Dit was geen oprecht berouw, gelijk Petrus had, alzo het niet was gepaard met verbetering des levens, noch met geloof en betrouwen van vergeving zijner zonden. Paulus noemt zulk een berouw, gelijk Juda had, ene droefheid, der wereld, die den dood werkt; 2 Cor. 7:10. en heeft de dertig zilveren *penningen* den overpriesters en den ouderlingen wedergebracht, Grieks, *werdergekeerd*; dat is, weder uitgekeerd.

4. Zeggende: Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed! Maar zij zeiden: Wat gaat ons *dat* aan? Gij moogt toezien.

5. En als hij de zilveren *penningen* in den tempel geworpen had, vertrok

hij, en heengaande verworgde *zichzelven*. Zie hiervan breder Hand. 1:18.

6. En de overpriesters, de zilveren *penningen* nemende, zeiden: Het is niet geoorloofd, dezelve in de offerkist te leggen, In den Griekse tekst wordt het Syrische woord *Corbanan* behouden, hetwelk betekent een gave of offer waarmede zij noemden den schat of de geldkist, in welke het geld, tot den diens Gods gegeven of geheiligd, bewaard werd. Zie 2 Kon. 12:9. Deze wordt Mark. 12:41, en Luk. 21:1 genaamd *Gazophylacium*. dewijl het een prijs des bloeds is. Dat is, waarvoor *Christus* van hem gekocht was om hem te doden. Het schijnt dat deze huichelaars zien op de plaats Deut. 23:18.

7. En te zamen raad gehouden hebbende, kochten zij daarmede den akker des pottenbakkers, tot een begrafenis voor de vreemdelingen. Dat is uit vreemde landen komende en vreemd zijde van de Joodse religie, met welken het schijnt dat de Joden, zelfs ook na hun dood, gene gemeenschap wilden hebben.

8. Daarom is die akker genaamd de akker des bloeds, tot op den huidigen dag.

9. Toen is vervuld geworden, hetgeen gesproken is door den profeet Jeremia, Deze plaats wordt niet gevonden bij Jeremia, maar bij Zach. 11:13, en daarom menen sommige oude leraars dat hier van Mattheus zelf geen naam des profeets uitgedrukt is geweest, gelijk hij ook elders gewoon is te doen, en gelijk deze naam ook in de Syrische overzetting, die zeer oud is, en sommige andere niet gevonden wordt, en de naam van Jeremia door iemand van de afschrijvers door onwetendheid om de gelijkheid van de letters Grieks, *I en Z* zoals die in het kort geschreven worden, uit den kant in den tekst zou zijn bijgevoegd. Doch anderen menen dat Zacharia ook Jeremia zou genaamd zijn geweest, gelijk onder de Israëlieten zeer gebruikelijk was twee namen te hebben, inzonderheid als dezelve bijna

- enerlei zaak betekenen. zeggende: En zij hebben de dertig zilveren *penningen* genomen, de waarde des Gewaardeerden van de kinderen Israels, Denwelken zij gewaardeerd hebben;
10. En hebben dezelve gegeven voor den akker des pottenbakkers; volgens hetgeen Deze woorden staan wel niet bij den profeet, maar de inhoud daarvan. mij de Heere bevolen heeft.
11. En Jezus stond voor den stadhouder; en de stadhouder vraagde Hem, zeggende: Zijt Gij de Koning der Joden? En Jezus zeide tot hem: Gij zegt het. Zie hiervoren Matth. 26:25,64 en Joh. 18:37.
12. En als Hij van de overpriesters en de ouderlingen beschuldigd werd, antwoordde Hij niets.
13. Toen zeide Pilatus tot Hem: Hoort Gij niet, hoeveel *zaken* Deze zaken staan uitgedrukt Luk. 23:2. zij tegen U getuigen?
14. Maar Hij antwoordde hem niet op een enig woord, Eensdeels omdat de bedschuldigingen openbare leugens waren, eensdeels omdat Hij voor ons onschuldig veroordeeld wilde worden. En zo is vervuld hetgeen tevoren van Hem gezegd was, Jes. 53:7. alzo dat de stadhouder zich zeer verwonderde.
15. En op het feest was de stadhouder Namelijk van Pasen. Joh. 18:30. gewoon den volke een gevangene los te laten, welke zij wilden.
16. En zij hadden toen een welbekende gevangene, genaamd Bar-abbas.
17. Als zij dan vergaderd waren, zeide Pilatus tot hen: Welken wilt gij, dat ik u zal loslaten, Bar-abbas, of Jezus, Die genaamd wordt Christus?
18. Want hij wist, dat zij Hem door nijdigheid overgeleverd hadden.
19. En als hij op de rechterstoel zat, zo heeft zijn huisvrouw tot hem gezonden, zeggende: Heb *toch* niet te doen met dien Rechtvaardige; want ik heb heden veel geleden in den droom om Zijntwil.
20. Maar de overpriesters en de ouderlingen hebben den scharen aangeraden Of, met aanrading daartoe bewogen., dat zij zouden Bar-abbas begeren, en Jezus doden.
21. En de stadhouder, antwoordende, zeide tot hen: Welke van deze twee wilt gij, dat ik u zal loslaten? En zij zeiden: Bar-abbas.
22. Pilatus zeide tot hen: Wat zal ik dan doen *met* Jezus, Die genaamd wordt Christus? Zij zeiden allen tot hem: Laat Hem gekruisigd worden.
23. Doch de stadhouder zeide: Wat heeft Hij dan kwaads gedaan? En zij riepen te meer, zeggende: Laat Hem gekruisigd worden!
24. Als nu Pilatus zag, dat hij niet vorderde, maar veel meer *dat er* oproer werd, nam hij water en wies de handen voor de schare, zeggende: Ik ben onschuldig aan het bloed dezes Rechtvaardigen; Dat is, aan den dood. Waarvan hij nochtans niet geheel onschuldig was, alzo hij niet vermocht een onschuldige ten believe van anderen te doden, gelijk de stadhouder Festus zelf getuigt, Hand. 25:16. gijlieden moogt toezien.
25. En al het volk, antwoordende, zeide: Zijn bloed *kome* Dat is, zo dit bloed onschuldig vergoten wordt, de straf of wraak van God daarvan kome op ons en onze nakomelingen. Hetwelk ook kort daarna door de Romeinen geschied is en nog geschiedt; Matth. 24:21. Dergelijks manier van spreken zie Lev. 20:9, en 2 Sam. 1:16. over ons, en over onze kinderen.
26. Toen liet hij hun Bar-abbas los, maar Jezus gegeseld hebbende, De

Romeinen hadden wel de gewoonte dat zij degenen, die tot den dood verwezen waren, eerst openlijk deden geselen, maar het blijkt uit Joh. 19:1 dat Pilatus dit gedaan heeft, omdat hij hoopte dat hij met die mindere straf den Joden zou voldoen en tot medelijden bewegen om Hem alzo los te laten. gaf hij Hem over om gekruisigd te worden.

27. Toen namen de krijgsknechten des stadhouders Jezus met zich in het rechthuis, en vergaderden over Hem de ganse bende.

28. En als zij Hem ontkleed hadden, Namelijk van zijn opperkleed. deden zij Hem een purperen mantel om; Dit was een zekers soort van kostelijke purperkleur, gelijk de andere evangellisten het noemen; of van scharlakem, welke alleen van koningen en grote heren gedragen werd, Dan. 5:7, en alzo spotten dezen met het koninklijke ambt van *Christus*. Waartoe ook diende de doornenkroon en de rietstok in plaats van een scepter en de volgende bespotting.

29. En een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten *die* op Zijn hoofd, en een rietstok in Zijn rechter *hand*; en vallende op hun knieen voor Hem, bespotten zij Hem, zeggende: Wees gegroet, Gij Koning der Joden!

30. En op Hem gespogen hebbende, namen zij de rietstok en sloegen op Zijn hoofd.

31. En toen zij Hem bespot hadden, deden zij Hem den mantel af, en deden Hem Zijn klederen aan, en leidden Hem heen om te kruisigen.

32. En uitgaande, vonden zij een man van Cyrene, met name Simon; Zie van dezen Simon breder, Mark. 15:21. deze dwongen zij Zie van dit woord Matth. 5:41., dat hij Zijn kruis droeg. Grieks, *opnam*; namelijk om hetzelfde achter *Christus* te dragen, Luk. 23:26. Het was gebruikelijk dat degenen, die gekruisigd zouden worden, zelf

hun kruis moesten dragen ter plaatse der straf. Dan alzo *Christus* door de voorgaande mishandelingen in Zijn lichaam zeer verzwakt was, zo hebben zij Hem dezen toegevoegd.

33. En gekomen zijnde tot de plaats, genaamd Golgotha, welke is gezegd Hoofdschedelplaats,

34. Gaven zij Hem te drinken edik met gal gemengd; Mark. 14:23, zegt, *wijn met mirre gemengd*, welken drank men degenen die veroordeeld waren, plachten te geven om hunne smart te vergeten, bij welken de soldaten edik en gal gedaan hebben, om hun moedwil ook hierin aan Hem te betonen. en als Hij *dien* gesmaakt had, wilde Hij niet drinken.

35. Toen zij nu Hem gekruisigd hadden, verdeelden zij Zijn klederen, het lot werpende; opdat vervuld zou worden, hetgeen gezegd is door den profeet: Zij hebben Mijn klederen onder zich verdeeld, en hebben het lot over Mijn kleding geworpen.

36. En zij, nederzittende, bewaarden Hem aldaar.

37. En zij stelden boven Zijn hoofd Zijn beschuldiging geschreven: Of, *Zijne schuld*. Anders, *Zijne oorzaak*. Namelijk waarvan Hij beschuldigd en waarover Hij veroordeeld was. DEZE IS JEZUS, De KONING DER JODEN.

38. Toen werden met Hem twee moordenaars gekruisigd, een ter rechter-, en een ter linker *zijde*.

39. En die voorbijgingen, lasterden Hem, schuddende hun hoofden,

40. En zeggende: Gij, Die den tempel afbreekt, en in drie dagen opbouwt, verlos Uzelven. Indien Gij de Zone Gods zijt, zo kom af van het kruis.

41. En desgelijks ook de overpriesters met de Schriftgeleerden, en ouderlingen, en Farizeen, *Hem* bespottende, zeiden:

42. Anderen heeft Hij verlost, Hij kan Zichzelven niet verlossen. Indien Hij

- de Koning Israels is, dat Hij nu afkome van het kruis, en wij zullen Hem geloven.
43. Hij heeft op God betrouwd; dat Hij Hem nu verlosse, indien Hij Hem *wel* wil; Grieks, *indien Hij Hem wil*; dat is, indien Hij aan Hem een welgevallen heeft. want Hij heeft gezegd: Ik ben Gods Zoon.
44. En hetzelfde verweten Hem ook de moordenaars, Eigelijk is dit gedaan door één van de moordenaars, gelijk Lukas getuigt in Luk. 23:36, maar idt wordt aldus in het algemeen gezegd om aan te wijzen dat *Christus* van alle soorten mensen is bespot, zelfs van de moordenaars. Ten ware dat men zeide *gelijk sommige oude leraars menen* dat zij eerst beiden zouden gelasterd hebben, en dat daarna de een, ziende de wonderen die er geschiedden, bekeerd zou zijn. die met Hem gekruisigd waren.
45. En van de zesde ure Dat is, van omtrent den middag tot omtrent drie uren na den middag, naar onze rekening. Zie Matth. 20:3; Joh. 11:9. Zie verder Mark. 15:25; Joh. 19:14. aan werd er duisternis Dit was geen gewone verduistering der zon, alzo de pasen op de volle maan gehouden werd, wanneer de maan recht over de zon staat op de andere zijde des hemels, en derhalve het licht der zon niet kan beletten; maar een bovennatuurlijk werk Gods, bij wonder geschied, gelijk de duisternis in Egypte; Exod. 10:22. over de gehele aarde, tot de negende ure toe.
46. En omtrent de negende ure riep Jezus met een grote stem zeggende: ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI! dat is: Mijn God! Mijn God! Waarom hebt Gij Mij verlaten!
47. En sommigen van die daar stonden, *zulks* horende, zeiden: Deze roept Elias.
48. En terstond een van hen *toe* lopende, nam een spons, en *die* met edik gevuld hebbende, stak ze op een rietstok, Grieks, *zette deze om een* rietstok. Dit deed hij omdat *Christus* gezegd had: Mij dorst, gelijk Joh. 19:28, getuigt. en gaf Hem te drinken.
49. Doch de anderen zeiden: Houd op, laat ons zien, of Elias komt, om Hem te verlossen.
50. En Jezus, wederom met een grote stem roepende, gaf den geest. Grieks, *liet van Hem den geest*; dat is zijne ziel; Joh. 10:18.
51. En ziet, het voorhangsel des tempels scheurde in tweeën, van boven tot beneden; en de aarde beefde, en de steenrotsen scheurden.
52. En de graven werden geopend, en vele lichamen der heiligen, die ontslapen waren, werden opgewekt;
53. En uit de graven uitgegaan zijnde, na Zijn opstanding, kwamen zij in de heilige stad, Namelijk Jeruzalem. Zie Matth. 4:5. en zijn velen verschenen.
54. En de hoofdman over honderd, en die met hem Jezus bewaarden, ziende de aardbeving, en de dingen, die geschied waren, werden zeer bevreesd, zeggende: Waarlijk, Deze was Gods Zoon!
55. En aldaar waren vele vrouwen, van verre aanschouwende, die Jezus gevolgd waren van Galilea, om Hem te dienen.
56. Onder dewelke was Maria Magdalena, en Maria, de moeder van Jakobus en Joses, Zie van deze Matth. 13:55. en de moeder der zonen van Zebedeus. Zie ook van deze Matth. 20:20.
57. En als het avond geworden was, Dat is, laat op den dag, eer de zon ondergegaan was. Want met zonsondergang begon de sabbat. kwam een rijk man van Arimathea, Namelijk geboortig. Dit was ene stad in het Joodse land; Luk. 23:51. met name Jozef, die ook zelf een discipel van Jezus was.

58. Deze kwam tot Pilatus, en begeerde het lichaam van Jezus. Toen beval Pilatus, dat *hem* het lichaam gegeven zou worden.
59. En Jozef, het lichaam nemende, wond hetzelve in een zuiver fijn lijnwaad.
60. En legde dat in zijn nieuw graf, In hetwelk nog niemand tevoren gelegd was; Luk. 23:53. Hetwelk door Gods beschikking alzo geschied is, opdat men niet zou zeggen of denken dat er iemand anders opgestaan was. hetwelk hij in een steenrots uitgehouwen had; en een grote steen *tegen* de deur des grafes gewenteld hebbende, ging hij weg.
61. En aldaar was Maria Magdalena, en de andere Maria, Namelijk tevoren Matth. 27:56 genoemd en beschreven. zittende tegenover het graf.
62. Des anderen daags nu, welke is na de voorbereiding, Dat is, op hun paasdag zelf, welke toen ook was de sabbatdag. vergaderden de overpriesters en de Farizeen tot Pilatus,
63. Zeggende: Heer, wij zijn indachtig, dat deze verleider, nog levende, gezegd heeft: Na drie dagen zal ik opstaan. Grieks, *sta ik op*.
64. Beveel dan, dat het graf verzekerd worde tot den derden dag toe, opdat Zijn discipelen misschien niet komen bij nacht, en stelen Hem, en zeggen tot het volk: Hij is opgestaan van de doden; en zo zal de laatste dwaling *Of, verleiding*. erger zijn, dan de eerste.
65. En Pilatus zeide tot henlieden: Gij hebt een wacht; Welke waren de soldaten, die gesteld waren om de tempel van buiten te bewaren en te bewaken. Zij hadden hun wachtplaats in de burcht Antonia. Zie *Josef. Antig. lib. 18, cap. 6*. gaat heen, verzekert het, gelijk gij het verstaat.

66. En zij heengaande, verzekerden het graf met de wacht, den steen verzegeld hebbende. Opdat niemand zich zou verstouten zonder hun weten het graf te openen, gelijk Dan. 6:18, hetwelk mede door Gods beschikking is geschied, om de verrijzenis van *Christus* des zekerder en heerlijker te maken.

Matthëus 28

1. En laat *na* de sabbat, als het begon te lichten, tegen den eersten *dag* Grieks, *enen*; dat is, eersten, gelijk verklaard wordt Mark. 16:9. der week, Grieks, der *sabbaten*; welk woord somtijds ook genomen wordt voor de gehele week; Mark. 16:9; Joh. 20:1; 1 Cor. 16:2. kwam Maria Magdalena, Bij welke twee nog enige andere waren, die genoemd worden Mark. 16:1; Luk. 24:10. en de andere Maria, om het graf te bezien. Hebbende bij zich specerijen, Luk. 24:1, om het lichaam van *Christus* te zalven, Mark. 16:1.
2. En ziet, er geschiedde een grote aardbeving; want een engel des Heeren, nederdalende uit den hemel, kwam toe, en wentelde de steen af van de deur, en zat op denzelfden.
3. En zijn gedaante Dat is, aangezicht. was gelijk een bliksem, en zijn kleding wit gelijk sneeuw.
4. En uit vrees van hem zijn de wachters zeer verschrikt geworden Grieks, *schuddende, bevende.*, en werden als doden.
5. Maar de engel, antwoordende, zeide tot de vrouwen: Vreest gijlieden niet; want ik weet, dat gij zoekt Jezus, Die gekruisigd was.
6. Hij is hier niet; want Hij is opgestaan, gelijk Hij gezegd heeft. Komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft. Dat is het dode lichaam des Heeren, hetwelk zelfs na den dood met zijn goddelijke natuur verenigd is gebleven, gelijk ook de ziel in den hemel.

7. En gaat haastelijk heen, en zegt Zijn discipelen, dat Hij opgestaan is van de doden; en ziet, Hij gaat u voor naar Galilea, daar zult gij Hem zien. Ziet, ik heb het ulieden gezegd.
8. En haastelijk uitgaande van het graf, met vreze De vrees was uit menselijke zwakheid, omdat zij de heerlijkheid des engels zagen en de blijdschap uit de blijde boodschap van de opstanding van Christus. en grote blijdschap, liepen zij heen, om *hetzelve* Zijn discipelen te boodschappen.
9. En als zij heengingen, om Zijn discipelen te boodschappen, ziet, Jezus is haar ontmoet, zeggende: Weest gegroet! En zij, tot *Hem* komende, grepen Zijn voeten, en aanbaden Hem.
10. Toen zeide Jezus tot haar: Vreest niet; gaat henen, boodschapt Mijn broederen Zo noemt Hij zijn discipelen tot hun troost, om te tonen, hoewel zij Hem verlaten hadden, dat Zijn liefde tot hen evenwel niet ophield of verminderd was. Zie Joh. 20:7., dat zij heengaan naar Galilea, Aldaar heeft Christus zichzelf voornamelijk willen openbaren, omdat Hij aldaar de meeste discipelen had, en dat het aldaar voor hem het allerzekerst was. en aldaar zullen zij Mij zien.
11. En als zij heengingen, ziet, enigen van de wacht kwamen in de stad, en boodschapten den overpriesters al de dingen, die geschied waren. Namelijk omtrent de opstanding van Christus.
12. En zij vergaderd zijnde met de ouderlingen, en te zamen raad genomen hebbende, gaven zij den krijgsknechten veel geld Grieks, *genoegzaam geld*, of *genoegzame zilverlingen*; dat is, zilveren penningen.
13. En zeiden: Zegt: Zijn discipelen zijn des nachts gekomen, en hebben Hem gestolen, als wij sliepen.
14. En indien zulks komt gehoord te worden van den stadhouder, wij zullen hem tevreden stellen Of, *zulks wijsmaken, Hem overreden*; dat is met redenen doen geloven., en maken, dat gij zonder zorg zijt.
15. En zij, het geld genomen hebbende, deden, gelijk zij geleerd waren. En dit woord is verbreid geworden bij de Joden tot op den huidigen dag.
16. En de elf discipelen Want de twaalfde namelijk Judas, was van hem afgeweken. zijn heengegaan naar Galilea, naar den berg, waar Jezus hen bescheiden had. Grieks, *bevolen, of verordineerd had*; namelijk om aldaar bij Hem te komen.
17. En als zij Hem zagen, baden zij Hem aan; doch sommigen twijfelden. Zie hiervan breder Luk. 24:38,41.
18. En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Dat is, alle gezag en vermogen, namelijk om als het hoofd der gemeente deze door de gehele wereld te vergaderen, regeren en beschermen.
19. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb.
20. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen Namelijk met u mijn discipelen, en al uw navolgers in mijn gemeente; en dat naar mijn godheid, majesteit, genade en geest. Zie Matth. 26:11. tot de voleinding der wereld. Amen. Wat dit woord betekent, zie Matth. 6:13; 1 Cor. 14:16; 2 Cor. 1:20, en wordt hier aan het einde van dit Evangelie, alsook van meest al de schriften des Nieuwen Testaments, bijgevoegd, om aan te wijzen de vastigheid en zekerheid van hetgeen in dezelve begrepen is, Zie Joh. 21:24.